

LILLY HEBER

KRISHNAMURTI
OG VÅR TIDS KRISE

GYLDENDAL NORSK FORLAG

KRISHNAMURTI

Drammens ~~F~~olkebibliotek

Verdens problem er det individuelle
problem, og det individuelle problem
er verdens problem.

Krishnamurti.

LILLY HEBER

KRISHNAMURTI

OG VÅR TIDS KRISE

ET BIDRAG TIL DEN MODERNE
NYORIENTERINGS HISTORIE

 Nasjonalbiblioteket
Depotbiblioteket

Drammens Folkebibliotek

GYLDENDAL NORSK FORLAG

OSLO 1933

3

212

H35k

COPYRIGHT 1933
BY GYLDENDAL NORSK FORLAG
PRINTED IN NORWAY
LIE & CO'S BOKTRYKKERI
OSLO

77648

INNHOOLD

FORORD	7
VAR TIDS KRISE, DENS ROT OG ÅRSÅK	13
VEIEN UT	
Illusjonen om «jeg»et	19
På opdagerferd	34
Målet	50
VEIEN PRØVES	77
Menneskelige problemer	78
Menneskelige dokumenter	105
KRISHNAMURTI OG SAMTIDEN	152
Samtidens vurdering av Krishnamurti	155
Krishnamurti og vår tids samfunnsproblemer	204
Krishnamurti og samtidens kulturliv	225
NYTT LIV	253
LITTERATURHENVISNINGER OG OP- LYSNINGER	261

Drammens Folkebibliotek

FORORD

Krishnamurtis forkynnelse vender sig til de store masser som idag kjemper under den mest verdensomspennende krise menneskeheten ennu har oplevd. Ut fra sin egen levende erfaring klarlegger han årsaken til denne krise og, fremfor alt, veien ut av den.

Og den kjensgjerning kommer man ikke forbi: Forstår man først årsaken til en sterk påkjenning, blir det langt lettere å bære den, og skimter man først vei ut av den, vil man før eller senere ha lagt den bak sig, og det som regel desto hurtigere, jo voldsommere påkjenningen er.

Dette er grunnen til at menneskene idag i stadig voksende skarer lytter til Krishnamurtis livsorientering, at man idag eksperimenterer med den som aldri før, og kommenterer den i bøker, foredrag og artikkelrekker.

Denne bok er skrevet som en introduksjon til et førstehånds studium av Krishnamurti.

Den er et ledd (bind II) av en rekke *Bidrag*

til den moderne nyorienterings historie og kan leses helt uavhengig av bind I, *Glimt av en ny idéverden*, som gir en samlet fremstilling av de forutsetninger som har ledet op til Krishnamurtis forkynnelse av idag.

Det viser sig her, som for bind I's vedkommende, at først en samlet oversikt over de foreliggende kjensgjerninger kan gi leseren noen virkelig forestilling om arten og rekkevidden av Krishnamurtis budskap til den moderne menneskehet.

Selv om nærværende boks forfatter personlig har tatt sitt standpunkt til de ytterst aktuelle problemer som berøres i det følgende, er hele fremstillingen anlagt mest mulig historisk, idet formålet med den er dette ene:

På et høilig kritisk tidspunkt i samfundets, og dermed i individets liv, å fremlegge for det våkne, fordomsfri nutidsmenneske en rekke kjensgjerninger som påkaller hans mest koncentrerte oppmerksomhet og hans grundige, objektive overveielse og bedømmelse.¹

Av det store og mangeartede materiale som foreligger, er der for dette binds vedkommende fortrinnsvis valgt stoff som mer eller mindre direkte belyser den pågående krise.

Således er en stor mengde mer psykologisk betonet stoff, også av de innkomne bidrag til denne boks «Menneskelige dokumenter», reser-

¹ Lesere som selv ønsker å gå til kildene, vil finne litteraturreferanser bakerst i boken.

vert for et kommende bind, *Krishnamurti og vår tids mennesker*.

I det hele, den nyorientering som pågår i tilknytning til Krishnamurtis innsats, er av en så gjennomgripende art, og så omfattende, at den umulig tilnærmelsesvis lar sig uttømmende behandle i en enkelt bok. Hvad nærværende bind bare berører eller antyder, eller kanskje i det hele ikke kan ta op, det behandles i et følgende bind eller kan allerede være behandlet i et tidligere.

Hertil kommer at vi her har å gjøre, ikke med et allerede på det nærmeste avsluttet livsverk, men med en livsgjerning som befinner sig i sin aller første begynnelse, og som i de få år den har pågått, har vært karakterisert av en sterk og uavladelig fornyelse.

Det er ikke minst dette siste faktum som skaper behovet for en *serie* bidrag til en samtidens historie, hvor den pågående nyorientering skisseres i dens vesentlige konturer. For mer enn rent skissemessige konturer, mer enn en helt oversiktlig innledning til et personlig, førstehands studium av Krishnamurti selv, kan der — slik disse helt populære bind er anlagt — ikke bli tale om, dertil er det foreliggende materiale altfor rikt, mens der på den annen side har gjort sig gjeldende et sterkt behov hele verden over for en serie korte oversikter over en rekke, allerede nu for den enkelte vanskelig overskuelige kjensgjerninger.

Til slutt fremføres forfatterens beste takk til bidragsyderne til denne boks «Menneskelige dokumenter», venner, kjente og ukjente — fra Syd-Afrika til Island, fra Ny Seeland og India til Europa — som alle idag i sitt eget liv eksperimenterer med den fundamentale nyorientering Krishnamurti setter inn under vår tids fundamentale krise.

Blommenholm, juli 1933.

Lilly Heber.

Den store franske arkitekt Le Corbusier har nylig besøkt Norden.

Som en hildring over dagens kaos steg hans fremtidsby, badet i sol og luft, planlagt, ordnet av en overlegen intelligens, som med visjonær sikkerhet og selvfølgelighet tilrettelegger et virkelig rasjonelt miljø for moderne mennesker, forkorter avstander, innsparer tid og kraft, åpner perspektiver for en mennesketilværelse som ingen hittil har drømt om, alt ved hjelp av koncentrert virkelighetssans og målbevisst, planmessig tenkning — tenkning i stort format, i fugleperspektiv. Først i det 20. århundre, i aeroplanenes tidsalder kan et geni som Le Corbusier nå sin fulle modning og bringe tidsalders arkitektur til et avgjørende vendepunkt.

Der åpner sig andre perspektiver bakenfor disse.

Hvad Le Corbusier har fullbyrdet på arkitekturens område, holder på å fullbyrde sig også på andre livsområder, i tilværelsen for øvrig.

Over den gamle, dødsdømte, kaotiske mennesketilværelse, så breddfull av blind, panisk lidelse, demrer idag et nytt liv, likeså forskjellig

fra vårt nuværende mørkeliv som Le Corbusiers klare, koncentriske sol- og lys-ombruste byer er det fra de mørke, kaotiske maurtuer vi nu lever i.

En helt ny mennesketilværelse stiger frem, en tilværelse vi hittil i vår dristigste fantasi ikke har drømt om — ganske som med Le Corbusiers sol-byer.

Det er dette som skjer idag. En gjennomgripende livsorientering som trenger ned til selve tilværelsens fundament, står for døren. Det er dette faktum nærværende bok har satt sig som oppgave nærmere å begrunne og belyse.

VÅR TIDS KRISE, DENS ROT OG ÅRSÅK

Begynnelsen til all kunnskap er å vite at «jeg»et er en illusjon og årsaken til og subjektet i all lidelse.

Krishnamurti

På et tidspunkt i menneskehetens historie da dens åndsliv befinner sig midt i en radikal nyorientering som holder på å rasere grunnen under hittil hevdvunne forestillinger, da vi synes håpløst å være fanget i en blindgate av uløselige problemer, socialt, internasjonalt og økonomisk, da der for alvor tales om vår nuværende kulturs fallitt og nære undergang — fremstår der en mann, Krishnamurti, som peker på fundamentalt nye fremgangslinjer, og som på mest direkte vis, uten omsvøp går like til ondets rot:

Samfundet av idag er bygget på sviktende grunn, på en kjempeillusjon, den menneskelige «jeg»-bevissthet, hevder han.

Skjønt dette menneskelige «jeg» er en kjens-

gjerning i tilværelsen, er det like fullt en illusjon, men menneskene handler som om denne illusjon skulde være en realitet.

Og det er her ondets rot ligger.

Der finnes, fortsetter Krishnamurti, når alt kommer til alt, bare én grunnleggende virkelighet — ett eneste udødelig Liv som evig fornyer sig selv og som slår ut i myriader av former, også i menneskelige individualiteter.

Men selve «jeg»-bevisstheten beror på en feilregistrering, likeså selvsagt og spontan som den at våre sanser umiddelbart registrerer, f. eks. at solen «står op» i øst, «vandrer» over himmelen og «går ned» i vest.

Denne siste feilregistrering blev, som bekjent, i sin tid korrigert.

Nu er det på tide å korrigere en annen av våre feiltagelser — illusjonen om «jeg»et, dette «jeg» som er, hevder Krishnamurti, *årsaken til og subjektet i all lidelse i verden, individuelt og samfundsmessig.*

Det er dette «jeg» — som gjennom feilslutning, tror sig å være et fra alle andre adskilt vesen, og som derfor vil sikre sig, erhverve, forsvare sig på enhver vis og på alle «andres» bekostning — det er denne menneskelige «jeg»-bevissthet som har skapt samfundet av idag, med alles krig mot alle, med undertrykkelse, utbytning og vold.

I sin blinde, primitive selvhevdelse (individuelt, klassemessig, nasjonalt og rasemessig)

ignorerer «jeg»et grunnleggende livsrealiteter, allerede knesatt av vår tids videnskap: Livets organiske enhet, den intime samhörighet eksistensformene imellem, for menneskenes vedkommende individuelt, økonomisk, sosialt, internasjonalt — med nøiaktig det resultat samfundslivet verden over frembyr idag: det står på avgrunnens rand.

«Jeg»bevisstheten rider verden idag som en mare, hensynsløs, full av frykt, og derfor også av hat, den setter menneske op mot menneske, klasse mot klasse, nasjon mot nasjon, rase mot rase, religion mot religion.

«Jeg»et betyr krig — i alle former.

Folkene begynner idag å forstå at krig er vanvidd, den er selvødeleggelse. Folkene forstår at *ingen* vinner i krig, den er til alles skade. Allikevel hersker krigen — «jeg»et — over oss idag, og truer oss fra alle kanter.

Folkene stønner under tunge skatter, der er arbeidsløshet og nød, mens der bevilges millioner til våben og ammunisjon, til krigsfartøi i luft og på hav med det ene formål: å drepe, å tilintetgjøre menneskelige, kulturelle og økonomiske verdier — selvsagt ikke «jeg»ets, men «de andres».

Folkene forstår at den økonomiske krig nasjonene imellem, at tollmurene, f. eks., er vanvidd. Som blodet må cirkulere fritt i en sund kropp, må varer og penger cirkulere fritt i et sunt verdenslegeme. Og allikevel tenker hvert land

bare på sig selv, det kan gå som det vil med «andre» land.

Og alt dette skjer fordi det nasjonale «jeg» har tatt makten over all fornuft.

Folkene begynner å forstå det samvittighetsløse og samfunnsnedbrytende i den kunstige standardisering av priser til beste for individer og samfunnsklasser, de begynner å gjennomskue det groteske forhold, at overproduksjon av mat og andre livsfornødenheter tilintetgjøres for å holde prisene oppe, mens millioner lider bitter nød og tusener dør av sult.

Folkene begynner å forstå at et samfund med klassekamp er vanvidd. Ingen vinner i et slikt samfund, hele folket taper. Der er mat og klær og arbeide nok for alle.

Men klasse-«jeg»et og det individuelle «jeg»et med dets instinktive, brutale rovgjerrighet har tatt makten over oss.

Dette er verdenssituasjonen idag.

Vi ser det alle sammen:

Menneskeheten, med sitt Folkeforbund, sine nedrustningskonferanser, sine økonomiske rådslagninger, løper pannen mot en uoverstigelig mur:

Den kollektive og den individuelle «jeg»-bevissthet.

Skal vi ikke komme videre?

Skal vi gå til grunne i dette systematiserte vanvidd?

Det er på dette spørsmål Krishnamurti gir vår

tids menneskehet, stedt i den ytterste nød, det før nevnte svar:

Samfundet av idag er bygget på sviktende grunn, på en kjempeillusjon, den menneskelige «jeg»-bevissthet. Individene har å fri sig fra denne illusjon, fra sitt eget «jeg», da vil verdensproblemerne løse sig av sig selv.

Likesom menneskeheten engang i tidenes morgen passerte inn i «jeg»-bevissthetens tåkete, illusjonsfylte sfære, må den i tidens fylde passere ut av den igjen.

Dette kan bare skje derigjennem at de enkelte individer våkner til full bevissthet om sig selv og sin hele stilling, sin funksjon innen livssammenhengen og det heles økonomi, og radikalt frir sig fra illusjonen om «jeg»et.

Nu er øieblikket kommet til denne gjennomgripende nyorientering i tilværelsen.

Her går veien som fører ut av vår tids kaos.

Vi skal i det følgende undersøke hvordan Krishnamurti nærmere begrunner hvad han hevder om «jeg»et som en illusjon og om veien ut av de falske forutsetninger som har ført oss dit vi står idag. Videre skal vi søke å vinne overblikk over konsekvensene av denne forkynnelse på forskjellige livsområder.

Til slutt vil vi nærmere studere Krishnamurtis livsorientering i dens forhold til samtiden, dens sociale og kulturelle liv, fremfor alt den kjensgjerning at tidens mest fremskredne forskning

og tenkning bekrefter og underbygger de fremgangslinjer Krishnamurti viser hen til.

Skulde Krishnamurti ha rett når han karakteriserer den menneskelige «jeg»-bevissthet som en illusjon og hevder at «jeg»et er subjektet i og årsaken til all lidelse på jorden, og at det selvsagt derfor gjelder hurtigst mulig å bli kvitt dette «jeg», da står vi her overfor menneskehetens, mennesketilværelsens mest brennende problem:

Finnes der en vei ut, ikke bare av vår tids kaos, men ut av all den lidelse menneskelivet rummer?

Dette blir da denne boks grunnproblem.

V E I E N U T

ILLUSJONEN OM «JEG» ET

Skjønt du kanskje føler at «jeg» et er noe stort, altomfattende, vil du finne at det er en illusjon. Det er en eneste tomhet, en boble, som brister, idet man rører ved den.

Krishnamurti.

Det svar Krishnamurti gir på problemet om lidelsens årsak og veien ut av den, gjelder ikke de utvalgte få, dem med særskilte forutsetninger, det gjelder alle som lever og kjemper idag, uten undtagelse — alle kan finne frem til virkeligheten.

«Hvordan kan det være for de få, når denne virkelighet er i alle ting, i enhver?» spør han. «. . . Hvem som helst kan gjøre det (fri sig), hvis han er villig til å koncentrere sig . . . Denne samlede anstrengelse er mulig for hvert eneste menneske når det bare bak den ligger en tvingende trang.»

Det hele dreier sig i sin innerste grunn om å forstå.

Vinner menneskene først fullt overblikk over og full forståelse av livets realiteter, lærer de snart å innrette sig efter dem.

Derfor er det virkelig innsikt, forståelse, Krishnamurti først og sist legger vekt på, det er forståelse hans hele forkynnelse søker å vekke hos menneskene.

Først og fremst gjelder det for et menneske fullt ut å orientere sig i sitt eget liv, kjenne de centrale faktorer i sin egen tilværelse.

Ellers blir hans liv underkastet tilfældighetenes kaos, han får ikke styring på det.

Ethvert menneske må vite at i og med at han er til, rummer han i sig Livet selv, i hele dets fylde og fullkommenhet, den ene fundamentale virkelighet i tilværelsen.

Det er et faktum meget få mennesker stanser op ved.

Enda færre prøver i sitt eget liv å *realisere*, leve ut fra, denne virkelighet, med alle dens verdige muligheter og konsekvenser.

Mennesker flest lar sig fange — gjennom villledende sansning — inn i illusjonen om å være et «jag», det vil si et fra alle andre og fra alt annet adskilt vesen.

Men like så litt som fingrene på en hånd er frittstående individer uten organisk sammenheng med hånd, arm, kropp, like så litt som bladene på en kvist er uten sammenheng med treets grener, stamme og røtter — hvor meget de enn måtte innbille sig å være det — like så

litt er mennesket et fra den øvrige natur adskilt, frittstående individ uten organisk sammenheng med Livet som vibrerer gjennom hele universet, og dermed også i hvert menneskes pulsslag, hver celle, hver følelse og hver tanke.

Derfor er enhver separat «jeg»-bevissthet i sin innerste grunn basert på en illusjon — en illusjon med ytterst konkrete, vidt forgrenede og skjebnesvangre følger.

Menneskene har lenge hatt en mer eller mindre klar forståelse av at det gjaldt å holde dette i alle retninger tvilsomme «jeg» stangen, å demme op for dets instinktive erhvervelseslyster, f. eks. — all lovgivning er et utslag av denne nødvendighet. Men ingen kan si at de hittil har hatt synderlig hell med sig, det forteller samfundet av idag oss. Grunnen synes å være at de *aldri noen gang har gått til bunns i «jeg»ets problem.*

Først idag da det menneskelige samfund holder på å gå under på grunn av «jeg»ets hensynsløse rovdrift, kommer den befriende løsning som, efter alt å dømme, omsider vil gi hvert individ fast grep om sin egen livssituasjon: «Jeg»-bevisstheten er basert på en illusjon, «jeg»et *har ingen reell eksistens* — vi skaper det på nytt hvert givet øieblikk, gjennom vår egen feilregistrering, med derav flytende feilaktig innstilling.

Og — det er her det befriende moment kommer inn — *vi kan når som helst, hvis vi selv*

ønsker det intenst nok, hvis vi selv er tilstrekkelig våkne, holde op å skape det.

Det gjelder derfor til bunn å forstå dette «jeg». Hvordan oppstår det og hvordan funksjonerer det?

«Jeg»et blir til som følge av fysisk eksistens, på grunn av legemet, sansning og iakttagelse,» fremholder Krishnamurti.

Han fortsetter: «Mitt legeme mottar sanseinntrykk, det hører, ser, lukter, smaker og føler. Vi kaller dette sansning. Dessuten har vi opfatelsesevnen, evnen til å danne bilder og forestillinger. Så har vi sinnet som tenker, og endelig har vi bevisstheten. [Jeg deler det hele opp på denne måten for bekvemhets skyld, ikke for å lage noe nytt system.] Alt dette tilsammen . . . skaper «jeg»et. Det er ikke «jeg»et som skaper dem — ikke «jeg»et som tenker, føler, oppfatter og innregistrerer inntrykk, det er ikke «jeg»et som er bevisst . . . «Jeg»et er bare . . . som antydnet . . . en gruppering av bestanddeler som tilsammen danner det fysiske legeme med dets sanser, iakttagelsesevnen, tenkningen, som igjen former bevisstheten. *Det er denne sinnets bevissthet som skaper «jeg»et.*¹ Derfor sier du: «Jeg ønsker å være til, jeg har en tilværelse for mig selv.» Derfor sier du: «Jeg føler, jeg tenker, jeg oppfatter, jeg er bevisst.»»

¹ Likesom det følgende fremhevet her, hvor intet annet angis.

Saken er den at ««jeg»et har ingen selvstendig tilværelse, «jeg»et eksisterer ikke i og for sig . . . det eksisterer bare gjennom sansning . . . «Jeg»et føler ikke selv — . . . individet . . . føler, og «jeg»et blir til, . . . individet . . . tenker, og «jeg»et blir til, . . . individet . . . er sterkt betatt av noe, og «jeg»et blir til. Det er . . . altså . . . ikke «jeg»et som føler og tenker . . .»

Hvad er det da, vil man spørre.

Svaret kan bare bli dette:

Det er Livet i oss som registrerer alle sanseinntrykk, som føler og tenker, som funksjonerer i og gjennom vårt hele individuelle apparat (legeme, etc., følelser, tanker), og det i begynnelsen under så store hemninger at — under en viss periode av menneskehetens eksistens — «jeg»bevisstheten oppstår.

Det menneske som fullt ut forstår at «jeg»et er en illusjon, samler sig selvsagt om ikke mer å skape dette «jeg», eller om — i det øieblikk «jeg»et foreligger — momentant å eliminere det.

Og det lar sig gjøre.

Det er en eneste grunnbetingelse for å makte dette, og det er *at man søker sannheten*.

Har man denne grunninnstilling at man vil sannheten under enhver livssituasjon og for enhver pris, da, sier Krishnamurti, «funksjonerer ens fem sanser — og allikevel skaper ikke sinnet noe «jeg» på grunn av disse sanser; man har følelser, men sinnet skaper ikke da noe «jeg»; man eier evnen til oppfattelse, erkjennelse,

evnen til å avgjøre og skjelne, og allikevel oppstår der ikke noe «jeg» på grunn av denne skjelneevne; man tenker, og allikevel oppstår der ikke da gjennom denne tenkning noen som helst illusjon om et «jeg».)

Det er altså dette å orientere sig i, *forstå* visse grunnleggende kjensgjerninger i tilværelsen, det ene udødelige Liv, den høieste virkelighet, og dette våkent, utrettelig, under selve sin livsførsel å søke sannheten, og den alene — det er denne innstilling som frir individet fra dets begrensning.

Dette at «jeg»et blir til, medfører som antydnet, og som enhver vet av egen erfaring, de aller alvorligste konsekvenser.

«Jeg»et, engang skapt,» fortsetter Krishna-murti, «begynner straks å ta for sig, erverve og holde fast på tingene, og ved på denne måten å forsyne sig og strekke sig efter mer, ved denne tendens til å ville holde på ting, oppstår «jeg»bevisstheten. Således består all «jeg»bevissthet i erhvervelsestrang . . .

Fordi dette «jeg» lever, må leve, i bevisstheten om å være et (fra alle andre og alt annet) adskilt vesen, derfor må dette «jeg» ta for sig . . . eie . . . og besidde . . . I motsetning til alt dette oppfattes døden som en utslettelse av «jeg»et.

Videre tror dette «jeg» — som stadig tilegner sig og griper efter mer — at ved å samle og

hope op vil det opnå lykke, fullkommenhet. Gjennem dette ønske om stadig å vinne mer oppstår forestillingen om fortsatt eksistens, og derav igjen frykten for tilintetgjørelse.»

Fremdeles: «Trangen til å tilbe . . . er født av frykt med alle de forviklinger som hører frykten til. Du ønsker å utvide din «jeg»-bevissthet . . . Men . . . sannheten kan man ikke finne ved å tilbe, ved å klamre sig til en «jeg»-bevissthet.»

«For sitt eget velbefinnendes skyld, for opprettholdelsen av sin adskilthet, fordrer dette «jeg» at all tenkning skal standardiseres, med alt hvad dette innebærer, og det undgår alle forandringer,» fremholder Krishnamurti.

«Herav følger at moralen standardiseres, der oppstilles lover for å hindre «jeg»et i å bli for grådig i sin erhvervelseslyst. Av alt dette oppstår igjen frykt, frykten for fri, uavhengig tenkning som vil lede mennesket hen til å bli sin egen lov.

Resultatet av disse kjensgjerninger er derfor at individualiteten med dens karakteristiske erhvervelsestrang fremheves der den ikke skulde fremheves . . .

Undersøk deres hele samfundssystem, deres hele eksistens, og dere vil se at den er basert på . . . «jeg»-bevisstheten,» uttaler Krishnamurti. «Så lenge dere er slaver av opdelingen i «mitt» og «ditt», er der utallige måter dere kan bedra dere selv på. Men når sinnet er befridd for «jeg»et, da kan det begynne å fornye og

gjenskape sig selv. Jeg gjentar at begynnelsen til all kunnskap er å vite at «jeg»et . . er en illusjon og . . årsaken til og subjektet i all lidelse.

Det er bevisstheten om å være et fra andre adskilt vesen som forårsaker lidelse, og denne adskilthetsbevissthet er selv subjektet i all lidelse. Dette å forstå at lidelse vil fortsette å eksistere så lenge som der finnes «jeg»bevissthet, hvor fullkommengjort, hvor herliggjort og omfattende denne «jeg»bevissthet enn kan være, det er . . begynnelsen til all sann kunnskap . . . Uten denne kunnskap . . vil der herske den største villrådighet og forvirring . . og . . så lenge «jeg»et eksisterer, vil der finnes fordervelse, forvirring og sorg . . .

«Jeg»et, egoet er forgjengelig, det er en illusjon, en bunt egenskaper, en samling dyder, synder, idealer, en omkrets som har en begynnelse og en slutt . . .

Det som driver de «jeg»bevisste mennesker til handling, det er håp om berømmelse, trøst, morskap . . det er . . forfengelighet, begeistring for et eller annet og — penger. Så lenge . . menneskenes . . tanker, deres følelser, deres civilisasjon, hele planleggelsen av deres daglige liv er basert på egenkjærlighet, på «jeg»følelse, må de uvegerlig være slaver av alle disse ting, om enn (mangen gang) i temmelig maskerte former.»

Det det fremfor alt gjelder om, det er derfor å bli kvitt illusjonen om «jeg»et.

Hvordan blir man det?

Først og fremst ved å forstå «jeg»et, fremholder Krishnamurti, ved å bli sig dette «jeg» helt og fullt bevisst, og det vil igjen si å bli helt og fullt ansvarlig.

Som det nu er, lever de aller fleste mennesker et mer eller mindre ubevisst, og derfor også uansvarlig liv.

Man skal ikke på noen måte undertrykke, drepe «jeg»et — man skal forstå det.

Det er det første skritt.

Man skal lære å kjenne det til bunns.

Men det kan bare skje ved hvert øieblikk å søke å bli klar over *hvad* man tenker, føler og gjør — og *hvorfor*. Man må leve helt, fullt bevisst i nuet.

«Ved denne konentrasjon i nuet tilintetgjør . . man . . «jeg»=bevisstheten.»

Ved å leve fullt bevisst, helt koncentrert i nuet, vil «jeg»bevisstheten øke i intensitet, men det er et nødvendig gjennomgangsstadium.

«Den sluttelige virkeliggjørelse nåes gjennom «jeg»=bevissthetens fulle flamme, ikke ved å undgå «jeg»=bevissthet . . . Dere må passere gjennom «jeg»=bevissthetens flamme for å bli fri . . . Forståelsen av det evige når man gjennom det forgjengelige . . virkeligheten, sannheten når man gjennom «jeg»=bevissthetens port.

Ved å bli intenst «jeg»=bevisst, det vil si ved

å granske sig selv, ved å være helt samlet og årvåken begynner man å velge, virkelig å skjelne det vesentlige fra det uvesentlige. Valg vil si en uavladelig opdagelse av sannheten . . . Lykke vil si å leve og ånde i det vesentlige . . . Denne virkelighet kan bare gripes gjennom individualiteten, skjønt individualiteten selv må forsvinne.»

Dette er et fundamentalt punkt i Krishna-murtis forkynnelse:

«For å komme tilbake til det jeg begynte med — du kan ikke virkeliggjøre Sannheten ved å følge noen som helst vei, gjennom noe som helst system, gjennom noen som helst lære eller lærer, men bare gjennom «jeg»-bevissthetens flamme. Det er den ene ting jeg ønsker å klarlegge under denne leiren,» uttalte Krishnamurti sommeren 1932. «Hvis du kan forstå, ikke bare intellektuelt, men med all din følelse, *at hele evigheten finnes i dig selv, at du kan finne den gjennom dig selv alene* og ikke gjennom noen annen, *da vil denne store følelse fullkommen-gjøre alle dine tanker. Da vil du bli herre over dig selv, og derfor frigjort fra dig selv. Da rummer du ingen forestilling om et «du» eller om «de andre», men en fullkommenhet, en intens skjelneevne, frigjort fra alle idéer . . .»*

Man vil spørre: Hva er det som er bevisst, hva er det som blir tilbake når «jeg»et er borte?

Krishnamurti svarer:

«Bevisstheten tilhører »jeg»et, og når du blir fri for denne bevissthet, da er det Virkeligheten som blir tilbake, den Virkelighet hvori der ikke finnes noen «jeg»-bevissthet . . .

Der finnes en slik ting som den høieste Virkelighet som mennesket kan realisere . . . Jeg fastholder at alle mennesker kan opnå den, alle som virkelig søker, kan realisere den.»

En annen gang uttaler han:

«Fullkommenhet, som er den høieste virkelighet, er til stede i hvert menneskelig vesen, og bare i dette å virkeliggjøre denne fullkommenhet finner du Sannheten. Menneskene . . . tror at de ved å erverve sig dyder og egenskaper skal kunne skape en fortsatt eksistens for sitt eget vesen, for sitt «jeg».

Men jeg sier at «jeg»et, personligheten ikke har noen fremtid . . . Virkeligjørelsen av sannheten, den, og den alene, er evig. Ikke noe annet enn sannheten kan være evigvarende.»

Så innkapslet er vi i vår «jeg»-bevissthet, at vi ikke kan tenke oss noen art av tilværelse uten den.

Enten fortsetter individualiteten i et evig liv. Eller den utslettes. Noe tredje alternativ gis ikke, tenker vi.

Og da Krishnamurti hevder at individualiteten må forsvinne, forkynner han følgelig den gamle materialistiske påstand at alt er slutt ved døden, mener man.

Krishnamurti svarer:

«Jeg forkynner ikke fullkommen utslettelse. Man kan ikke tilintetgjøre Livet. *Men det som er adskilt, kan bli det hele.*

Og det vil ikke si utslettelse, det er ikke tilintetgjørelse, det er å leve sant, å *være* i sannhet, å handle sant, å elske sant . . . Fullkommenheten vil si ophør av streben, og det betyr ikke at man vedblir å sove, det betyr dynamisk handling — dynamisk fordi den er alt omfattende . . . Det vil si ophøiet ro, som alltid er der, *væren*, frigjort fra alt som binder, det vil si det rene sinn som er helt koncentrert, samlet, aktivt, fordi det er blitt selve Livet, uhemmet, ubegrenset.

. . . Det menneske som virkeliggjør, når fullkommenhet, fred i sinnet, vil finne udødelighet, ikke som en fremadskridende, fortsatt *væren* som i sig innebærer subjekt og objekt, og derfor også tidsbegrepet, men som en Realitet i hvilken all «jeg»-bevissthet er forsvunnet . . .

I fullkommenhet, og i den alene, ligger udødelighet . . .»

Ja, Krishnamurti går enda videre, han hevder at all fullkommenhet, all sann, full forståelse av virkeligheten, av sannheten, er *betinget* av frihet for enhver antydning av «jeg»-bevissthet. «Jeg»-bevisstheten er og blir forgjengelig — personligheten visner og dør.

Personligheten og virkeligjørelsen av sann-

heten kan ikke forenes, den ene tilintetgjør den annen.

Derfor gjelder det for menneskene å få øie på Sannheten, Virkeligheten i sitt eget indre og basere sin hele livsførsel på den.

Som det nu er, er menneskenes livsførsel basert på «jeg»-bevissthet.

Men «sann livsførsel kan ikke baseres på individualiteten, fordi individualiteten er en illusjon, skjønt den er et faktum, og man kan ikke basere sin handlemåte på en illusjon.»

Krishnamurti skildrer så en helt ny måte å leve på, frigjort fra «jeg»-bevisstheten, båret av en lys våken, uavsladelig kontakt med tilværelsens realiteter.

Det er en helt ny standard for menneskelig livsførsel han her legger frem for oss:

«Jeg mener at handling, livsførsel må baseres, ikke på reaksjon mellom individer, men på forholdet mellom den høieste Virkelighet og individet, fordi den høieste Virkelighet alene er av varig verd og er den eneste sanne verdimåler. Begrepet individualitet peker hen på en fortsettelse av denne individualitets eksistens, og hvis du bygger din handlemåte på den, vil der bli splid og kaos i verden.

Men hvis individet derimot lar sine tanker, følelser og handlinger lede av den absolutte Virkelighet som bare finnes i ens eget indre, vil hans livsførsel bringe harmoni i verden istedenfor kaos. Derfor må hans livsførsel helt be-

fries for personlige lengsler, ønsker og håp. Handling som er basert på individualitetens fortsatte eksistens, er alltid bindende . . . Hvis jeg bygger min handlemåte på individualitetens fortsatte eksistens, det vil si på egoisme, selvishet i nuet, da vil denne handling lenkebinde mig, hvor forfinet, hvor maskert den enn er. En slik handling må med nødvendighet bringe sorg.»

På samme måte må vi fri oss fra fremtiden:

«For mig eksisterer der ingen fremtid for «jeg»et. Det som menneskene betrakter som «jeg»ets fremtid, er bare refleksen av fortiden. Fremtid i betydningen «evighet» finnes ikke for «jeg»et. Hvis du derfor bygger din livsførsel, din handlemåte, din hele tenkning, din civilisasjon på «jeg»et, da vil du bli fanget i denne refleks av fortiden, du vil tro at du gjør fremskritt, mens du i virkeligheten bare går i ring, «jeg»bevissthetens og de bindende illusjoners kretsgang. Men hvis du bygger din livsførsel på den absolutte virkelighet, da har den et element av evighet i sig, den svinger ikke mellom ytterligheter, hvad du liker og ikke liker.»

Den absolutte virkelighet, sannheten selv, «har ikke noe med retning å gjøre. Handling fører ikke frem til den, for hvis du betrakter livet fra det synspunkt at handling kan føre dig til sannheten, blir du en slave av dine handlinger. Hvis du sier: «Jeg vil handle rett fordi jeg ønsker å virkeliggjøre sannheten», da skaper du

et motiv, og dette motiv holder dig fanget. Derfor er forestillingen om handling opstillet som *motiv* for å lede dig til sannheten en falsk forestilling. *Hvis du derimot søker sannheten, vil rett handlemåte følge av sig selv.* All tanke om å bevege sig *henimot* fullkommenhet er der ikke lenger tale om, hvad som blir tilbake er den fred som din egen søken gir dig.»

Dette er, i aller største korthet, Krishnamurtis lære om «jeg»et som en illusjon og veien ut av denne illusjon.

Vi skal i det følgende undersøke konsekvensene av den nye innstilling, av denne kamp for å fri sig fra sitt eget «jeg», hvad den leder til, og de særlige vanskeligheter som er forbundet med den.

P Å O P D A G E R F E R D

Som en elv må bane sig vei til havet, slik må individet bane sig vei til virkeligheten. Sluttmålets virkelighet kan ikke komme til ham, han må selv opdage den gjennom vedvarende kamp.

Krishnamurti.

Det menneske som ønsker å opdage virkeligheten, befinner sig i samme situasjon som den forsker som vil opdage nytt land.

Det er den samme urokkelige målbevissthet som må drive dem begge fremover, den samme vilje til klar, objektiv forhåndsorientering over og dyktiggjørelse til å løse den foreliggende oppgave, den samme evne til suverent å skape sig sin egen fremgangsvei, når de «uoverstigelige» hindringer melder sig, den samme ubøielige utholdenhet — det gis ingen vei tilbake, frem skal og må de.

Det er likeså godt straks å bli klar over arten av den oppgave man gir sig i kast med, om man vil ut av sine egne illusjoner, sin egen begrensning, sorg og lidelse, fri sig fra sitt eget «jag».

Der kreves hvad Krishnamurti kaller «a stupendous effort», en uhørt anstrengelse, for å make det, der kreves opdagerens utrettelige årvåkenhet, hver dag, hver stund. Man må ville denne ting av hele sitt vesen, ville den uforanderlig, hvad som enn hender — akkurat som den fødte opdager som ingen hindring kjenner, vil sitt mål, opdageren som setter livet inn på sin ferd.

Hvert menneske kan dette, prinsipielt sett.

Hvert menneske eier i sig latent pionerens uovervinnelige kraft, som er Livets egen seierrikt fremtredende skaperkraft.

Og som før nevnt dreier det sig for hvert enkelt individ i sin innerste grunn om disse to ting: å søke å opdage livets realiteter, selve virkeligheten, sannheten, og forstå den, leve den.

Det vil si: ikke en kjølig, gold, intellektuell forståelse bare, men en forståelse med *hele* ens vesen, en forståelse som momentant omsetter sig i handling.

«Møt ikke det jeg sier, med blind godtagelse eller med din lærdom,» sier Krishnamurti, «møt det med din forståelse.»

Det er alt hvad et menneske kan gjøre for et annet — fremlegge fundamentale realiteter til hans overveielse, for hans erkjennelse.

Og forstår man først for alvor at hvert eneste «jag»-bevisst menneske, en selv innbefattet, er

innspunnet i et vev av illusjoner og vrangforestillinger, da går resten av sig selv.

Da krever man selv livsorientering, da gir man sig ut på opdagelsesferd for å finne virkeligheten.

Det gjelder for et menneske å bli klar over målet for sin tilværelse, eller rummer de erfaringer som møter ham, ingen betydning for ham, fremholder Krishnamurti, man blir bare en slave av dem.

«Derfor sier jeg: Forstå først meningen med Livet, forstå hvad det er du kjemper for å nå, og bruk så hver opplevelse, hver følelse, hver tanke som et middel til å vinne ny kraft, så du kan sønderrive de slør som skiller (dig fra virkeligheten) . . .

Hvad annet behøver du enn å bestemme målet, og så la hver tanke, følelse og handling bli ledet av det? . . .

Når du forstår hvad den personlige tilværelses mål er . . (og den personlige tilværelse har et mål, Livet derimot ikke, Livet *er*) . . og lever i denne forståelse, da vil dette, likegyldig hvilket trin du står på, føre til . . fullkommenhet . . .»

Dette å ha satt sig sitt mål i tilværelsen vekker et menneske til stadig klarere bevissthet om sig selv:

«Ved å bli sterkt bevisst om dig selv, kan du opdage alle dine egenskaper, all din frykt, og ved på denne måten å bli bevisst, begynner du

å befri din bevissthet fra den begrensning som følger alt særegent . . . individuelt . . . De fleste av dere blir bevisst bare da når dere hemmes i deres begjær. Av dette følger konflikt, anstrengelse, adskilthetsfølelse, som i stadig høiere grad understreker «jeg»et . . . og derfor fører dig bort fra Sannheten.»

Saken er den at de aller fleste mennesker ikke har nådd noen klar bevissthet om sig selv — de lever mer eller mindre ubevisst, uansvarlig.

Det krever i virkeligheten stor anstrengelse å se objektivt på sig selv som individ, å bli sig selv bevisst.

Og allikevel er det det første skritt henimot frihet.

Det ubevisste og uansvarlige menneske er en slave av sine livsforhold, sin frykt, sin sorg — der er ingen vei ut.

Men så snart man beslutter sig til å se sig selv som man er, se sine livsproblemer rett i øinene, begynner man å fri sig.

«Så snart man innrømmer . . . like overfor sig selv . . . at man er bange, begynner frykten . . . å forsvinne. Men så lenge man sier: «Jeg har lagt bort all frykt,» og man bare narrer sig selv, da er man enda helt i fryktens vold. Så snart man kjenner sig selv i all sin svakhet, har man vunnet slaget . . .

Så snart man blir sig sin sorg bevisst, vil man prøve å finne dens kilde . . . som er «jeg»

bevisstheten . . . Da vil man ikke skjule sin sorg, og heller ikke dekke den til med trøstende ord, og ikke søke å slippe fra den.»

Derfor er det klar, fullt bevisst forståelse det kommer an på. Selve den ting å forstå eier i sig en frigjørende kraft.

«Det jeg vil kalle til live er utilfredshet over din egen mangel på forståelse,» sier Krishnamurti etsteds.

Saken er den at «når man nøie har undersøkt og omhyggelig har gjennomtenkt . . . tingene . . . blir man uavhengig av dem,» fremholder Krishnamurti.

«Gjennom selve denne søken etter forståelse vil du opdage en måte å leve på, som befri dig for den konflikt som skaper sorg og illusjoner hos dig.»

Med andre ord: den som søker Sannheten som opdageren søker nytt land, han finner den også, han får fast grep om sine egne livsproblemer, han finner en vei ut av sin egen begrensning.

Et slikt menneske våger å «møte ansikt til ansikt den indre ensomhet, den forlatthetsfølelse som hvert eneste individ har og som det forsøker å skjule, som alle forsøker å komme bort fra,» fortsetter Krishnamurti.

«Det . . . er . . . ved å vedkjenne sig denne ensomhet . . . se denne forlatthet rett i øinene . . . ved å akseptere denne tomhet og ved helt å frigjøre sig for den ved å rense sinnet for enhver

forestilling om «ditt» og «mitt» at man blir kvitt selve årsaken til . . . denne forlatthetsfølelse, denne ensomhet, denne verkende tomhet.»

«Å bli bevisst om hvad man er *nu*, er altså den første betingelse . . . for å leve, for å virkeliggjøre fullkommenhet. Å kjenne sig selv som man er, med alle sine svakheter, med alle sine vanskeligheter, med all sin lidenskap, misunnelse, grusomhet, er det første skritt . . .

Det menneske som vil opdage virkeligheten må . . . altså . . . bli fullt bevisst i nuet — det vil si å bli normal . . .

Det er *nu* man kaster skygge, det er *nu* man lider. Det er *nu* man kan gjøre sig fri for all sorg.

Men . . . det krever stor besluttsomhet, det krever fast vilje til å være fullkommen *nu*.»

Derfor må et menneske ikke la sig binde av sin fortid og dens forviklinger:

«Det er likegyldig hvad vi var igår . . . Alt . . . kommer an på hvad vi er i dette øieblikk.»

Det gjelder om ikke å se tilbake til fortiden, det gjelder om å bli sig sine handlinger fullt bevisst her og nu. Ved å bli mer og mer bevisst i nuet, overvinner man fortiden.

Det samme gjelder fremtiden:

«Hvad verd har det å vite hvilket lykksalighetens rike som vil komme om tusen år? Det innebærer stadig dette ønske om å slippe bort, å utsette denne fryktelige kamp for å lære å forstå. Det betyr mangel på interesse for nu-

tiden, det vil bare si en flukt inn i det ukjente, inn i fremtiden.

Et slikt menneske sitter fast i sorgens klør. For ham er fremtiden likeså usikker som nåtiden — og likeså tvilsom.»

Det menneske som under sin søken etter virkelighet, etter å fri sig fra sine illusjoner, ser sine personlige problemer og konflikter rett i øinene, og, ved å ta stilling til dem, gir sig til å løse dem, han oplever at hele hans innstilling til sig selv og omverdenen holder på å undergå en radikal forvandling.

Han begynner å forstå at hvor det gjelder å søke — og finne — sannheten, er det bare to faktorer å regne med: Den enkelte — og tilværelsen selv, fri, grenseløs, uten dogme og system, uten vei og sti. Han forstår at den som vil nå frem til sannheten, han må selv stå helt fritt, ubundet av alt og alle, av samtlige tidens hevdvunne forestillinger og idéer, uten en eneste undtagelse.

Derfor oplever han at hans egen individuelle forestillingsverden, og hele den forestillingsverden som han deler med sin samtid for øvrig, rakner i sømmene og opløser sig i en rekke mer eller mindre seiglivede illusjoner, hvis kilder kan føres tilbake til «jeg»-bevisstheten.

En slik gjennomgripende nyorientering kan — om man setter virkelighet og sannhet over

alt annet — komme til å gå som en storm over den enkeltes liv.

Der gjøres rent bord — alt må gå.

Endelig ser man at man ikke kan erfare og virkeliggjøre sannheten gjennom noen frelse *utenfra*, sannheten kan bare erfares og virkeliggjøres av den enkelte selv. Der er ingen annen vei. Ingen annen ting er virkelig sannhet for en enn det man selv har oplevd realiteten av, det man selv har grepet og forstått.

Men det betyr at alt det man hittil har støttet sig til, må gå — all ytre utkrystallisert religion, alle lærere, frelsere og hellige bøker, kirker, ceremonier, ritualer, alle motiver, alle «ideal», det innebærer alt sammen tilpasning og efterligning hos de enkelte individer.

Den enkelte må komme derhen at han står helt på egen grunn.

For å nå dit, må han, som Krishnamurti uttrykker det, «innby tvilen» av hele sitt hjerte.

Menneskene frykter tvilen, den sniker sig ubedt inn i ens hjerte.

Men det menneske som begynner å fatte Livets realiteter, han slår døren vidt op for tvilen, han gir sig til å tvile på alt det som er ham mest dyrebart, for han vet at det tvilen kan rokke ved, det er ikke verdt å eie — og han er ute for å opdage virkeligheten, sannheten selv.

Han forstår disse Krishnamurtis ord. «Tvil er som en kostelig salve. Skjønt den brenner, vil den læge storlig.»

Han forstår at fryktløs, ærlig tvil er en av grunnbetingelsene for å nå sannheten — dette faktum går i virkeligheten som en rød tråd gjennom hele Krishnamurtis forkynnelse, idet han først og sist oppfordrer sine tilhørere til å undersøke hvad han sier, med sin mest skeptiske tvil og kritikk.

«For min egen del er jeg helt for kritikk. Jeg ønsker at dere skal kritisere mig skarpt . . .

Jeg vil be dere ikke uten videre godta hvad jeg sier, men overveie det omhyggelig og forstandig, uten forutfattede meninger, hentet fra en eller annen tro. Du kan ikke få forståelse gjennom en annens erfaringer . . .

Jeg vet at mange her viser en stigende tendens til å ville stole på mig, citere mig som en autoritet; men dette er igjen en ny villfarelse. Sannheten ligger ikke i en annen, eller i hvad en annen kan ha nådd, eller i en annens utlegelse. *Den ligger i ens eget sinn og i ens eget hjerte*, og den kan man bare nå gjennom handling, gjennom fortsatt valg, gjennom en fullt bevisst livsførsel, gjennom selvpålagt disiplin, ikke ved autoritet, heller ikke ved frykt.»

Intet skal man godta uten videre — ellers bygger man på sviktende grunn.

Alt må undersøkes fra grunnen av.

«Oprør — intelligent oprør — er en livsnødenhet . . . Ingen ting er lettere enn å være utilfreds, det er sant . . . Men *intelligent utilfredshet* er en sjelden dyd.»

Og: den fører frem.

I samme øieblikk man begynner å gjøre opprør mot det man tidligere sløvt har godkjent uten for alvor i sitt hjerte å ha prøvd dets sannhetsgehalt, i samme øieblikk man begynner å tvile, «passerer man ut av skyggene og inn i sollyset».

En fryktsom innstilling fører aldri frem. Søker man ly og trøst i det forlengst vedtatte, «bor man i skyggen, nytter det ikke å si: «Jeg tør ikke gå bort fra min egen skygge, fordi jeg er bange for at skyggen utenfor er enda dypere.» *Livets mening er at man skal møte skyggene, ikke at man skal undgå dem, fordi man er bange,*» hevder Krishnamurti.

På et spørsmål om man i disse tider kan ta alle krykker og støtter bort fra den svake menneskehet, svarer han:

«Jeg kan ikke ta dine krykker og støtter bort, du må selv kaste dem fra dig.

Hvis jeg tok bort én støtte, vilde dere finne en annen. Hvis jeg tilintetgjorde ett bur, vilde dere skape et annet og utsmykke alle sprinklene. Det er ikke min hensikt å ta bort noe som helst, men å skape det brennende ønske om Sannheten, som får dere til selv å bryte alle murer ned.»

Denne konsekvente tvil, ærlig og fryktløst gjennomført, setter et menneske i direkte kontakt med virkeligheten, med livet selv, og frir ham fra hans begrensning som individ, gjør ham

fullstendig uavhengig av andre: «Hvis du er avhengig av en annen for virkeliggjørelsen av sannheten som ligger inneni dig selv, da er denne stolen på andre en krykke. Men hvis du fatter at alle ting omkring dig inneholder sannhet, da blir du avhengig av alle ting, og ikke bare av en enkelt; da blir du avhengig av Livet selv, og ikke av de særskilte uttrykk som Livet gir sig.»

Den som vil bygge på virkelighetens grunn, må leve sitt liv med en uavladelig våken kritikk — en positiv opbyggende kritikk, rettet mot det vesentlige, ikke en negativ, overfladisk kritikk, som bare virker nedbrytende.

Går ens kritikk så sant ut på å ramme det vesentlige, vil den meget snart rettes mot — en selv. «Kritikk er bare av verdi, for så vidt som den trener din iakttagelse, så at den kan vendes mot dig selv. Dette er formålet for all kritikk.»

Det samme gjelder ens fryktløshet — den må først og fremst rettes mot en selv, gjelde ens egen livsførsel.

«Når man er fryktløs, og derfor upersonlig, har man med det samme rørt ved kilden til det evige. Og når man har sin rot i den jordbunn som er av evighet, da har våre handlinger, vår livsførsel, vår hele måte å være på, vår akt-pågivenhet overfor tingene, vår intuisjon, sin tilværelse i det evige.

Men man kan ikke nærme sig det evige, hvis

man er bange . . — eller hvis der er en personlig lengsel etter fortsatt liv for ens egen individualitet.»

Slik lærer det målbevisste menneske, som er på opdagerferd etter virkeligheten, og den alene, etter hvert å stå på egne ben, leve ut fra det innerste i sig selv.

Han begynner å forstå at hvert menneske har sin egen vei til sannheten, og at ingen kan gå den for ham.

Han begynner å forstå den individuelle egenarts centrale betydning i hvert enkelt menneskes liv — for den er ingen ting annet enn den enkeltes særegne måte å realisere sannheten på.

Han forstår — omsider — at alt avhenger av den enkeltes individuelle anstrengelse for radikal selvforvandling her og nu.

Han forstår at det er vår egen vilje til å søke sannheten, å leve sannheten, som i siste instans vil gjøre oss fri, at det avgjørende spørsmål i hvert enkelt menneskes liv er dette, om det for alvor vil virkelighet, sannhet.

Opfylles denne ene grunnbetingelse, reguleres alt annet av sig selv.

Derfor står det våkne, målbevisste menneske sterk og fri midt i tilværelsens vanskeligheter.

Han kjenner veien ut av dem.

Han ser det:

«De fleste mennesker er opslukt av . . sorger uten å kjenne årsaken til dem. De omgir sig

med de uvesentlige ting, de reiser en mur av uvirkeligheter omkring sig, og så lider de innenfor dette fengsel.

Skjønt tynget av stor sorg, prøver de ikke å befri sig for den, de er evig og alltid hårdt lenkebundne uten å kjenne frigjørelsens høie lykke.»

Men det målbevisste menneske begynner å oppleve noe av denne lykke — som den naturlige ting av verden.

Han forstår at denne virkeliggjørelse av Sannheten — som menneskene *kan* oppleve, hvis de vil det intenst nok — ikke rummer noe som helst overnaturlig.

Den er det naturlige av alt.

Han forstår sannheten av de ord at «det frigjorte menneske er det mest praktiske menneske i verden . . fordi han har oppdaget alle tings sanne verd».

«Den må til, denne upersonlige, kjærlige frigjørelse fra alle ting, både fra fortiden og fremtiden,» fortsetter Krishnamurti. «Man må leve i anspent konsentrasjon, helt våken i øieblikket — som bare er en bevegelse, en overgang i uendeligheten — og *det* betyr, ikke efterligning, født av frykt, og ikke ønsket om å *bli* noe, et overmenneske, det betyr denne ene ting: å bli naturlig . . . Det som er naturlig . . er . . også helt og holdent fullkomment . . .

Et menneske som forstår, som har fått øie på denne herlighet, som har opfanget denne tilværelsens duft og skjønnhet, og som ikke lever

op til denne høieste virkelighet alltid — han svikter det . . han har sett, *han lever et unaturlig liv. Mens det menneske som lever efter sin høieste overbevisning, som forstår meningen med den enkeltes tilværelse, han lever et harmonisk, naturlig liv.*»

Vanskeligheter, sorg, død skremmer ikke lenger det målbevisste menneske.

Han begynner å forstå at man kan leve evigheten *her og nu*, han begynner å forstå sannheten av de ord at «selv om alle må visne og dø, så kan man nå denne frihet fra bevissthet, denne virkeliggjørelse av fullkommenhet *nu* — fordi den alltid er nærværende . . .

Døden er uundgåelig, alle må dø. Men man kan virkeliggjøre udødelighet, sannhet *nu* . . . *Selve . . det å virkeliggjøre dette Nu, hvori all tilværelse eksisterer, sikrer en udødelighet . .* ikke den uendelige fortsettelse av en selv — det er bare en illusjon — men av Sannheten, Livet, som er evig . . .

For et menneske som har nådd frem til en slik virkeliggjørelse, finnes der ingen død.»

«Men,» fortsetter Krishnamurti, «å leve med denne sterke målbevissthet, denne årvåkenhet, denne uavsladelige nyinnstilling til tingene for å bevare den fullkomne likevekt, det krever stor energi, koncentrert oppmerksomhet i alt hvad du gjør. Derfor er nuet «allværen», en alt favnende tilværelse. Det omfatter all tid og alt rum. I det er udødeligheten, evigheten, fremtiden, for-

tiden, nutiden, alt. Alt rummes i det for det menneske som ikke er redd for å beseire den følelse av adskilthet, som han allikevel til syvende og sist må overvinne . . .

Så opnår man denne tilstand av væren som ikke kjenner anstrengelse — og som ikke må opfattes som søvnighet, stillstand. Du er. Du er det hele. Da er for dig hvert øieblikk selve evigheten, fordi du aldri trer ut av dette øieblikk. Du beskjeftiger dig ikke med fremtiden eller med fortiden, for i dette evighetens øieblikk er all tid nærværende . . .»

Et slikt menneske vil, fremholder Krishna-murti, «uten å være knyttet til fortiden og uten å lengte efter den fremtidens herlighet som binder så mange mennesker . . . leve i dette Nu, i dette sekund, i hvilket all evighet er til . . . Hvis . . . man . . . forstår hvad det betyr *virkelig* å leve i øieblikket, uten noen tanke hverken på fremtiden eller på fortiden med dens døde håp og lengsler — leve i nuet . . . koncentrert, sterkt årvåkent — *da erobrer man hele evigheten i det ene sekund.*»

Alt beror på innstillingen.

«Menneskene tror at evigheten er skjult på et sted som ligger langt borte,» sier Krishna-murti. «Men evigheten ligger i dig selv, og i alle andre. Bevarer man denne evighet i sitt hjerte, blir den nærværende — som duften av en rose.»

Det målbevisste menneske som har gitt sig ut på opdagelsesferd for å finne virkeligheten, han

finner den til slutt i all dens udødelighet og evighet — i sitt eget hjerte.

Opdagerferden er endt.

Dette er noen hovedpunkter i den nyorientering det menneske oplever som vil bane sig vei til virkeligheten, fri sig fra sitt eget «jeg».

Vi skal i det følgende nærmere undersøke, ikke bare hindringene, de vanskeligheter som er forbundet med et slikt tiltak, men selve frigjøringsprosessen, slik Krishnamurti har skildret den ut fra sin egen personlige erfaring.

Drammens Folkebibliotek

m 212 H 35 k

MÅLET

Det fullkomne menneske er ikke et naturens lune. Han er selve naturens blomst.

Jeg vet selv at jeg har nådd målet, og denne viden om hvad jeg har nådd, er ikke avhengig av noen som helst autoritet utenfor mig selv.

Jeg hevder at jeg har funnet den Sannhet verden søker og lengter efter.

Krishnamurti.

Dette er det mest forbausende moment i den foreliggende situasjon:

At der under den nuværende verdenskrise fremstår et menneske som — efter å ha funnet inn til krisens dypest virkende årsak, den menneskelige «jeg»-bevissthet, og efter å ha fremholdt at denne «jeg»-bevissthet beror på en illusjon — hevder, at han taler av egen erfaring, når han fastholder at menneskene *kan* gjøre sig fri for denne illusjon.

Hvis Krishnamurti har rett, vil dette si at det 20de århundres mennesker, ansikt til ansikt med sin egen skjebnetime, ikke bare skimter vei

ut av tidens kaos, deres til idag uløselige problemer, men de ser selve løsningen legemliggjort for sine øine i et menneske som lever midt iblandt dem.

Og man spør sig selv: Kan noe annet bringe et virkelig vendepunkt?

Selve denne mulighet — at et slikt individ lever på jorden idag — må understrekes, klart og tydelig.

Men selve avgjørelsen, derimot, hvorvidt Krishnamurti virkelig er den han sier sig å være — et fra enhver «jeg»bevissthet frigjort menneske — den er helt og holdent en individuell sak.

Det må hver enkelt, etter personlig grundig å ha undersøkt en så veldig mulighet, avgjøre for sig selv.

Her å fremkomme med noen som helst påstand, for eller imot, vilde være å forråde selve den kjensgjerning Krishnamurti har gjort sig til talsmann for: at sannheten må hvert enkelt menneske selv erfare og oppleve, den kan ikke gis ham utenfra.

For øvrig er Krishnamurtis person av helt underordnet betydning i sammenligning med selve den løsning han peker på — det er den, og den alene, som er av fundamental interesse.

Men den som for alvor begynner å sette sig inn i Krishnamurtis orientering om «jeg»et som en illusjon og veien ut av denne illusjon, og, fremfor alt, den som lever sig inn i selve frigjørelsens art og forløp, han vil gang på gang

støte på disse utsagn av Krishnamurti, at hans forkynnelse ingen ting har med filosofi og metafysikk å gjøre, men at han taler utelukkende om det han selv har erfart og selv kan innestå for.

Det er derfor av interesse i denne forbindelse å søke å forstå hvad denne frigjørelse fra «jag»-bevisstheten virkelig innebærer, også i Krishnamurtis liv, som hevder å ha erfart den.

Saken er, fremholder Krishnamurti, i sig selv overordentlig enkel — det er menneskene, det vil si deres «jag»-bevissthet, som har gjort tilværelsen komplisert.

Livet, som er alle ting, og som evig fornyer sig selv, passerer fra ubevisst fullkommenhet i de lavere naturriker gjennom bevisst ufullkommenhet på det nuværende «jag»-bevisste menneskestadium frem til fullkommenhet, det vil si hel og full realisasjon av sig selv. Det er deri, og deri alene, fullkommengjørelsens prosess består: at livsformene på et bestemt stadium — menneskets — etter hvert omsetter og realiserer den i dem boende fullkommenhet, helt og fullt.

På det «jag»-bevisste stadium mener menneskene sig å være adskilt fra selve virkeligheten, «Livet», «Sannheten», som de gjør til noe objektivt, noe utenfor sig selv, og som de tilber og kaller «Gud».

Fullkommenheten er noe for dem uopnåelig, noe overnaturlig, overmenneskelig.

Å tilstrebe fullkommenhet her og nu, står for dem nærmest som blasfemi — til tross for at menneskehetens sannhetsvidner gang på gang har plantet fullkommenhetens realitet og mulighet midt i menneskelivet og selv, i visse tilfeller, for sin samtid har stått som det levende bevis på den.

Sammenhengen er i virkeligheten den, at fullkommengjørelsens prosess, slik den ovenfor er skissert, er tilværelsens centrale kjensgjerning, naturens, livets fundamentale lov.

Fullkommenhet er i sin dypeste grunn *menneskelig*, hevder Krishnamurti, idet menneskehetens nuværende «jag»-bevisste stadium må betegnes som *ennu-ikke-menneskelig*, som helt og holdent undermenneskelig.

Det er derfor intet som helst overnaturlig eller unaturlig i dette at der igjen skulde fremstå et menneske som på nytt i sin hele tilværelse, og dermed også i sin forkynnelse, levendegjør fullkommenhetens kjensgjerning i naturens — deri innbefattet menneskehetens — liv.

Det er i lys av disse realiteter Krishnamurtis hele forkynnelse av fullkommengjørelsens lov, fullkommengjørelsens prosess og fullkommenhetens eventuelle kjensgjerning i hans eget liv, må sees, ellers går man feil av den, man vet overhodet ikke hvad der er tale om.

Hvad han fremsetter er, hevder han, nøkterne kjensgjerninger, en naturlov — som han

innestår for med hele selvoplevelsens og erfaringens kraft.

Ett er allerede nu helt klart:

Det er umulig at menneskeheten i det lange løp kan slå sig til ro i noen som helst illusjon. Naturen selv i sin egen mektige, uimotståelig fremtredende fullkommengjøringsprosess driver menneskene utover enhver illusjon, henimot en stadig klarere erkjennelse av de virkelige forhold, av dette ene, udødelige, fullkomne Liv som finnes i dem alle, og som i tidens fylde vil gjøre det av med enhver illusjon, eventuelt med enhver form av «jeg»-bevissthet.

Der hevdes idag, som vi senere skal se, at det er denne frigjørelse fra «jeg»-bevisstheten, som nu innledes, at det er dette avgjørende vendepunkt i menneskehetens historie vi som lever idag er med på, et vendepunkt som helt naturlig kommer i et høilig kritisk øieblikk, en bølgedal i menneskehetens liv. Ellers vilde et slikt vendepunkt ikke være mulig, ellers var betingelsene for det ikke til stede, hvad de, når alt kommer til alt, synes å være idag, og det i eminent grad.

Det er for øvrig i denne forbindelse, da det gjelder å undersøke og ta standpunkt til Krishnamurtis diagnose av menneskehetens problem just nu, av betydelig interesse å konstatere det faktum at fremskredne moderne tenkere, her hvor det dreier sig om å utrydde illusjonen om

det menneskelige «jag», kommer Krishnamurti i møte på halvveien — og det, vel å merke, uten noen som helst direkte påvirkning fra hans idéverden, idet de tvert om i sin totale uvidenhet om hvad hans forkynnelse dreier sig om, på det bestemteste tar avstand fra å bli slått sammen med ham.

Tilfellet er karakteristisk.

Der pågår virkelig en gjennomgripende nyorientering som spontant bryter frem, og det samtidig i flere leire, og som taler sitt tydelige sprog om hvor utviklingen bærer hen, og ytterst interessant understreker betydningen — og aktualiteten — av de problemer vi her beskjeftiger oss med.

Disse problemer er idag ukjent for den store mengde.

Men det er flere tegn som tyder på at de imorgen vil være i alles sinn og på alles leber, og at menneskene til sin forbauselse opdager at det «jag» som for dem inntil nu har vært en alt annet overskyggende realitet, i virkeligheten er undergravet i sine fundamenter.

Og på den annen side: Til tross for at menneskeheten idag synes å være moden til å ta det aller første skritt — en rent intellektuell erkjennelse av «jag»et som illusjon og som problem — så er det ikke desto mindre hevet over enhver tvil at selve denne naturens befrielses- og fullkommengjørelsesprosess i sitt videre

forløp vil støte på store hindringer og hemninger, og at vi også i denne fase må regne med betraktelige tidsrum.

Grunnleggende overgange i menneskehetens eksistensforløp strekker sig selvsagt over lange perioder — «lange» fra vårt synspunkt sett, men av forsvinnende utstrekning sammenlignet med selve menneskehetens, ennsi jordklodens elde allerede på dette tidspunkt. Menneskeheten befinner sig, ifølge videnskapsmenns opfatning, enda — høit regnet — i sin slyngelalder, og har kolossale spann av tid foran sig.

Uten et slikt, av moderne videnskap skissert perspektiv, vil vi overhodet ikke få grep på de problemer vi her beskjeftiger oss med, vil vi ikke fatte hvad saken virkelig gjelder.

Krishnamurti er i sin hele forkynnelse av «jeg»et som illusjon fullt opmerksom på all den motstand en slik forestilling til en begynnelse vil møte hos den nuværende menneskehet.

Dette er en helt uundgåelig situasjon.

Først må et faktum erkjennes, forståes (og det kan ta tid), for overhodet å kunne omsettes i daglig handling.

Som stillingen er idag, føler menneskene Krishnamurtis tale som blottet for enhver barmhjertighet — det føles som om han vil ta fra dem enhver hjelp og trøst i deres kamp med livets opgaver og byrder.

Krishnamurti svarer:

«Dere har søkt trøst i så mange år, gjennom så mange slektledd, så mange århundrer, men har dere funnet den kjærlighet som er ufor-gjengelig? Hvis dere ikke har funnet den forståelse som er uforanderlig, så hold op med å søke trøst og med å skjule dere i dens skygge. For å ha den virkelige barmhjertighet, må man være som en læge, en stor kirurg, som vet hvor farlig sykdommen er, og som er rede til å fjerne ondet fordi han forstår det . . . Dere vilde meget heller ha en læge som helbreder deres sykdom med det samme, enn dere vilde ha en kirurg som fjerner selve årsaken til deres sykdom. Dere vilde meget heller ha en som skjenker dere trøst og husvalelse for deres svake forståelse, enn dere vil ha den som tilintetgjør alle deres trøstegrunner og viser dere veien til den evige barmhjertighet — som er Sannheten. Fordi dere har søkt ly i den trøst som forgår og som kan bryte sammen når sorgene kommer, prøver dere å finne ly på andre steder, søker dere et nytt skjul, som også rummer mørke og forfall. Dere vil ikke vite av den som vil føre dere ut under åpen himmel, i den friske blesten, og som vil gi dere den ufor-gjengelige Sannhet som er selve forståelsen av Livet.»

Og ikke bare det:

Gjennom lange tider har menneskene latt tingene drive for vind og våg, de har adlydt hvor de ikke skulde adlyde, hevder Krishnamurti.

Gjennem århundrer har de støttet sig til andre, har de sett hen til en Gud eller Mester — skapt i deres egen «jeg»-bevissthets billede. Gjennem århundrer har de opdelt livet i materie og ånd — en eneste uvirkelighet. For de to kan ikke skilles, materie er ånd og ånd er materie.

Gjennem århundrer har der eksistert illusjoner, frykt, en stadig søken trøst, en stadig tilfredsstillelse, forfall.

Dette forfall vil menneskene før eller senere nå ut over, fremholder Krishnamurti og understreker at han taler av egen erfaring:

«Jeg har selv gjennomvandret alle disse ting i dette liv, hurtig,» uttaler han.

Og han gir oss forklaringen på at han har maktet å fri sig fra dem, idet han i en av sine bøker, *Frigjort Liv*, forteller oss om hvordan han som ganske ung, etter oppmerksomt å ha iaktatt livet og menneskene omkring sig, satte sig sitt mål:

«Jeg manglet ennu et bestemt livsmål som betinger livsglede, da jeg reiste til California,» heter det i det selvbiografiske kapitel *Søken*. «Der kom jeg naturlig til å leve sterkt innadvendt, og jeg lærte, at så lenge jeg ikke hadde noe bestemt mål, noen bestemt hensikt i livet, blev jeg, som alle andre, kastet omkring som et skib på et oprørt hav. Med dette klart for mig, og efter å ha forkastet alt av mindre betydning, satte jeg mig mitt mål.

Jeg ønsket å opná evig lykke, jeg ønsket å bli selve målet. Jeg ønsket å drikke av Livets kilde. Jeg ønsket å forene begynnelsen og slutten . . . Jeg ønsket å tilintetgjøre den adskillelse som finnes mellom mennesket og dets mål . . . Jeg kalte dette mål min Elskede, og denne Elskede er Livet, Livet i alle ting.»

Under kampen for å nå dette mål hadde Krishnamurti å overvinne de samme vanskeligheter som alle andre kjemper med, og vanskelighetene har, fremgår det, ikke vært mindre for ham enn for enhver annen, de har vært større, fordi han, for å nå sitt mål, måtte forlate alle tidens hevdvunne veier — etter omhyggelig å ha prøvd dem og funnet at de ikke fører frem — vanskelighetene har vært større fordi han i sin utrettelige søken etter målet måtte begi sig ut i et veiløst mørke, stå helt på egen grunn, uten å være viss på å nå frem.

Det som reddet ham var hans intense lengsel etter fullkommenhet.

Han forteller selv:

« . . . Jeg så menneskene rundt om mig innfanget av lidenskap, av livets motsetninger . . . Og jeg lengtet brennende etter fullkommenhet, det vil si jeg ønsket å gjøre mig fri for . . . livets . . . motsetninger, jeg ønsket å frigjøre mig for «jag»-bevissthet. Jeg forstod at i mig selv hadde jeg både det positive og det negative, men så lenge min lykke var betinget av motsetninger, kunde der ingen harmoni være,

og ingen virkeliggjørelse av fullkommenheten . . .

Tanken om fullkommenhet og sannhet har alltid stått for mig, og jeg har intenst og uop-
hørlig strebt etter begge disse ting. Det gjaldt ikke for mig fullkommenhet i motsetning til menneskeheten, men fullkommenhet gjennom forståelse av menneskeheten — som var mig selv — gjennom forståelse av mine egne konflikter, mine egne begjær og lidenskaper, min forfengelighet, alt det jeg søkte å undertrykke, frykt, bånd og alle slags fornemmelser. I det øieblikk jeg forstod alt dette i mig selv, gjorde jeg mig fri for min «jag»-bevissthet, min energi blev koncentrert i dyp eftertanke, i dyp kon-
templasjon.

Denne erkjennelse, denne virkeliggjørelse, det er den høieste sannhet, og alle vil nå dit. Men du når ikke dit så lenge du ikke kan gå veien alene, hvis du er fryktsom, hvis du er bundet. For å kunne gå langt, må du begynne der du står.»

Gang på gang har Krishnamurti kastet lys over sin egen frigjørelseskamp, dels i store linjer — som i prosaskildringen *The Path*¹, eller diktsamlingen *The Search*, eller i den tidligere citerte selvbiografiske skisse i *Frigjort Liv* —

¹ Lesere som ønsker en samlet oversikt over Krishnamurtis produksjon, vil finne den i Bind I av nærværende serie, *Glimt av en ny idéverden*.

dels i hastige glimt i sine taler og svar på spørsmål fra de senere år, hvor det bl. a. heter:

«Som mange av dere vet, har jeg tilhørt forskjellige foreninger og organisasjoner i min tid — jeg har vært prest, som det er enhver indisk brahmins rett, og jeg har deltatt i frimureremøter. Jeg har gjort hvad så mange andre har gjort, for selv å nå til bunns i saken.

Med den største omhu har jeg undersøkt alle disse ting for å se om jeg gjennom dem kunde nå til den innerste virkelighet, som er evig, og som er betinget av sig selv alene — til den lykke som er Livet . . . Da jeg ikke fant den sannhet jeg søkte, forlot jeg igjen disse organisasjoner. Nu har jeg funnet det jeg søkte. Jeg opnådde det, idet jeg frigjorde Livet.»

Når Krishnamurti så sterkt hevder at for den som for alvor søker Sannheten «må der komme til et absolutt brudd med forutfattede idéer,» da taler han av egen dyrekjøpt erfaring:

«Jeg skal si dere hvorfor. For noen år siden har jeg selv gjennomgått nøiaktig det samme — prøvd å få tingene til å stemme sammen. Det er noe vi alle må igjennem.»

Men der er visse ting man ikke kan få til å passe sammen — f. eks. ens egne forhåndsforestillinger og sannheten selv som under ingen omstendighet går personlighetens ærender.

«Da jeg kom til forståelse av mig selv, kastet jeg all slags tro, all eftersnakking, alle tomme ord overbord. Og når jeg nu ser andre søke

hjelp i disse ting, sier jeg selvfølgelig: Gjør ikke mine feiltagelser om igjen. Jeg har gjennomgått det stadium hvor jeg behøvde krykker, og jeg er kommet til det resultat at alt dette er unødvendig.

Men jeg sier ikke: Fordi jeg har gjennomgått disse forskjellige stadier, må dere . . . nødvendigvis . . . gjøre det samme . . .

En fjellvandrer som har fullført klatringen og kjenner veien, advarer dem som vil nå toppen, mot de farer de vil møte . . . Nettop på grunn av disse vanskeligheter sier han: Venn, vakt dig for disse fallgruber og forviklinger, der finnes en enklere vei, en edlere og mindre komplisert vei.

Det menneske som har nådd frigjørelse, er selve Livet, for ham er der ingen skillemurer. Derfor vil han vise dig hvordan du kan finne frem til Livets enhet. Hvis du vil fullbyrde Livet, må du tilintetgjøre alle skranker menneskene imellem. Hvis du tenker dig at frigjørelse bare er for de få, for enkelte merkelige og mysteriøse mennesker, da blir den uvirkelig, og på dette uvirkelige grunnlag vil du bygge noe du selv tror er virkelig og varig. Men det vil ikke bli annet enn et begrensningens bur.»

Efterat Krishnamurti flere ganger energisk hadde benektet å være den av mange ventede «verdenslærer» — blandt annet til en gruppe amerikanske journalister — kom den dag da han

sa sig å ha nådd målet, å ha «fullbyrdet Livet», ha funnet inn til Sannheten selv og ha sitt bestemte budskap til verden:

«Jeg vet selv at jeg har nådd målet, og denne viden om hvad jeg har nådd, er ikke avhengig av noen som helst autoritet utenfor mig selv.»

Om og om igjen hevder Krishnamurti at han har nådd det mål han satte sig — og han hevder det, ikke for derigjennem å gjøre fordring på noen som helst autoritet over andre, men for å understreke at hvad han har nådd, kan alle andre nå, som tilstrekkelig brennende ønsker det . . .

«Jeg hevder at jeg har funnet den Sannhet verden søker og lengter efter. Jeg har gått en omvei. Men fra målet jeg er nådd frem til, ser jeg en kortere og . . . rettere vei, en lykkeligere og gladere vei . . .

Dere skal ikke ledes. Jeg ønsker ikke å lede noen — det vilde være forferdelig. Hvad jeg vil, det er å vekke det levende ønske hos dig, som vil skjenke dig forståelse. Har du først riktig forstått, vil du aldri forringe eller forråde Sannheten.

Før i tiden har alle disipler forringet Sannheten for at de ukyndige skulde forstå den, og derved har de forrådt Sannheten. Jeg prøver å få menneskene til å gå frem og møte Sannheten i sin egen styrke. Et barn vokser sig ikke stor og sterk når det alltid skal holdes i hånden eller henge i sin mors skjørter. Det er bedre å få barnet til å stå på egne ben og gå alene.

Fordi jeg har forstått at det er en svakhet å følge andre, fordi jeg har forstått at en formidler bare er en krykke, og fordi jeg har kastet alle krykker fra mig, sier jeg: *Man kan utvikle sine egne krefter, slik at man ikke behøver krykker; man kan, ved selve det å leve, tenke og føle, bli i stand til å nå frem til målet uten hjelp fra formidlere og lærere.*

Følger man den . . direkte . . vei, vil man bli ledet av lyset fra målet selv.»

Hvad selve frigjøringsprosessen angår, så har Krishnamurti gang på gang belyst også den, — så vel dens uomgjengelige forutsetninger, som selve dens forløp.

Da spørsmålet er av central betydning i den foreliggende fremstilling, vil det i det følgende bli belyst mest mulig allsidig, selv om det må skje med gjentakelser — en i dette tilfelle helt uundgåelig ting, da det er identiske erfaringer, den samme levende virkelighet Krishnamurti hele tiden behandler ut fra forskjellige utgangspunkter og med en rikdom av skiftende nyanser, som tilsammen gir vital kunnskap i dette spørsmål.

Vi skal først undersøke selve frigjøringsens forutsetninger.

Et sentralt punkt og stadig tilbakevendende moment i Krishnamurtis forkynnelse er dette at den som for alvor vil, *kan* nå full frigjørelse fra «jeg»-bevisstheten *her og nu*:

«Hvis du virkelig søker, krever Sannhet, hvis ditt sinn er mottagelig, våkent, smidig og energisk, da vil du opdage at tid er en illusjon, at hele tilværelsen rummes i et eneste minutts forståelse, og at denne forståelse, denne erkjennelse når du ikke ved hjelp av tid, *den betinges av hvor levende, hvor vitalt du selv har viljen til å forstå dine opplevelser i nuet . . .*

Det er visdom — og visdom alene — som setter dig i stand til *vedvarende* å virkeliggjøre, leve i fullkommenhet,» fortsetter Krishnamurti.

«Den viden som er begynnelsen til visdom, må oppbygges på forståelsen av at Sannhet ikke ligger utenfor oss; at et menneske, i det øieblikk han har gjort sig fri for sin egen tåpelighet, for sin kjærlighet til å eie ting, for sin egoisme — i dette samme øieblikk forstår og virkeliggjør sin egen fullkommenhet her og nu. Den viden at Sannheten ligger i nutiden, og ikke i fremtiden, at der ikke finnes noe høiere vesen *adskilt* fra den Virkelighet som er i mennesket, og at denne Virkelighet hverken kjenner tid eller skillemurer, hverken forening eller adskillelse — denne viden er begynnelsen til visdom.»

Om sin egen frigjøringsprosess forteller Krishnamurti:

«Jeg brøt ut fra samfund, tradisjoner, fra venner, autoriteter, inntil jeg stod fullstendig blottet for alt . . . helt bevisst, en bevissthet som førte mig til fullt ansvar likeoverfor mig selv . . .

et ansvar som ledet til den absolutte ensomhets dype lykke.

Du må nå til en fullkommen frigjorthet, som ingen individualitet kjenner, ingen smerte, ingen frykt, ikke noe forsøk på å undslippe noe som helst.

Gjennom vedholdende konsentrasjon på dette, med hele mitt vesen samlet om dette, nådde jeg full virkeliggjørelse.

I den alene ligger evigheten.»

Kort efter skisserer Krishnamurti på nytt selve frigjøringsprosessen:

«Hvis dere søker fullkommenhet — ikke fullkommenhet i motsetning til ufullkommenhet, men den fullkommenhet som er sin egen evighet — da vil alle motsetninger opphøre . . .

Når sinnet er blitt befridd for alle forestillinger om å erverve, om å gjøre fremskritt eller om sansning, da begynner den virkelige ensomhet. Ikke ensomhet i motsetning til de mange — sann ensomhet kjenner ingen forlatthet. Denne ensomhet er full av fred . . . I denne ensomhet lærer du å løse dine forskjellige følelsesmessige og tankemessige konflikter . . . Skjønt du fremdeles reflekterer, undersøker, vraker og velger, er du fylt av harmoni. Sinnet må være klart og hurtig som strømmende vann — det må aldri stagnere . . . Når du har oppnådd denne indre ensomhet, vil du opphøre med å anstille refleksjoner, idet den fører til uanstrengt tankefordypelse, til kontemplasjon . . . Dette er sinnets og

hjertets frigjørelse . . . Når sinnet på denne måte er frigjort, da vil der være harmoni, og gjennom denne harmoni nåes hel virkeliggjørelse av den fullkommenhet som hverken kjenner fødsel eller død, tilintetgjørelse eller fortsatt liv. Når sinnet på denne måten er fullkommengjort, er det ikke lenger bundet av tid.»

Overordentlig klart viser Krishnamurti frigjørelsens betydning for det daglige liv, idet han fortsetter:

«Når du fatter dette som bare kan fattes ved at du er opmerksom på din egen begrensning, og fullt klar over denne begrensnings årsak . . . — da sømmer det sig for dig å kjempe for å nå denne ubegrensede væren, å bli så koncentrert hvert øieblikk på dagen at du overvinner, gjennom forståelse, de undermenneskelige egenskaper som frykt, griskhet, begjærlighet, misunnelse, begjæret efter eiendeler, efter makt, efter personlig uforgjengelighet. Du blir fri for alle bånd, i stor glede og lykke, og av denne frihet følger ypperlighet i livsførsel, i handlemåte, og herav følger atter ren aktpågivenhet, uten begrensning. Da er du ett med Livet — som er ubegrenset tilværelse, — og dette vil vise sig i handling, ikke i metafysiske diskusjoner og disputer, men i handling i hverdagens livsførsel. Og ditt hele liv blir et eneste uttrykk for tilværelsens fryd, dens duft. Denne tilstand av væren er evig lykke, hvori både det positive og det negative finnes, som er summen av alt liv.

Den som har nådd dette er Menneske, han er blitt et vesen hvori de undermenneskelige instinkter ikke lenger eksisterer.»

Den som har nådd frigjørelsens høie lykke, ønsker å dele den med andre:

«Jeg ønsker å tale om det Liv som åpenbarer sig i enhver av dere og som overskrider alle grenser, satt av nasjonalitet, av klasseforskjell og av forskjell i religion; det Liv som, fordi det i sitt vesen er fritt, alltid kjemper for å virkeliggjøre denne frihet; det Liv som ingen adskillelse kjenner, som i sig selv er den høieste virkelighet, som er ett, udelelig og uforgjengelig. *Det er med dette Liv jeg har å gjøre, hvordan det kan befries så det kan funksjonere umiddelbart og åpenbare sig som uforanderlig lykksalighet.* Jeg sier lykksalighet, fordi lykke er den sanne fullbyrdelse av livet, den høieste virkelighet som mennesket kan opnå. Jeg er ikke avhengig av noen som helst teori når jeg taler om en slik lykke. Jeg taler om det jeg selv vet, og jeg sier dig ut fra min egen kunnskap at når du har nådd til dette trin ved å kaste vekk all illusjon, da er du alt, du blir ett med enhver menneskelig streben, god eller ond, og med enhver menneskelig seier, enten den tilhører fremtiden eller fortiden. Når du har frigjort dette Liv i dig selv, da har du grunnfestet den sannhet som er lykke . . .

Når du gjennom uophørlig valg og anstrenge tar sikte på å utrydde selve illusjonens

rot, da frigjør du det Liv som er sannhet. *Det er ikke spørsmål om å nå frem til noe; bare om å befri det som allerede er der.* Ved å befri Livet fra illusjoner, gjør du det i stand til å funksjonere fritt gjennom dig, og så oppretter du i dig selv denne fullkomne ro i tanker og renhet i følelser, som tilhører Livets frihet.

Undermennesket (det nuværende menneske) derimot er og blir en slave av sin egen begrensning, «han er opslukt av sine egne personlige reaksjoner: Misunnelse, hovmod, frykt, vrede, begjærighet, hvorimot det rene menneske er frigjort fra alle bånd, fullkommen samlet, sterkt koncentrert — og derfor i besiddelse av virkelig dømmekraft, virkelig utsyn.»

Derfor behersker et slikt menneske fullt ut en hvilken som helst situasjon.

En ungdommelig sjel fremsatte engang helt spontant dette spørsmål til Krishnamurti under en av de internasjonale leire i Ommen, Nederland, hvor interesserte fra hele verden kommer for å høre ham:

«Undskyld, har du vanskeligheter?»

Krishnamurti svarte:

«. . . Det gjør meg ondt, men jeg har ingen vanskeligheter. Jeg ser ikke på livet som et problem. Der finnes ikke noe problem for det menneske som virkelig forstår. Problemer fremkommer gjennom mangel på forståelse. Når du engang forstår, da tar denne forståelse bolig i ditt hjerte. Du handler i samklang med livets

rytme, ikke i motsetning til livet, ikke i disharmoni med det . . . Når du elsker virkeligheten, selve Livet, ophører alle problemer.»

En livsinnstilling, en livsførsel som denne, er det naturligste av alt:

«Det fullkomne menneske er ikke et naturens lune, han er selve naturens blomst.»

I et stort overblikk sammenfatter Krishnamurti sommeren 1931 hvad han har på hjerte angående frigjørelsens mest grunnleggende kjensgjerninger.

«Man kan nå til forståelse, til virkeliggjørelse av sannheten, av Livet bare ved egen kraft. Det vil si: gjennom din egen anstrengelse, ved stadig å tenke over hvordan man kan fjerne de mange illusjoner, de mange forvrengninger som omgir Virkeligheten.

Altså, det første det gjelder å forstå, er at dette Liv kan virkeliggjøres, og det gjennom din egen styrke, gjennom din egen forståelse, ved din egen evne til å tenke tingene igjennem . . . det gjelder å forstå . . . at i dig finnes hele Livets evighet. Dette livspunkt i hvert eneste menneskes indre rummer hele universet.

Å holde denne forståelse fast i all dens fylde og til alle tider er å fatte Sannheten, Livet.

Denne forståelse, denne virkeliggjørelse, kan man oppleve i dette liv, og i denne forståelse er all tid innesluttet.

Tid som fortsettende sig inn i fremtiden er en

illusjon. *Virkeligheten ligger i nuet, i dette liv. Å erfare dette og å leve i det bestandig, det er udødelighet — en udødelighet som ikke skal vinnes engang i fremtiden, men her og nu.*

Dette livspunkt som er alt liv, all manifestasjon, all ånd og alt stoff, uten noen inndeling eller distinksjon, dette livspunkt som er hele universet, som er hinsides all tid, finnes i alt og alle.

For å virkeliggjøre det, må du stole på dig selv, bli dig din egen lidelse bevisst, du må vite at det bare kan virkeliggjøres gjennom dine egne anstrengelser, og gjennom dem alene. Denne erfaring er hverken mystikk eller sentimentalitet, hverken føleri eller okkultisme.

Gjennom din fornuft som etterhånden befries for ethvert personlig element, enhver personlig tilbøielighet, når du frem til full forståelse og virkeliggjørelse.

Således lutret fører fornuften til en indre erkjennelse.»

Enda et viktig moment må betones i denne forbindelse, hvis man vil danne sig et begrep om arten og rekkevidden av denne frigjørelse fra «jeg»-bevisstheten:

Så vel «jeg»-bevissthet, som «bevissthet» overhodet, tilhører personligheten og har med begrensning og ufullkommenhet å gjøre.

Det eneste virkelige er den klare erkjennelse av alle foreliggende realiteter — Livet selv, og alt som begrenser dette Liv — en erkjennelse,

en aktpågivenhet som hever individet over enhver begrensning:

«Hvis du gir akt på og kjenner det rene Liv som er ubegrenset, da er du ett med dette Liv i dets skapende virksomhet, som er Handling . . .

Man kan gjøre sig selv fri og heve sig op over . . . undermenneskelige egenskaper. Derved kan man bli det rene Liv, uhemmet, fullt ut virkende, absolutt» — det naturligste av alt.

Da har Livet nådd frem til full og hel realisasjon av sig selv.

Fullkommengjørelsens prosess er fullbyrdet. —

Så munner da Krishnamurtis forkynnelse ut i et overblikk over frigjørelsen fra «jeg»-bevissthet, fra all «bevissthet», som en eneste veldig og uimotståelig fremtredende naturprosess:

«Liv er skaperkraft. Dulgt i Naturen ligger Livet — det vil si at alt som har form, også har liv. Når dette Liv i Naturen utvikler sig og blir koncentrert i det enkelte menneske, da har Naturen fullbyrdet sig selv.

Dette er ikke en teori. Tenk det selv igjen og overbevis dig om det: Hele Naturens bestemmelse og funksjon er å frembringe enkeltindividet, som er «jeg»-bevisst, som kjenner sig selv som et bevisst enkeltvesen, adskilt fra alle andre. Livet i Naturen når under sin utvikling frem til full bevissthet i det våkne, koncentrerte individ . . .»

Så følger neste skritt med uavvendelig nødvendighet:

«Når dette, den enkeltes «jag»bevisste Liv, som er holdt fanget av begrensning og som er vidende om adskillelse mellom «du» og «jag» — objekt og subjekt — har befridd sig fra denne begrensning, da har det nådd sitt mål, da har det fullbyrdet sig selv.»

Derfor bunner menneskenes søken, deres intense individuelle anstrengelse for å realisere sitt eget iboende Liv i sin innerste grunn i en naturprosess:

«. . . Menneskene . . søker alltid etter det Liv som stadig fornyer sig selv, som ingen død kjenner. Denne fullkommenhet er i alle ting, og dette Liv med alle dets iboende muligheter, i hele dets evighet, finnes i hvert menneske. Det er begynnelsen og slutten på all vår søken.»

Vi finner således at det er fundamentale livsrealiteter — og ikke individuelt bestemte eller betonedede idéer — Krishnamurti bærer frem gjennom hele sin forkynnelse.

Han fremholder, og det med stor kraft, at det han sier «er anvendelig på alle menneskelige vesener og berører alle faser av menneskelig liv.»

Han finner ikke op noe nytt — der er, hvor det gjelder realiteter som disse, «intet nytt under solen».

«Men alt blir nytt for det menneske som opdager sannheten. Den er levende, uendelig ny for mig. Den er grenseløs, den er der uten per-

sonlig anstrengelse, fordi jeg selv har funnet frem til den.

Jeg har under livets gang — litt efter litt, ikke med et plutselig sprang — avdekket det som ligger i tingenes indre og derved frigjort Livet...»

Enhver kan gjøre det samme.

«... Hvis du fjerner alle . . skranker . . , vil det som du opdager, være ditt eget, og om det kan der ikke være noen tvil. Da vandrer du . . i din egen ærlighet, i din egen målbevissthet, da er du forvisset, sikker.»

Hvad Krishnamurti gjør, er dette ene: Han forteller menneskene om det han selv har funnet, «om disse ting som ligger skjult i ditt eget hjerte, i hjertet hos alle mennesker i verden.»

Om sig selv som individ hevder Krishnamurti at han har brutt sig sin egen vei til livets realiteter, har realisert Livet i sig, han «er blitt et vesen hvori de undermenneskelige instinkter ikke lenger eksisterer» — han er blitt «Menneske».

Foreligger der først en slik kjensgjerning, har den dermed de mest vidtrekkende konsekvenser for den øvrige menneskehet — så sant alle livsformer, dermed også alle individer, representerer, fundamentalt sett, det ene og samme Liv.

Krishnamurti er fullt oppmerksom på dette faktum.

Et menneske stiller ham dette spørsmål — under et overveldende inntrykk av den levende

kraft som utgår fra Krishnamurtis personlighet:

«For mange av oss har tanken på Kristus som et eksempel vært uvirkelig, fordi han er blitt fremstillet som værende forskjellig fra oss — Guds sønn i særegen betydning. Foreligger der ikke den samme mulighet med hensyn til dig? Kan noen av oss håpe å bli hvad du er?»

Krishnamurti svarte i et delvis tidligere citert svar, at frigjørelse er ikke bare «for de få, for enkelte merkelige og mysteriøse mennesker» — den er for alle.

Og han slutter sitt svar med følgende karakteristiske ord, hvor han, ut fra sin intense erfaring av den, understreker individenes essensielle identitet — hvad der er skjedd med Livet i et enkelt menneske (ham selv) er i sin innerste grunn skjedd med alle andre menneskeliv:

«Venn, det menneske som har vunnet frigjørelse er du selv, skjønt du enda befinner dig i begrensningenes verden. Når du derfor sier . . . til mig: «Du er anderledes», da overdriver du bare din egen begrensning.»

Med andre ord: Forutsatt at frigjørelsens kjensgjerning foreligger idag, at Krishnamurti er blitt, som han selv hevder, fullt ut «Menneske», da er en ny fase av Livets egen frigjørelsesprosess, eller, om man vil, av naturens egen fullkommengjørelsesprosess, ved dette avgjørende vendepunkt i menneskehetens historie, allerede

innledet, *ja kan i en viss forstand sies å være et allerede fullbyrdet faktum.*

Det vil i så fall utvilsomt ta århundrer, ja årtusener før de synlige resultater av dette faktum gjør sig fullt ut gjeldende i selve den menneskelige tilværelse på vår klode, hvad som, prinsipielt sett, ikke vilde rokke ved selve fullbyrdelsens kjensgjerning.

Heller ikke rokker det ved den kjensgjerning at hundrer, kanskje tusener, spredt over hele jorden idag i sitt eget liv eksperimenterer med Krishnamurtis ord om «jeg»et som illusjon og årsaken til og subjektet i all lidelse på jorden.

Hvor disse tusener går foran — som det spontane uttrykk for naturens egen fullkomme gjørelsesprosess — der vil, før eller senere, millionene komme etter.

Det betyr at menneskeheten står i begrep med å våkne til bevissthet om sig selv og sin hele stilling i tilværelsen, at den begynner å se sine livsproblemer, fremfor alt lidelsens problem, i øinene med det ene formål å fri sig fra dem.

Derfor: *Den intense, koncentrerte frigjørelse fra «jeg»-bevisstheten er allerede i full gang i de enkelte menneskeliv.*

Der finnes en vei ut av vår tids kaos, og veien går gjennom de enkelte individer.

V E I E N P R Ø V E S

Vi har i det foregående i korte trekk undersøkt Krishnamurtis løsning av tilværelsens centrale problemer, en løsning som klart og skarpt belyser de til grunn liggende årsaker til den pågående kulturkrise, og som likeså klart og bestemt angir de retningslinjer som vil føre oss ut av denne krise, av enhver krise.

Vi skal i det følgende undersøke hans forkyn- nelse, anvendt på menneskelivet av idag — dels gjennom en rekke spørsmål og svar i tilknyt- ning til aktuelle menneskelige problemer, dels gjennom en serie «Menneskelige dokumenter», samlet gjennom en enquête av nærværende boks forfatter, skrevet av Krishnamurti-interesserte hele verden over, som i sitt eget liv eksperimen- terer med hans revolusjonerende budskap, og stillet til disposisjon for nærværende frem- stilling.

Ingen eftertids kommentarer kan erstatte det levende, spontane vidnesbyrd fra en samtid som prøver å ta de første vaklende skritt henimot en fundamentalt ny mennesketilværelse.

MENNESKELIGE PROBLEMER

Seiren kan bare vinnes gjennom den enkeltes fortsatte, uophørlige kamp, og til det kreves ingen overmenneskelig hjelp. Ved selv å iakttå, ved stadig å prøve å fri sig ut av de vrangforestillinger som oppstår av trangen til trøst, ved sin egen energi og uophørlige streben, kan man opnå den ubetingede lykke.

Krishnamurti.

For å kunne følge den pågående nyorientering i dens detaljer, er det nødvendig å undersøke dens konsekvenser for enkelte stadig tilbakevendende menneskelige problemer, slik de direkte er forelagt Krishnamurti og direkte er besvart av ham.

Først i Krishnamurtis svar på spørsmål, stillet ham av «arbeidende og besværede» mennesker i nærkamp med livet, fremgår det med full klarhet, hvor overordentlig direkte og praktisk han tar på ethvert problem.

Det er ikke teorier det her kommer an på,

det er menneskesinnets egne skapende krefter
Krishnamurti søker å vekke til virksomhet:

«Jeg ønsker ikke å gjøre livet mer innviklet med ennu flere teorier. Jeg ønsker å gi den forståelse av livet, som kan virke som et lys for sjelen og ved hvis hjelp man kan lede sine egne tanker og følelser. Jeg ønsker ikke dere skal tenke på samme måte som jeg. Jeg vil ikke dere skal handle etter det jeg anser for sannheten. Gjør dere det, vil det bare bli efterligning. Men efterligning kan aldri lede til virkelig kultur, som er resultatet av en personlig, skapende erkjennelse av Sannheten. *Kan du omsette denne sannhetserkjennelse i ditt eget daglige liv, da vandrer du på veien til den forståelsens klarhet som er lykke.»*

Krishnamurti understreker energisk at buret hvert menneske, med eller uten sitt eget vidende, sitter fanget i, det har han skapt selv, og det må han selv tilintetgjøre.

«Ingen annen skaper den begrensning du er omgitt av, og bare du selv kan bryte den ned.» Men saken er at «du er bange for å bryte i stykker buret ditt og komme ut i det fri. Du er lenkebundet av din egen trange forståelse, fordi du er bange for å forstå livet.»

Derfor slår man sig til ro og pynter på buret sitt, litt her, litt der — det er langt bekvemmere enn å sprengte det.

Følgen er — middelrådighet.

Når man er tilfreds med en stillestående ande-

dam, med den «bekvemme trøst», da skaper man intet annet enn «middelmådighet, all beste borgerlighets kjennetegn».

Heller ikke kan «en annens sannhetserkjennelse føre til noe stort — hvor vidunderlig den enn kan klinge for våre øren, hvor sterkt den enn kan tale til vårt hjerte.

Så lenge man slår sig til ro i tilfredshet og velfornøidhet, da smykker man bare sprinklene i sin egen begrensings bur.»

Nei — «for å vinne frihet må man stadig gjøre oprør. Idag må være forskjellig fra igår. Våre tanker må utfolde sig fra dag til dag, de må . . aldri falle til ro.»

Men saken er, sier Krishnamurti like ut til vår tids mennesker, at «hvis dere mistet alle deres dogmers, religioners, guders, trosbekjennelsers bur, vilde dere bli fryktelig bange. Dere ønsker å beholde deres bur, deres trange trosbekjennelser, deres sekteriske guder. I det øieblikk du slipper dem, blir du bange for dig selv.»

Sannheten er den at man «aldri . . kan . . nå frem, hvis man skulker fra å ransake sitt eget indre, hvis man flykter bort fra forståelsen av livet.»

Her ligger da det moderne menneskes hovedoppgave: å stå ansikt til ansikt med virkeligheten, la kjensgjerningene få komme til orde uten obstruksjon fra «jeg»et, slik at de efter hvert radikalt snur op ned på hele ens livsførsel.

«Skal vi da forkaste de «sannheter», prinsip-

per eller idéer som har hjulpet oss fra uvidenhet til åndelighet?» spør en foruroliget tilhører.

Krishnamurti svarer:

«Dere er selv vokset fra dem. Det dere anså for sannhet for ti år siden, tilfredsstillere dere ikke nu, dere holder ikke mer fast på det . . .

Ingen forkaster sine sannheter, prinsipper og idéer, hvis han ikke selv ønsker å gjøre det. Det er dette ønske jeg gjerne vilde vekke i dere, men jeg vil ikke påtvinge dere min særlige form for forståelse.»

Det Krishnamurti vil, det er, som vi har sett, å vekke i individene «det brennende ønske om sannheten, som kan få . . dem . . til selv å bryte ned alle murer».

Her ser vi angitt selve grunnlaget for Krishnamurtis hele befatning med samtidens menneskelige problemer. Det er ikke efterfølgere eller disipler han ønsker å skape, det er mennesker som lever livet opreist — i sin egen uovervinnelige styrke til selv å løse sin egen lidelses problem.

Han sier etsteds:

«Hvis jeg lot være å jamre over min egen svakhet, men bar den og vant styrke ut av den, da vilde ingen kunne underkue mig. Men når et menneske er svakt og ønsker å søke ly i trøst, da vil han bli underkuet.»

Enn all den hjelpeløse menneskelidelsen hos individer som ikke kan læge sig selv, har Krishnamurti ingen råd for den? Hvor det gjelder å

læge og reise op det syke og det forkomne, hvordan stiller Krishnamurti sig der, har han noe virkelig positivt å gi?

Krishnamurti svarer selv på dette spørsmål:

Han har, sier han, tidligere helbredet mennesker for fysiske smerter.

«Jeg gjør det ikke nu,» fortsetter han, «fordi jeg ønsker, om jeg kan uttrykke det slik, å helbrede menneskenes sinn og hjerte. Den kraften som læger smerte, er den samme kraften som læger sinn og hjerte, og det er dette jeg bestreber mig for å gjøre. Jeg ønsker å hjelpe dig til å nå den sinnets og hjertets naturlige ro og klarhet som sikrer frihet for all frykt — som er harmoni.»

Mangfoldige er de som kjenner Krishnamurti som den kyndige sjelelæge som med usvikelig sikkerhet finner frem til sykdommens årsak, hjelper individet til selv å se den og, gjennom klar selverkjennelse, helbrede sitt onde.

Typisk er den velkomsthilsen til Krishnamurti, som en dansk forfatter har skrevet i anledning av hans forestående besøk i Norden, hvor Krishnamurti karakteriseres som den store læge for tidens nød.

La oss prøve å følge på nært hold de erfaringer et menneske gjør, som med hele sitt vesen har oplevd sannheten i Krishnamurtis forkynelse, og som uten prutning prøver i sitt eget liv å omsette hvad han selv har innsett.

Gang på gang vil han stå overfor menneskelivets grunnproblemer, som kjærligheten, døden, sorgen. Gang på gang vil han i sitt basketak med dem stille sine spørsmål til Krishnamurti, gang på gang får han svar — svar som direkte belyser hans egne aktuelle daglige problemer, svar som lærer ham at Krishnamurti har rett, når han hevder at det han taler om, «er født ut av min egen erfaring . . . Fordi det hører sammen med selve livet, kan det når som helst og hvor som helst føres ut i livet. Det er praktisk og anvendelig.»

Ta et problem som kjærlighet og erotikk — hvilken plass har den i et målbevisst menneskes tilværelse? Hvordan skal man finne vei i det kaos av motstridende behov, følelser og stemninger som kjærligheten betyr i næsten hvert eneste menneskes liv?

Og hvad «menes det egentlig med . . . uttrykket . . . «uforgjengelig kjærlighet» . . . som du så ofte bruker?» lyder spørsmålet til Krishnamurti, som gir et klart og karakteristisk svar:

« . . . Jeg skal forklare hvad jeg mener. Man elsker et eneste menneske, man klynger sig til dette ene menneske, man er sjalu om man ikke møter gjenkjærlighet.

Er det ikke slik det går for sig i livet?

Du liker mig, og hvis jeg ikke liker dig, opstår det øieblikkelig motvilje, strid og uavladelig kamp.

Gjennem å forstå sjalusi, hat, misunnelse og

alle kjærlighetens erfaringer gjør man, ettersom tiden går, sin egen kjærlighet mer og mer upersonlig, mer og mer frigjort, og i og med det får man en virkelig forståelse av hvad uforgjengelig kjærlighet vil si — en kjærlighet som, lik blomsterduften, er til for alle. Og solen lyser over alt og alle, uten forskjell. Når du engang når frem til den kjærlighet som er betinget bare av sitt eget innerste vesen, da kommer du ikke til å la andres handlesett innvirke på dig . . .

Kan man skjenke en annen en kjærlighet som i sitt innerste vesen er uforgjengelig, betyr det ingen ting hvor meget eller hvor lite den annen tar imot, det angår en ikke. Men ens egen kjærlighet må ha uforgjengelighet som sitt vesens egenart.

Det innebærer at man må begynne å elske mennesker og nære hengivenhet for dem, selv om det leder til sorg. Vi er så intellektuelle at vi er bange for å bli innfanget i hengivenhetens bånd, og derfor undgår vi dem . . .

Men for å kunne elske uten frykt, må man kunne gå igjennom alle kjærlighetens stadier.

Det nytter ingen ting å sitte og meditere på kjærlighetens idé, man kan heller ikke nå den ved å lese bøker eller høre på foredrag. Om man virkelig elsker noen, da vet man ikke hvor det kan føre en hen — til endeløs kamp, sjalusi, skrekk, stadig undren om man er gjenelsket. Alle disse ting utfolder mer og mer av kjærlighetens virkelige vesen. Men frykter du kjær-

lighet og hengivenhet, hold dig da borte fra den. I så fall demmer du op for en av de kanaler gjennom hvilke du skulde lære å forstå livet.»

Krishnamurti slutter sin utredning med en inntrengende appell til sine tilhørere om å beflitte sig på det som er summen av all erfaring, av alle former av kjærlighet — enkel, liketil vennlighet, forståelse:

«Kappes i vennlighet, ikke hvor det gjelder systemer, eller andre menneskers utsagn, heller ikke hvor det gjelder religioner, lærere, guder. Men kappes i det som hører evigheten til, *kjemp for å forstå!*»

Og til en gruppe «idealister» og «okkultister», til de egenrettferdige og kolde av hjertet, som innenfor en organisasjons ramme og under idealitetens og asketismens maske helst vil slippe unda livets bitre konflikter, til dem som vil gå utenom og ikke tvers igjennom livets hårde påkjenning, som finner det bekvemmere å lemleste og drepe sine egne begjær fremfor å forstå og derigjennom beherske og etter hvert eliminere dem, sier Krishnamurti:

«For å nå frem til den uforgjengelige kjærlighet, må dere begynne med den forgjengelige. Dere må begynne å vie dere mer og mer helt til deres barn, deres ektefelle. Selv om det blir selvisk, lidenskapelig, har det lite å si.

Ved å søke det høieste blir dere likegyldige hvor det gjelder kjærligheten.

Dere holder på å bli så intellektuelt over-

menneskelige at deres røtter som vokser dypt i kjærlighetens grunn, begynner å forvitre. Det er derfor dere foretrekker trossystemer, likegyldighet for alt og alle, fremfor sorg, smerte, glede og kjærlighet.

Hvordan kan et slikt menneske ta fatt på livet, forstå livet? Hvordan skal et menneske som ikke har noen stor lidenskap, noen stor henførelse, kunne forstå livet, som nettop er henførelse, smerte, begjær — som er alt, og som kulminerer i tankens og kjærlighetens ufor-gjengelighet?

For å kunne gå langt, må man begynne nær ved, for å kunne klatre høit, må man begynne dypt nede.

Men om man fra begynnelsen har klart for sig hvor man vil gå, om man klart ser sitt mål, som er fullkommenhet, livets fullbyrdelse, da kommer opstigningen til å bli en eneste glede. *Selve kampen kommer til å skjenke henførelse, og ikke bare bli en smertefull og moisommelig prosess.»*

Dette blir da grunninnstillingen til selve tilværelsen — ærlig, uforbeholdent å konstatere sin egen individuelle livssituasjon, med alle dens behov og begjær, og så fryktløst å kjempe en målbevisst kamp for å leve op til sin overbevisning. —

Gang på gang blir Krishnamurti spurt om seksuelle problemer, gang på gang kommer svaret med usvikelig sikkerhet:

Spørsmål: «*Da den seksuelle impuls synes å gå gjennom hele naturen i like så høi grad som sult og tørst, hvorfor er dens naturlige tilfredsstillelse ansett for ikke å være åndelig, mens den normale tilfredsstillelse av sult og tørst ansees for naturlig? . . .*

Er det fysiske uttrykk for seksuell kjærlighet en begrensning av kjærligheten og livet? Hvis det er så, hvordan kan vi befri oss for det?»

Krishnamurti: «Når man er avhengig av sine sanser, da leder det alltid til sorg, enten det gir sig utslag som tilfredsstillelse av kjønn eller av sult. Når der foreligger mangel på *beherskelse, grunnet på rett forståelse*, da opstår sorg. Det er her ikke spørsmål om å være åndelig eller ikke-åndelig. Det gjelder her, ikke undertrykkelse, men beherskelse — da undertrykkelse bare er en hensiktsløs tilbakeholden av begjæret, som ikke vil føre dig noesteds hen; men *med forståelse* av den individuelle tilværelses mål vil den beherskelse opnåes, som i sig rummer frigjørelse for alt sanseliv. Det menneske som er en slave av sine sanser, holdes i sorgens trældom . . .

«Er det fysiske uttrykk for seksuell kjærlighet en begrensning av kjærligheten og livet? Hvis det er så, hvordan skal vi befri oss for det?»

Hvis du er en slave av dine sanser, hvis du, hvor det gjelder din lykke, er *avhengig* av denne tilfredsstillelse, av denne opplevelse — da be-

tyr den en begrensning av kjærligheten og livet . . .

Det menneske som vil gjøre sig fri for selvbedrag og for personlige begjær, må helt kunne beherske sitt legeme — og denne beherskelse opnår han *gjennem forståelse av sine begjær*, ikke ved å undertrykke eller drepe dem. *Beherskelse kommer av ønsket om å forstå den personlige tilværelses mening og mål.* De fleste undertrykker sitt begjær av frykt, men dette er ikke beherskelse, det er død. Virkelig beherskelse er smidighet, virksomhet — legemet skal være i besiddelse av sin fulle spenstighet, men under kontroll . . .

Jeg bruker ordet kontroll for den disiplin man har pålagt sig selv — jeg tenker ikke på den tåpelige kontroll som gjør menneskene bitre, hårde, grusomme, hensynsløse. Den disiplin man selv har pålagt sig, er full av kjærlighet og omtanke, den er mild og god, ikke hård og kald . . .»

«Forstår man begjæret, forstår man hvorfra det utspringer og hvor det går hen,» fortsetter Krishnamurti, «da blir begjæret en kostelig juvel, som du ikke for noen pris vil gi slipp på, og som du bestandig sliper og forskjønner. Sett fra dette synspunkt er begjæret kilden til den virkelige disiplin — ikke en én gang for alle vedtatt disiplin, men en (dynamisk) disiplin som forandrer sig, efter hvert som den skrider frem, inntil du når den rene Væren.»

Seksualitetens hele problem bunner i «jeg»-bevisstheten. Så lenge der er «jeg»-bevissthet, så lenge vil tilværelsens «motsetninger» drive sitt spill, så lenge vil der eksistere tiltrekning og frastøtning mennesker imellem — «lidenskap ophører ikke, så lenge mann og kvinne er bundet av ufullkommenhetens smerte».

Angående ekteskapet har Krishnamurti fått et utall av spørsmål, stillet ut fra vidt forskjellige synspunkter, pessimistiske og optimistiske.

Like overfor en pessimist som ser ekteskapet som et slaveri, fremhever Krishnamurti at ekteskapet «i virkeligheten er . . . et middel til å samle erfaringer, ikke et bånd som binder». «Jeg vet nok,» fortsetter han, «at det binder i de fleste tilfelle, fordi man ikke vet hvordan man skal utnytte og opta i sig de erfaringer det gir . . .

Det viktigste for forståelsen av sannheten er ikke de ytre forhold, systemer, veier, metoder, men det intense ønske som i sig selv frembringer selve grunnbetingelsen — evnen til å forstå.»

Det er denne evne til å forstå, til å tillegge tingene deres virkelige verd, som til syvende og sist frigjør et menneske fullt og helt.

Krishnamurti belyser dette faktum ut fra sine egne personlige erfaringer:

«Forleden dag blev jeg spurt om hvorfor jeg ikke giftet mig. Jeg vil forklare dig grunnen. Jeg har ikke imot ekteskap. Ekteskapet — det som samfundet kaller ekteskap — er opstått

fordi menn og kvinner er ensomme. Nu vel, hvis du overvinner all ensomhetsfølelse, trenger du ikke ekteskapet. Du er alt. Du er ikke lenger ensom. Du trenger ikke lenger støtte, oppmuntring, den lekse stadig å måtte tilpasse dig etter en annens synspunkt. Ekteskapets hensikt er den at mann og kvinne skal gjøre en felles anstrengelse, at de sammen skal vokse, lære å tilpasse sig, å forstå, å utvikle forskjellige egenskaper. Men hvis du elsker selve livet, som rummer både det mannlige og det kvinnelige, da tilpasser du dig ustanselig til denne helhet, og du trenger ikke lenger den erfaring som opnåes gjennom dette stadig å måtte tilpasse sine synspunkter etter hinannen. Da trenger du ikke ekteskapet.

Men bedra dig ikke selv.»

En slik suverén livsførsel, en slik livsfylde forutsetter den intenseste konsentrasjon.

På spørsmålet: *«Kan en gift person som lever et normalt seksuelt liv, nå det høieste mål? Er det asketiske liv, som vi forutsetter at du lever, nødvendig for å nå dette mål?»* svarer Krisnamurti: «Erkjennelse og virkeliggjørelse av Sannheten innebærer høidepunktet av all energi. For å nå dette høidepunkt må energien koncentrerer i dyp kontemplasjon, som er det naturlige resultat av handling, av den riktige vurdering av verdier. Fordi jeg på denne måten koncentrerer min energi, d. v. s., er fri for all «jegg» bevissthet, derfor er det jeg lever hvad du kan

skje vil kalle et asketisk liv. Jeg sier ikke at du bør efterligne mig. Jeg sier ikke at du ikke kan virkeliggjøre denne kontemplasjon, fordi du er gift. *Men et menneske som ønsker å virkeliggjøre fullkommenheten helt, og for alltid, han må koncentrere hele sin energi.*

Et menneske som er slave av lidenskap, lyst og sanseliv, kan ikke virkeliggjøre dette . . .

Gjør ikke dette som du kaller et asketisk liv — som du altså tillegger mig — til ditt høieste formål. Det er en meget liten detalj. Den sanne askese består ikke i å guddommeliggjøre, forherlige det primitive. Du mener kanskje at du vil nå til erkjennelse av Sannheten ved å bli primitiv, ved å undertrykke og gi avkall. *Den virkelige asket er fri under hvilke som helst livsforhold han enn befinner sig.* Men for å være en sann asket må du være meget ærlig, ellers kan du komme til å bedra dig selv håpløst, slik som mange gjør. Du må tenke sundt, grundig og uavhengig, og *du må ha et klart mål.* Dette vil lede dig til et liv i full frigjorthet — ikke i likegyldighet, men i en *frigjorthet som er fylt av hengivenhet og begeistring.* Hvis du gir din tanke, ditt liv, din fornuft, ja, ditt hele vesen til dette, da vil du forstå. Guddommeliggjør ikke mig som en asket og tilbe askesen.

Askese, forsakelse opstår i almindelighet av ønsket om å slippe unda, av frykt for erfaring. Men et menneske må være helt frigjort, og det

ut fra forståelse. For mig eksisterer intet offer eller forsagelse. Hvis der ikke er forståelse, vil der være forsagelse . . .»

Saken er den at «ren følelse er frigjort fra sin gjenstand. Hvis jeg virkelig elsker, helt og fullt, da er jeg ikke bundet, for sann kjærlighet er fullkommen i sig selv. Hvad man *kaller* kjærlighet, er bare tom følelse, hvis selve eksistens er avhengig av en annen person.

Hvis hengivenhet er bundet til *individet*, da må den bli begrenset. Hvis du for din lykkes skyld klynger dig til en annen, da vil du hele tiden være redd for å miste denne, enten ved døden eller ved at vedkommendes hengivenhet kunde bli overført til en annen.»

Saken er den — og her står vi ved en grunnleggende kjensgjerning som de allerfleste mennesker overser — at «personlig kjærlighet med dens besiddelsestrang, dens frykt, dens sjalusi, dens mangfoldige krav, uundgåelig vil reise en skranke mellom sig selv og selve gjenstanden for denne kjærlighet».

Her står vi ansikt til ansikt med den personlig farvede kjærlighets stadig på nytt tilbakevendende tragedie:

Kjærlighetens smerte i alle dens former «opstår gjennom denne skranke.

Mens derimot sann kjærlighet, som er fullkommen i sig selv, er fri for all sorg.»

Menneskene er redd en slik kjærlighet — det er meget bekvemmere å tilbe et enkelt individ,

eller en «Gud», enn å tilbe alt og alle som lever og er.

Resultatet av en slik innstilling har Krishna-murti vist med overbevisende klarhet:

«Følgen av denne ytre tilbedelse er blitt at menneskene er splittet.

Samtidig med at dere tilber et overnaturlig vesen, utbytter dere menneskene og dreper dem . . . Så snart du tilber et eller annet overnaturlig vesen som en Gud, blir du grusom mot menneskene.

Jeg vet du vil si: «Ikke nødvendigvis!» Men er det ikke ofte tilfelle?

Gå nedover gaten, og du vil selv se det — mektige kirker, og et menneske utenfor som gråter.

Hvad har det å si *hvem* du viser kjærlighet og hengivenhet? Hvilken forskjell gjør det, om det er et overnaturlig vesen eller et almindelig menneske?

Det er selve kjærligheten, selve hengivenheten det kommer an på.»

«Den helt likevektige kjærlighet krever ingen gjenstand. Den er der alltid. Og når en gjenstand frembyr sig, strømmer den alltid ut i rett handling.

Denne høieste kjærlighet er dynamisk, skapende, trenger ingen gjenstand.

Den er sin egen udødelighet, den er Liv.

Og Liv er skapende, selv om det ikke er nødvendig å uttrykke det i en form . . .» —

Hvordan skal man nå en virkeliggjørelse som denne?

Veien går gjennom selve menneskelivet slik det leves og gjennomkjempes dag for dag og stund for stund:

«Man kan lære å kjenne det rene liv gjennom den begrensede kjærlighet,» sier Krishnamurti, «for kjærligheten er i sig selv evig.

Man kan, gjennom stadig kamp, finne det evighetsfrø som ligger gjemt i den kjærlighet som er begrenset og full av sorg, lidelse, glede og henførelse . . .

Livets mål er at man skal inneslutte alle i sin kjærlighet, og ikke bare gi den til en . . . Har man forstått . . . at livet er en eneste levende helhet . . . da kan man ikke lenger føle sig ensom, for da elsker man livet, da er hvert menneskelig vesen en del av dette liv, og man elsker og ærer det hele, og ikke bare en liten del.»

Et annet fundamentalt menneskelig problem som alltid på nytt melder sig og som der har vært rettet utallige spørsmål om til Krishnamurti, det er døden.

Mange har her prøvd å stille ham en felle — likeoverfor en realitet som døden, når det kom til dødens bitre alvor, måtte han vel med sine revolusjonerende idéer melde pass, her strakk de ikke til, har man tenkt.

Krishnamurti svarer med å eliminere selve dødens problem.

Spørsmål: «Vil du si at alle forsøk på å utforske livet etter døden, eller å opnå forbindelse med de døde er unyttig tidsspille? Eller burde slike forsøk opmuntres for, som en del av videnskapelig forskning, å øke den menneskelige erkjennelse?»

Krishnamurti: «Jeg har ingenting å si til annen del av spørsmålet. Det er den første del som interesserer meg. For mig finnes det, fundamentalt sett, ingen død, fordi fødsel og død er ett og det samme for det menneske som har virkeliggjort den evighet som er Livet. Men når du som individ klamrer dig til din «jeg»-bevissthet som et adskilt vesen, da er der fødsel og død. Derfor vil et individ som lever i denne adskilthetens illusjon, ut fra denne illusjon spørre: «Skal jeg fortsette å leve? Skal jeg søke forbindelse med de døde? Vil det være nyttig å undersøke tilstanden etter døden for å øke den menneskelige viden?»

Hvis du ser på døden full av lengsel etter fortsettelse av individualiteten, av adskilthetsfølelsen, av «jeg»-bevisstheten, da vil der være sorg. Du spør stadig: «Når jeg dør, skal jeg da fortsette min eksistens på et annet plan? Skal jeg komme tilbake?» Disse spørsmål er stillet ut fra ønsket om fortsatt liv for, og om evnen til å kunne identifisere dig med, ditt eget «jeg» ned gjennom tidene. Men for mig er en slik adskilthetsfølelse, en slik «jeg»-bevissthet en illusjon, og når denne illusjon brister, da åpenbares evig-

heten, Livets fylde. Da er det ikke lenger noe spørsmål om fødsel og død.

Hvis noen forteller dig om livet etter døden, vil det gi dig en flyktig tilfredsstillelse bare, et flyktig håp og en viss sensasjon. *Det vil ikke gi dig forståelse. Det vil ikke åpenbare uendeligheten for dig.* For mig betyr udødelighet erkjennelsen, virkeliggjørelsen av det evige, befridd for egoets og selvets vedvaren i tid. Med udødelig mener jeg ikke «jeg»-bevissthetens og individets illusoriske vedvaren, men den *Livets* udødelighet som er hevet over all individualitet.

Dette Liv finnes i alle ting til alle tider, og *det virkeliggjøres ikke ved fremskritt, ved utvikling eller gjennom tid.* Jo mer du samler din oppmerksomhet om døden og livet etter den, om problemet gjenfødsel eller hel utslettelse av «jeg»et, jo mindre ser du Livet som evig finnes i nuet. Så lenge du *opsetter* forståelsen av nuet, vil du aldri forstå det som ligger bakenfor. Når du forstår dette, er der intet bakenfor.»

Nettop fordi døden som problem beror på en eneste illusjon — illusjonen om «jeg»et — nekter Krishnamurti å besvare alle slags intellektualistiske, ørkesløse og nysgjerrige spørsmål i tilknytning til den. Han sier en gang drastisk:

«Jeg akter ikke å besvare dette spørsmål, for dere har . . . i virkeligheten . . . ikke noe med fødsel og død å gjøre. *Dere har bare å gjøre med livet i det nuværende øieblikk.*

Hvis dere dyrker døden — hvad de aller fleste

mennesker gjør — vil dere vite alt om den, hvilke egenskaper den har, og om der finner noen gjenfødsel sted.

Men hvis dere koncentrerte dere på å leve i nuet, med nuet som deres livs brennpunkt, da er dere ikke redde for død og gjenfødsel. Jeg prøver ikke å undgå spørsmålet. Jeg befatter mig bare ikke med fødsel eller død. Det har ingen som helst betydning om man fødes på nytt eller ei, spørsmålet savner enhver verdi.

Men hvad som har betydning, det er hvordan dere lever *nu*. For nuet inneholder fremtiden og fortiden, tid og rum, ja alle ting . . .

Derfor ber jeg dere at dere ikke skal befatte dere med disse ting, men derimot samle alle deres sjels krefter, deres tanker, deres begjær, deres sansning i *nuet* og fullkommengjøre dem mer og mer i nuet, ikke i fremtiden.

Men å leve i det nærværende, i nuet, å være fullkommen våken for nuet, krever stor konsentrasjon. Det krever et slikt høimål av energi at dere meget heller vil slippe unda ved å beskjefte dere med død og gjenfødsel.

Forstå dette, for det er av vital, av vesentlig betydning å være uforgjengelig her og nu, å forsøke å forstå nu, istedenfor å spekulere på hvad som ligger foran dere, eller bak dere.»

Krishnamurti åpner til slutt et mektig perspektiv over den oppgave som nu ligger for oss: «Det menneske som samler sig om å løse nuets problemer fra det eviges synsvinkel,

det menneske eier hverken fremtid eller fortid.

Man må løse nuets problem fra det eviges synsvinkel — som er Livet selv, ikke bare individenes liv, men det heles. Ikke bare deres egen umiddelbare fremtid, men alle tings hele liv.

For den som tar fatt på livet og forstår det i nuet og som strider med full kraft, finnes ingen gjenfødelse, ingen død.»

Til tross for et klart, utvetydig svar som dette, fortsetter de mer eller mindre teoretisk anstrøkne spørsmål om livet etter dette.

Krishnamurti svarer:

«Bry dere ikke med de tingene. Dere er stadig mer interessert i døden enn i livet. Som sedvanlig vil dere finne ut hvad som ligger på den andre siden, før dere har funnet ut hvad som er her — det er egoistiske fantasier og ingen ting annet . . .

Prøv ikke på å være overmenneskelig, men vær fullt ut menneskelig.

Dersom man ikke vet hvordan man skal leve i fullkommen harmoni med sine venner og kamerater . . her og nu . . hvad har det da å si hvordan man lever i det hinsidige? Det er alltid en slags makelighet og trøst å søke etter noe annet . . enn dette ene. Dette spørsmål er etter min mening verdiløst . . .»

Og det menneske som for virkelig alvor kjemper med dødens problem i sitt eget liv, og som ut fra denne kamp stiller Krishnamurti sine

spørsmål, han får også svar, da sparer Krishnamurti ingen anstrengelse for å hjelpe ham til virkelig innsikt. Han uttaler:

«Den sorg som voldes av døden, betyr at man bare på en annen måte er sig selv bevisst som et fra andre adskilt vesen, og følgen av den er ensomhet . . .

Hvis du bare elsker det ytre — som er det virkelige, iklædd form — da må der være lidelse.

Men hvis du derimot elsker Virkeligheten i alle ting, da blir selve kjærligheten uforgjengelig, selv om uttrykksformene kan skifte . . . Du burde se på alt dette ut fra en uforgjengelig tilværelse . . .

Når du vet at individualitet er begrensning, at meningen med den personlige tilværelse er at man skal forstå livets enhet, forstå den rene væren som er uten anstrengelse, da forstår du, gjennom kamp, at i denne enhet er alle adskilte vesener forente. *Og da forlanger du ikke mer å bli forenet med den du elsker som et særskilt vesen.»*

Vi står her ved et kjernepunkt i Krishnamurtis orientering i tilknytning til dødens problem — hans klare, konsekvente forkynnelse av hvad han kaller «ren Væren», fri for enhver «jag»-bevissthet, en «Væren» som i sig inneslutter alt og alle, en eksistensform som det viser sig at samtidens mennesker har ytterst vanskelig for å danne sig noe adekvat begrep om, fordi den

ligger så langt fra deres nuværende «jeg»-bevisste innstilling.

«Du taler om å rive ned adskillelsens mur mellom den individuelle bevissthet og denne rene væren som individet prøver å virkelig-gjøre,» sier en av Krishnamurtis tilhørere til ham. «Vil dette si at individet, når det har nådd frem til helheten, som en bevissthetsenhet i helheten opphører å erindre sine anstrengelser henimot dette mål og sine kjære fra sin adskilte tilværelse?»

Krishnamurti svarer:

«Dette spørsmål er nok galt stillet, om jeg må si det like ut.

Du ser igjen på det som er altomfattende ut fra et individuelt synspunkt.

Når du blir helheten, eksisterer alle ting i dig — de levende og de døde. Det er ikke noe spørsmål om adskillelse . . .»

Skal et menneske nå dithen, må han begynne hvor han står, ikke flykte fra tanken på døden, ikke bortforklare den — men gjennomlive erfaringen om døden, kjempe sig gjennom den.

Den som for alvor sørger, kan ikke redde sig på teorier . . . «den som er virkelig bedrøvet, søker han forklaringer?» spør Krishnamurti.

«Hvis en du elsker dør, hvilken nytte har du da av alle forklaringene? Du er ensom, derfor trenger du til ham som gikk bort. Ensomhet kan ikke bortforklares, ikke all verdens forklaringer og teorier kan jage din ensomhet bort.

Men i det øieblikk du virkelig strir dig gjennom din sorg og føler denne sorg i dens dypeste grunn, *da søker du inn til roten, til selve årsaken til sorgen*, da søker du ikke bare en forklaring på sorgen. Da blir sorgen den jordbunn du må vokse dig gjennom, den jordbunn som gir dig næring — og sorg blir ikke noe man helst vil prøve å undgå.»

Saken er den at «sorg gir styrke, som kan holde oss oppe i kampen, og sorg er erfaring. Innbyd sorgen til ditt hjerte, hold den ikke borte, prøv ikke å undgå den av angst for dens smerte. Hvordan kan du være lykkelig uten å forstå sorgen? Hvordan kan du ha medfølelse uten å ha oplevd den bitre gråt? Hvordan kan du skape glede i andres hjerter når du ikke selv har kjent henførelse? Du må selv kjenne alt, og sorg er likeså edel som glede.»

Det er vår egen feilaktige innstilling til sorgen, som gjør at vi er redd den.

«Bare ved å klæ sorgen i sort har man gjort den til noe forferdelig noe. *Hvis du ikke har innsuget hver eneste erfaring, som bien suger av hver blomst i haven, kan du aldri nå den evige lykke som er frigjørelse fra erfaringenes åk*. Du ønsker å nå frem uten kamp, ved hjelp av et eller annet mirakel tror du at du kan nå op til de store høider. Derfor er det dere har så mange trossetninger, så mange religioner, så mange ritualer, så mange støtter til å holde dere oppe. Du er redd for å stå ansikt til ansikt

med dig selv og din svakhet. *Men bare ved å forstå din svakhet og overvinne den kan du nå frem til fullkommenhet.»*

Noen bruker tanken på livet etter døden som et påskudd til å opsette kampen her og nu, og til dem sier Krishnamurti kraftig ifra:

Spørsmål: *«Spiritismen lærer oss at vi kan utvikle oss bedre i en annen verden enn vi kan i denne. Vilde det ikke være bedre å vente med å anstrenge sig for å nå frigjørelse inntil vi kommer til den annen verden hvor vi lettere kan opnå den?»*

Krishnamurti gir et svar som avdekker for oss selve forutsetningene for hans hele offentlige forkynnelse — som er lidelsens problem i verden, med rot i «jeg»-bevisstheten:

«Og så lide inntil videre! «Denne verden er en forbannelse, borte fra denne verden er den sanne lykke å finne» — jeg er sikker på at mange av dere tror det. Dere bruker andre ord, men meningen er den samme.

Det vil si, dere ønsker ikke å gjøre anstrengelsen her og nu, dere vil utsette den til engang i fremtiden. Dere ønsker ikke å bli fullt bevisste, fordi bevissthet betyr smerte, ansvar, derfor vil dere heller efterligne, tilbe, utbytte hverandre. Det gir dere en følelse av tilfredshet, det dekker over deres sår, derfor har vi utsettelsen med å gjøre anstrengelsen, og det vil igjen si at uvidenheten fortsetter å være der.

Hvor der er «jeg»-bevissthet, er der også anstrengelse. Jeg taler om anstrengelse, ikke om forskjellige plan eller om en annen verden enn denne. Hvilken verdi har det å studere andre plan og andre bevissthetstilstande? *Bli bevisst i denne verden, for det er i denne verden du lider, det er i denne verden forgjengelighet finnes, og forgjengelighet vil eksistere så lenge som der er «jeg»-bevissthet.*

Du kan ikke bringe den bevissthet du har i denne verden over til et annet plan, og så vente at denne bevissthet *da* skal være anderledes. Bevissthet er bevissthet, hvor den så er — der gis hverken «høi» eller «lav» bevissthet.

I nuet alene er det hele univers. Hele universet er i den gnisten som er fullkommen i hver av oss, og selve virkeliggjørelsen av denne fullkommenhet frir mennesket fra all sorg, fra alle motsetninger og fra forestillingen om dualitet.»

Dette liv uten «jeg»-bevissthet, uten kamp, smerte og anstrengelse, dette liv under åpen himmel, er det som idag stiger frem for vår tids betyngede og betrengte mennesker.

Hvordan reagerer de på et utsyn som dette som, i vårt tyvende århundre, en uventet omdreining av veien har stillet menneskeheten overfor på dens møisommelige vandring gjennom tid og rum?

Får disse tilværelsens kjensgjerninger noen

aktualitet for vår tids mennesker, og hvordan virker de tilbake på de enkelte menneskeliv, på de enkelte menneskelige bevisstheter?

Vi skal i det følgende kapitel søke å komme disse spørsmål nærmere inn på livet.

Det ligger i sakens natur, at noe uttømmende svar for øieblikket ikke kan gis på et spørsmål av denne art — selve den livsprosess det her dreier sig om, befinner sig enda i sin aller første, svake begynnelse, men den er der og rummer i sig, allerede på sitt nuværende primitive stadium, bekræftelsen på de uuttømmelige muligheter mennesketilværelsen eier, og løftet om den realisasjon av disse muligheter som menneskeheten stund for stund, uimotståelig fremtredende, er på vei henimot.

MENNESKELIGE DOKUMENTER

Fordi . . det jeg taler om . . er født ut av min egen erfaring . . fordi det hører sammen med selve livet, kan det når som helst og hvor som helst føres ut i livet. Det er praktisk og anvendelig.

Krishnamurti.

Mens Krishnamurti, midt i en kaotisk tid, fremsetter en rekke revolusjonerende kjensgjæringer og erfaringer, viser det sig at der rundt om i landene finnes mennesker som, mer eller mindre koncentrert, i sitt eget liv eksperimenterer med disse kjensgjæringer og erfaringer, med sin egen «jeg»-bevissthet, og dermed går til roten av all sin lidelse, av alle sine problemer.

Det viser sig at fundamentalt omveltende forestillinger og idéer holder på å slå rot i samtidens menneskesinn.

Med andre ord: Der pågår idag på stadig bredere front en opdagerferd til ukjent land — tilværelsen uten «jeg»-bevissthet.

Der er nytt land forut.

Og mange legger ut for å finne det.

Opgaven viser sig å være overordentlig kre- vende.

Den forutsetter innledningsvis en radikal om- innstilling av selve denne menneskelige bevisst- het. Ikke som ideal, men som realitet.

Og ikke bare det, den forutsetter tillike fun- damentalt nye, praktiske utgangspunkter — at man ikke bare intellektuelt erkjenner, men i enhver opdukkende situasjon *lever* det faktum at «jeg»et er en illusjon.

Den forutsetter endelig, som vi har sett, et generaloppgjør med tidens hevdvunne forestillin- ger og vaner. All «autoritet», «tradisjon», all hjelp *utenfra* i form av religion, av ceremoni, av ritual, ethvert «eksempel», «ideal», alle ledere og lærere, må den la fare, som for alvor vil sann- heten.

Det synes som om menneskeheten står foran et avgjørende vendepunkt, som om den just nu holder på å våkne op til en stadig klarere be- vissthet om sig selv, holder på å ta skrittet fra en mer eller mindre ubevisst tilværelse over i en begynnende selverkjennelse, uklar enda, karak- terisert av en mer eller mindre smertelig op- våknen til situasjonen som den *er*, til en realisa- sjon av eget ansvar, personlig meddelaktighet i kaoset av idag.

Prosessen kan ta århundrer, ja årtusener, men den er i full gang, og derfor allerede fullt påviselig.

Hittil har mennesker flest som uselvstendige

barn klynget sig til *ytre* kriterier, støtter, autoriteter, de har hele tiden vendt sig *utad* i sin søken etter Sannheten, det absolutte.

Ut fra sin egen levende erfaring åpner Krishnamurti helt andre perspektiver: Livet, Sannheten i hele dens fylde, finnes i hvert menneskes eget indre, der, og der alene, er den *direkte tilgjengelig* for ham.

Hittil har menneskene levd i en bekvem og behagelig uansvarlighet, optatt av minner fra fortiden eller håp for fremtiden, med sitt eget «jeg» som tilværelsens centrum.

Ut fra sin egen levende erfaring hevder Krishnamurti at det menneskelige «jeg» er, ikke bare årsaken til og subjektet i all lidelse, men i sig selv en eneste illusjon, som overvinnes gjennom dette ene: at man blir lysvåken, fullt og helt konsentrert i det levende nu.

Som vi ser: Den pågående nyorientering går til roten av tingene, den er gjennomgripende.

Det menneske som engang for sig selv har konstatert sannheten av, de grunnleggende livsrealiteter i, Krishnamurtis ord, finner sig av sin egen indre erkjennelse tvunget til å gjøre rent bord og begynne livet helt fra nytt:

Når han av gammel vane vender sig *utad* — etter hjelp, inspirasjon, autoritet — finner han sig av sin egen indre overbevisning drevet til å gå den motsatte vei, veien inn til Livet i sitt eget indre, med alle dets uuttømmelige muligheter.

Når han av gammel vane finner sig konsen-

trert i fortid eller fremtid, bastet og bundet av sin egen «jeg»-bevissthet, sløv for nuets oppgaver og ansvar, da blir det hans sak hver gang på nytt å samle sig om det foreliggende øieblikk, om de foreliggende realiteter, da får han hendene fulle med til bunns å lære sitt eget «jeg» å kjenne med alle dets hemmelige krokveier og alle dets fint forgrenede begjær, og han erfarer sannheten av Krishnamurtis ord, at *dette å lære å kjenne «jeg»et til bunns, det er det samme som å oppløse det, å befri sig for det.*

Dette er et besværlig program, og et langt lerret å bleke, vil mange si. Lar, når alt kommer til alt, en slik helomvending sig virkelig realisere? Vil ikke alt vedbli å gå i de gamle, dype hjulsporene? Gis det i det hele, når det virkelig kommer til stykket, noen vei ut?

Til dette er å svare at erfaringen viser at ikke noe som helst mål ligger for høit for menneskelig evne og foretaksomhet, så sant den enkelte personlighet arbeider ut fra sin egen vitale erkjennelse av sannheten.

I dette tilfelle:

Forholder det sig slik at det menneskelige «jeg» i sin innerste grunn er en illusjon, en «boble som brister», når man går den nøiere efter — ja da er det bare et tidsspørsmål, når menneskene frir sig for dette «jeg», og dermed for årsaken til all lidelse på jorden.

Dette er det perspektiv som idag demrer over vår tids horisont:

Der finnes en vei ut!

Et uhyre verdifullt erfaringsstoff langs nye linjer innvinnnes i disse år.

Der eksperimenteres, der tenkes og overveies, kjempes og tapes. Og seires — undertiden.

Og de løsninger av ens egne centrale problemer man *da* ser inn i, er av den art, at man i et glimt fatter at det er langs disse linjer at individuelle, og dermed almenmenneskelige, problemer i det hele kan løses og bringes ut av verden, en gang for alle.

Det er formålet for nærværende kapitel å gi et innblikk i dette erfaringsstoff, så godt det lar sig gjøre.

Det er et mangeartet materiale som foreligger som svar på et par spørsmål nærværende boks forfatter har stillet til en rekke Krishnamurtiinteresserte hele verden over, hvorvidt Krishnamurtis forkynnelse har medført noen bestemt forandring i deres hele livssyn og livsførsel, også med hensyn til deres rent personlige livsproblemer, og i så fall langs hvilke linjer denne forandring har gjort sig sterkest gjeldende.

Et stoff som dette kan selvsagt på ingen måte ansees som noe fullgyldig uttrykk for *Krishnamurtis* idéverden. Hver enkelt forfatter har skrevet ut fra sin forståelse — stor eller liten — av de ting det her dreier sig om, *hvert enkelt dokument og hver enkelt uttalelse står helt og holdent for den enkelte forfatters egen regning.*

Heller ikke kan det foreliggende materiale karakteriseres som helt igjennem representativt for samtidige Krishnamurti-interessertes opfatning eller erfaringer, enn si uttømmende — et virkelig omfattende materiale kan først en efter tid gi, når den nyorientering vi nu gjennomlever, er blitt historie.

Det foreliggende materiale er derfor først og fremst av symptomatisk interesse og det representerer bare de aller første innledende skritt hvor det gjelder under hverdagens kamp å komme «jeg»ets problem inn på livet. Og først en langt mer inngående dokumentasjon enn der er anledning til i nærværende bind, vil kunne gi noe virkelig adekvat uttrykk for de erfaringer som innvinnes i disse år.

Når i det følgende et og annet av bidragsydernes navn nevnes, skjer det på ingen måte for å gi Krishnamurtis uttalelser noen som helst *autoritativ* støtte — Krishnamurtis livsorientering taler for sig selv og bærer sin egenverdi i sig selv, helt uavhengig av tilslutning eller motstand fra kulturelle «autoriteter». — Det skjer for i denne historiske fremstilling en og annen gang å kaste lys over samtidens kulturliv i dets forhold til Krishnamurtis livsorientering. —

Det er interessant innledningsvis å konstatere med hvilken enstemmighet og energi en rekke deltagere i enquêten helt uavhengig av hin og annen understreker det faktum at en vismanns

forkynnelse ikke uten videre lar sig adoptere og bruke som verdimåler eller som patentmedisin ansikt til ansikt med ens personlige eller med tidens brennende problemer.

Først når de erfaringer og kjensgjerninger en forsker eller en forkynner legger frem for sin samtid, først når selve den livsimpuls en forkynner representerer, gjenopstår som gjennomført og gjennomarbeidet virkelighet, som levende erkjennelse, hos de enkelte individer — først da får de noen reell betydning i de enkelte menneskeliv.

Karakteristisk for denne innstilling er et svar som dette, gitt for nærværende fremstilling av den ungarske matematiker og fysiker professor Georg Faluba, Budapest, som sterkt understreker virkningen av selve det levende liv bak Krishnamurtis forkynnelse:

«Efter min opfatning er det ikke Krishnamurtis forkynnelse som sådan som kan ha noen innflydelse på menneskene, men selve det liv, fra hvilket hans forkynnelse utgår.

Krishnamurti kaster lys over alle hindringer og klarlegger vår vei til fullkommenheten. Trenger vi dypt inn i denne forkynnelse, da vil det lys som faller over vår vei, litt efter litt strømme ut fra vårt eget indre.»

Ganske i samme retning uttaler wieneren dr. Richard Weiss sig:

«De spør om de bestemte punkter i Krishna-

murtis forkynnelse, som eventuelt har forårsaket bestemte forandringer i mitt livssyn og min livsførsel.

På dette vil jeg aller først svare at det bare delvis er Krishnamurtis *forkynnelse* som har virket så sterkt på mig. Det har Krishnamurti selv, eller rettere, den absolutte enhet mellom liv og lære som Krishnamurti representerer.

Dernæst: Etter hvert som jeg begynte å forstå denne forkynnelse, trådte mennesket Krishnamurti og hans lære mer og mer i bakgrunnen av min bevissthet, og det veldige «DET», Livet selv, som Krishnamurti prøver å koncentrere vår oppmerksomhet om, begynte å åpenbare sig for mig og endre mitt hele vesen.

Med andre ord: Den virkning som utgår fra Krishnamurti, går — hvis man da i det hele åpner sig for den — ikke fra det personlige menneske Krishnamurti ut til det personlige menneske N. N., *men det er et universelt prinsipp som trer i virksomhet, et prinsipp, hvis dynamiske, revolusjonerende kraft ikke hviler før den har fortæret ens hele personlige «jeg».*

Som et lyn opplyser firmamentet fra øst til vest, således kan et menneske på ett eneste øieblikk våkne op til, gripe dette universelle prinsipp, men selve flammen i hele dens umådelige velde vil han først litt efter litt fatte med alle sider av sitt vesen.

Fordi det her dreier sig om et universelt prinsipp, om selve Livets uendelige prinsipp, derfor

er det uhyre vanskelig, ja næsten umulig å henhøre den virkning Krishnamurti forårsaker, til enkeltpunkter i hans lære og kunne redegjøre for helt bestemte forandringer.

Allikevel vil jeg — med alle de forbehold som ovenfor er antydnet — prøve på å besvare Deres spørsmål.»

Av selve besvarelsen skal her berøres et par momenter bare, idet der i bind III vil bli anledning til å vende tilbake til dette verdifulle dokument:

«Følgende punkter i Krishnamurtis «lære» har hatt særlig stor betydning for mig: Gud kan ikke finnes utenfor en, ingen ytre hjelp, ingen lærer kan formidle sannheten.

Der finnes bare en eneste virkelighet — Livet selv, og mennesket må finne denne virkelighet i sig selv, som sitt eget vesens vesen.

Der finnes bare én uvirkelighet — «jeg»et, og mennesket må ødelegge denne uvirkelighet for å kunne finne virkeligheten . . .

Av «jeg»ets begjær kommer menneskenes utallige illusjoner og lidelser: religionens trøst, utbytning i alle dens former, materielle og åndelig-sjelelige — hele det individuelle og kollektive kaos.

Mennesket når sin fullkommenhet — ikke engang i fremtiden, heller ikke i en eller annen himmel, *men i selve det daglige liv*, i og med dette at han samler sig om nuet . . . »

En særegen gruppe innen disse menneskelige dokumenter utgjør de som er innsendt av mennesker som har levd innenfor rammen av en eller annen av tidens mange åndelige «organisasjoner» eller «retninger».

Det fremgår med all tydelighet at de som har kommet helt forutsetningsløse og åpne til studiet av Krishnamurti, de har som regel hatt langt lettere for å gripe det vesentlige og vitale i den pågående livsorientering og omsette det i sitt eget liv enn mennesker som har forankret sig i en bestemt retning eller livsopfatning, som f. eks. sterkt dogmatiske kristne eller teosofere.

Krishnamurti selv er fullt opmerksom på dette faktum og har berørt det gjentagne ganger i sine taler og svar på spørsmål.

Selv har han, som bekjent, gjennom uophørlig, våken kritikk og uforferdet hevden av sin egen integritet arbeidet sig ut av sin barndoms og ungdoms teosofiske miljø, hvor skjebnen hadde hensatt ham, idet han som barn blev adoptert av dr. Annie Besant, mangeårig president for Det teosofiske samfund, Adyar, India.

Med all ønskelig klarhet har Krishnamurti markert årsaken til sitt brudd med Det teosofiske samfund og sin oppløsning av den verdensorganisasjon man hadde stillet ham i spissen for.

I sin tale ved «Ordenen Stjernens» ophevelse i 1929 ytret han bl. a.:

«Fordi Sannheten er grenseløs, ubetinget, util-

nærmelig langs noen som helst slags sti, kan den ikke organiseres. Heller ikke burde noen organisasjon dannes for å lede eller tvinge mennesker langs noen som helst slags bestemt vei . . . Tro er helt og holdent den enkeltes sak, og du kan ikke og må ikke organisere den. Gjør du det, blir den livløs, krystallisert, en sekt, en religion som påtvinges andre.»

Også til teosofene taler Krishnamurti like ut:

« . . . Jeg er ganske på det rene med at min holdning skaper forvirring i Det teosofiske samfund. Det er ganske naturlig, fordi jeg i min opfatning ikke vil gå på akkord med dets ledere . . . da jeg mener at sannheten er noe som ikke kan forringes eller endres til fordel for organisasjoner, samfund eller religiøse sammenslutninger.

Fordi dere har ledere og fordi dere følger deres ledere, derfor er der forvirring . . .

Deres ledere er ikke enig med mig, og jeg ikke med dem. Det er en helt liketil sak, hvorfor legge skjul på det?»

Det Krishnamurti vil prøve å få menneskene til å forstå, det er dette, at vil man søke Sannheten, må man nærme sig den helt forutsetningsløs:

«Dere kommer her for å høre på mig, men har samtidig en bakgrunn av hinduisme, buddhisme, teosofi eller kristendom, og dere er fylt av forskjellige idéer. *Denne bakgrunn hemmer sann tenkning*, og så snart konflikten og reaks-

sjonen melder sig, flykter dere tilbake til den trygge havn, som disse idéer betyr for dere.

Jeg ønsker ikke at dere skal godta mine idéer av autoritetshensyn. Jeg ønsker at dere fritt og åpent skal undersøke det jeg sier, kritisere det, tvile på det, fremsette spørsmål. Deres som dere skal kunne gjøre dette med forståelse, kan dere ikke være bundet til noen idé.»

Følgen av Krishnamurtis livsorientering har for mange vært en radikal omvurdering av verdiene som med naturnødvendighet førte dem ut, ikke bare av deres forestillingsverden til idag, men ut av deres hele tidligere miljø, deres medlemskap av kirker, organisasjoner og samfund.

Andre av hans tilhørere derimot, ikke minst blandt teosofene, foretrekker å leve i sin tilvante, gamle forestillingsverden, og av dem vender en del Krishnamurti demonstrativt ryggen mens andre fremdeles av all makt prøver å dekke over den gapende kløft som har åpnet sig mellom Krishnamurtis livsorientering og den teosofiske, de prøver å forsone det gamle som var, med det nye Krishnamurti bringer.

Interesserte vil finne et rikt materiale til belyning av disse forhold i Krishnamurtis taler og svar på spørsmål.

En annen kategori av bidragsydere til disse menneskelige dokumenter er en del helt unge mennesker fra forskjellige land i alderen 18 til

24 år, som i brev, dagbøker og i direkte svar på de foreliggende spørsmål, har gitt spontane uttrykk for hvad Krishnamurti og hans livsorientering har betydd for dem.

I denne forbindelse skal citeres et par dokumenter, hvorav følgende fra en sydeuropeer, som innledningsvis, i et tilbakeblikk fra våren 1933, gir noen inntrykk og erfaringer i tilknytning til Krishnamurtis forkynnelse:

«Sytten år gammel kom jeg for første gang til Ommen i 1928.

Meget og mange av Krishnamurtis uttrykk, som nu henrykker mig ved sin klarhet, var den gang en eneste gåte for mig. Men hvad jeg forstod, det forstod jeg med en vidunderlig, hittil uanet klarhet.

4.—8. 1928 skrev jeg i min dagbok: «Krishnamurti er veldig god! Ganske som jeg selv for lengst har tenkt mig det (er hans tanker).» Etter kveldsforedraget: «Jeg er helt og holdent for Krishnamurtis idé.»

5.—8. 1928: «Ganske min egen mening fra langt tilbake, men nu er jeg bare enda sikrere . . .»

Det lille jeg . . . dengang . . . forstod, stemte så helt med noe inne i mig at jeg i 1929 kom tilbake til Ommen . . .

Jeg tror ikke jeg tar feil når jeg sier at jeg i 1928, da jeg for første gang hørte Krishnamurti tale, også for første gang nådde frem til en alt annet overskyggende sannhetserkjennelse, at

jeg dengang fant frem til noe jeg lenge hadde søkt, uten å vite hvad det var, — en gnist av Sannheten.»

Den samme unge syd-europeer gir i en rekke privatbrev, stillet til disposisjon for denne fremstilling, noen spontane uttrykk for moderne ungdoms kamp med sine livsproblemer, og for den rolle Krishnamurtis livsorientering spiller for dem som har fått øie på den.

Fra Russland, hvor han den gang opholdt sig, skriver han 22.—3. 1932:

«Jeg har nettop en grundig avklaringstid bak mig og er nu på nytt underbart lykkelig og rolig. For øieblikket ligger jeg til sengs av influensa.

Denne ro og stillhet tillot mig på nytt å tenke tingene igjennem, underkaste dem en grundig prøvelse og bedømmelse. (Det er slik som Krishnamurti sa ved leirilden 29. juli (1931), jeg har nettop funnet heftet og lest det igjennem.) Ellers hadde jeg aldri tid til rolig å gjenarbeide tingene.

Jeg vilde bringe det til noe i det tekniske (skjønt det slett ikke passer for mig)¹, sette alt inn på å skape mig en fremtid langs disse linjer.

¹ Forfatteren av disse brev — en i sitt hjemland arbeidsløs ung flyver, med utpreget litterære interesser og anlegg — er på grunn av den herskende nød hindret fra videre teknisk eller annen utdanning og var dengang hvad han selv kaller «administrativ konstruktør» i en luftskibsfabrikk i Moskva.

De kan tenke Dem hvordan spenningen og sorgene steg og steg, og hvordan jeg levde under et stadig sterkere trykk. Kort og godt: jeg var fange i mine egne imaginasjoner, jeg anså den sikrede eksistens for hovedsaken og unte mig ingen tid til noe annet. Det ligger også snublende nær å henfalle til en slik livsinnstilling, fordi alle mine omgivelser, også H., strever etter dette ene: å bringe det videst mulig. Da jeg ikke unte mig tid til helt og fullt på nytt å gjenvinne min likevekt . . . tapte jeg etter hvert min rolige livsbetraktning . . . jeg tok alle ting «personlig», følte alt «personlig», og følgen var megen lidelse.

Men nu er jeg på nytt helt klar, og jeg har ikke den ringeste bekymring eller frykt for om det i morgen går mig dårligere enn idag, om jeg mister min nuværende stilling.

Hovedsaken er mitt eget indre liv, og ikke mest mulig forbedret ytre eksistens, eller dette at jeg på grunn av ergjerrighet gjerne vil være den beste og største.

Langs *denne* veien, når man anser «karrièren» for det primære, vil sorgene være legio — hvad har jeg egentlig med disse ting å gjøre?

For øvrig er «sorger» en praktisk innretning. Befinner man sig på feil spor, uten at man lever fullt ut lykkelig, så blir de sterkere og sterkere, til slutt uutholdelig kjempemessige.

Og allikevel er det så lett å bli kvitt dem, og *takket være dem* å nå frem til lykken. Jeg har

ikke på måneder vært så lykkelig. Denne klarhet kom da den mest trengtes. Hvorfor ventet jeg bare så lenge? Nå ja, nu er det det samme.

Nu vil jeg snart føle mig mer hjemme her, nu når jeg endelig har funnet mig selv.»

Brev fra 20.—10. 1932:

«Alle slags nyheter!

Det forekommer mig som om sept.—okt. heftet av «Bulletinen»¹ var skrevet utelukkende for min nuværende situasjon (craving-suffering). Som alltid når man leser Krishnamurti — når jeg helt ut forstår ham, når han kaster lys over utilgjengelige og stadig oversette sider av og årsaker til de menneskelige sorger — så er plutselig, uten at man merker det, helt ubevisst, alle sorger strøket sin kos. Man glemmer med ett å gjøre sig sorger!

Rent forretningsmessig sett: «Bulletinen» er verd sin vekt i gull, og det mangfoldige ganger! Den sparer en for erobringen av hele kongeriker!

Jeg forstår ham igjen så godt! Ofte lar jeg mig bevege av hverdagens opplevelser, av de mange små ting — og forviller mig inn i smertelige feiltagelser (som jeg da blindt forfølger). Det er akkurat som vi befant oss i en lang dyp grøft, jeg selv, og mange med mig, og vi renner avsted og strever og strever i den ene ret-

¹ Det internasjonale tidsskrift som offentliggjør Krishnamurtis taler og svar på spørsmål, i Norge: *Nyorientering*.

ningen grøften tillater det. For å gjøre oss det lettere, for at vi skal renne riktig langt, forbedrer vi til og med veien vi løper på! Men vi glemmer at vi *kan* komme op av grøften, og *op* er det jo vi vill!

Hvad K.'s uttrykkssett angår, konstaterer jeg, i og med dette hefte, et nytt gjennombrudd. Han er blitt enda bedre, mer treffende, fullstendigere, mer altomfattende.

Også jeg forstår ham bedre, fullstendigere, mer altomfattende — også hans tidligere skrifter og utsagn forstår jeg nu klarere, hilser jeg nu med ett: Ja, nettoppslik~~er~~det! Ett eneste eksempel: «Ever watchful» — alltid lys våken, på vakt. Hver gang jeg leste de ordene kunde jeg ikke fri mig for idéassosiasjonen «varig anspennelse», «uavladelig arbeide for å vokte sig for å styrte ned i lidelsens avgrunn». Men nu oppfatter jeg det ganske anderledes, som noe selvsagt, lykkefylt, noe som har med livet selv å gjøre . . .

Nu igår kveld (jeg gjengir her gårsdagens notater) da jeg forstod så herlig klart (igår var jeg så lykkelig at jeg slett ikke vilde gå til ro, noe som sjelden forekommer!), nu går dette å lese, fullt ut å forstå og erkjenne, ganske av sig selv.

Og alt hvad K. legger frem, er så sant, jeg kunde, ja jeg *måtte*, i klare øieblikk som disse, *selv* komme til denne opfatning. Personen, forfatteren, trer ganske i bakgrunnen . . .»

Brev av 26.—12. 1932.

«... De har så rett angående politiske partier. I mellemtiden var jeg også kommet til det samme resultat som De — de er tvangsinstitusjoner. Og min tid som voldsrevolusjonær er nu forbi. Jeg har brukt megen tid til å studere og eftersøke det beste regjeringssystem. Men nu har jeg ikke lenger tid til den slags ting, — *jeg har nok å gjøre med mig selv!* Hele mitt «verdensforbedringsarbeide» er nu koncentrert om mig selv.

Jeg føler mig i enhver henseende vel ved forandringen! . . .

Den nye Bulletin er kommet. Dette å *forlenge* leiren 1933 er udmerket. Jeg forstår nu klarere enn noen gang at man alltid på nytt kan øse verdige verdier av Krishnamurtis taler . . .

Igjen har De så rett — også jeg har gjennom disse kummerfulle, fortvilede tider så smått tenkt, formodet noe lignende:

«Vårt *virkelige* kall er «Frigjørelse», alle andre «kall» har mer eller mindre med «livsopholdet» å gjøre og avgir skueplassen for og anledningen til å virkeliggjøre dette «F» . . . Endelig er jeg kvitt dette dumme problem om det «rette» eller «urette» kall!»

Et par måneder senere, i mars 1933, kom følgende svar på de opstilte spørsmål:

«Jeg tror jeg nu kan gi Dem et bestemt og nøiaktigere svar på Deres spørsmål . . . etter at jeg, på grunn av de siste ukers opplevelser, er

blitt mig et bestemt standpunkt, en bestemt innstilling klart bevisst . . .

Som De sikkert selv innser, er følgende tanker på ingen måte teoretiske følgeslutninger og konsekvenser av Krishnamurtis skrifter og hele tankeverden. Jeg har nådd frem til dem ved å iaktta mine egne reaksjoner og selve det daglige liv. Interessant nok behandles i den nye Bulletin (nr. 1, 1933) delvis nøiaktig det samme emne, og mine egne erfaringer dekker fullstendig dem som fremsettes i Bulletinen. Foranledningen til mitt «erkjennelsesarbeide» var forskjellige begivenheter og opplevelser i Wien . . . hvor jeg nylig har vært. (Nu forstår jeg også bedre når K. sier det er nødvendig å ha sterke følelser. Det er virkelig så at «erkjennelsesmekanismen» fungerer meget bedre, når en stor energi-spenning er forhånden — som sorger, etc.; alt er langt umiddelbarere, valget av det «riktige» . . . pågår langt hurtigere — passer, hjelper, det ene ikke, prøver man straks det andre!)

Det Krishnamurti overhodet kan gi en, det er forståelsen av *Livets dynamikk*, det er dette at han viser hen til *energiforvandlingens hemmelighet*. (Således blir handling, dåd til erkjennelsens kilde — og representerer også dens virkeliggjørelse.) For eksempel: *Misstemningen ved en ubehagelig hendelse kan av mig — idet jeg utdrar forståelse av den — hver eneste gang forvandles til en bestemt, i sitt endegyldige uttrykk ennu ukjent, herlig følelse.* (I hvil-

ken grad man lykkes, det avhenger av individet selv. Forståelse kan ikke «læres» eller «til-egnes» — som det så ofte skjer i skolen, når en elev ganske enkelt puger noen læresetninger utenat.) Den energi som vanligvis forbrukes til vrede, frykt, anger, sorg, kort sagt: til trældom: under-selve-erfaringen ytrer sig nu i dette: å leve-fornemme» (jeg vet ikke hvad jeg skal kalle det). Hittil lykkes det mig sjelden å få denne forvandling fullkommen, for det meste ytrer en stor del av min energi sig i vrede, frykt eller hin gledes-sensasjon som er avhengig av ytre omstendigheter.

På nytt forstår jeg Krishnamurti «enda bedre». Nu forstår jeg også når han sier: «For å gå langt, må du begynne der du står.» Dette ut-sagn har hittil forekommet mig meget usympa-tisk, fordi jeg utelukkende fortolket det som ut-vikling, blott og bar «tidsbundethet».

«*Hvorhen*» (og det er den *forandring* K. har foranlediget hos mig) — det vet jeg nu! Skjønt det er noe som man ikke kan forestille sig, er jeg allikevel ganske klar over den sak. (Se oven-for om «Livets dynamikk»). Nu heter det: *Gå! Gå, ikke i betydning av «å utvikle sig hen imot noe», men i betydningen: Å koncentrere sin energi mer og mer om det vesentlige, gå, uten tidsbegrep, i alltid høiere grad føle livet, og dermed også lykken!*»

Enda et menneskelig dokument skal citeres i denne forbindelse, også denne gang av en gan-

ske ung mann, tyve år gammel, hvis mest karakteristiske egenskap er en usedvanlig målbevissthet:

«Før jeg kom i berøring med Krishnamurtis idéer, følte jeg ofte rett og slett livslede. Jeg kunde ikke finne noe som gav innhold i eller mening med livet. Jeg eide ikke noe som helst fotfeste i livet, men straks jeg begynte å lese Krishnamurti, slo det mig: Her har du det du søker. Det er dig selv det kommer an på. Du selv er livet. Dets hele fylde finnes i dig. Du er din egen herre og har skjebnen i din egen hånd.

Dette gav mig et helt nytt syn på livet, ut fra helt nye forutsetninger.

Jeg forstod også straks at «jeg»et er en illusjon og det gav en ganske enkel løsning på mange problemer.

Og det merkelige er at der ikke bare er opstått et sterkt ønske om å forstå, men om å virkeliggjøre.

Der er opstått en sterk virketrang i mig, jeg er full av liv.

Som følge av denne min helt endrede innstilling til livet, føler jeg nu sterkere det evige i mig og omkring mig, enheten med alt.

Livet er blitt uendelig rikt.»

Ennu en kategori av bidragsydere er kunstnere. En kjent lyrisk dikter, en gransker og grubler, uttaler bl. a.:

«Jeg skal ikke her gi mig til å reflektere over

det fremtidsperspektiv som Krishnamurtis lære bærer i sig.

Kan mennesket orke å stå på egne ben, uten å ofre til Gud eller til gudene, ja da vil Krishnamurti føre menneskelivet til en revolusjonerende frihet som verden aldri har sett maken til. I så fall vil vi bedre enn før se at vi hittil har levd helt og fullt i en barne- og eventyrverden.

Min egen tro eller tvil på at dette vil skje, kan jeg idag ikke gi noe positivt svar på, hverken bekrefte eller benekte.»

I et brev angående Krishnamurtis innflydelse på hans egen diktning, skriver forfatteren blandt annet at de impulser Krishnamurti kan gi til kunsten, er nøytrale, slik at eventuell påvirkning direkte smelter sammen med selve kunstverkets ånd.

«Krishnamurti-tendensdikt» f. eks., synes det å være helt umulig å skrive — og også det innebærer en karakteristikk av Krishnamurti selv.

Krishnamurti vil således ikke *binde* kunsten til sig, men *frigjøre* den.» —

Av særlig fruktbare synspunkter og erfaringer hvor det gjelder utformningen av en praktisk «livsteknikk» (om et slikt begrep som «livsteknikk» kan brukes i forbindelse med Krishnamurtis helt igjennom dynamiske livsorientering) skal fremheves et par:

«Jeg innser at for å løse mine problemer må jeg søke inn til roten av dem i mitt eget indre. Jeg innser også at enhver konflikt i mitt daglige liv, enhver disharmoni, har sin grunn i min egen innstilling til livet . . . men der må være et intenst ønske, en intens vilje til stede for ikke å bli motløs. Det krever hele ens konsentrasjon i hvert eneste «nu»,» heter det i et av dokumentene.

«Jeg blev uavhengig av andre. Jeg venter alt av mig selv,» skriver en annen.

Enhver forstår uten nærmere kommentarer, hvad det vil si for en avlastning av menneskesinnet momentant — *fordi man selv forstår den virkelige årsakssammenheng* — å kunne rykke op med rot enhver spire til bitterhet eller til skuffelse over «andre». Det betyr en variabel «befrielse» på et stadig like aktuelt punkt.

Videre skal citeres følgende karakteristiske og i all sin ærlighet gripende menneskelige dokument, formet av en som aldri har sett eller hørt Krishnamurti og oversendt nærstående boks forfatter fra Syd-Afrika:

«Jeg kan ikke finne ord som bedre dekker den virkning Krishnamurtis forkynnelse har hatt på mig, enn disse:

Min hungrige sjel slukte det Livets Brød han gir, og som regnet faller på en forbrent plante i ørkenen, således har Krishnamurtis forkynnelse på nytt vakt det liv i mig som helt siden

min tidligste barndom har kjempet for å bane sig vei gjennom tidens krattskog.

Opdradd under uhyre trange livsforhold led jeg intenst i disse unge år, hele min sjel reiste sig mot all ortodoks autoritet, alt urettmessig trykk . . .

En uhyre utilfredshet fylte min sjel i alle disse år, da jeg søkte og søkte etter en ufor-gjengelig lykke som jeg visste måtte finnes . . .

Jeg søkte den i den ytre verden, i bøker, i huslig lykke, i kirker, alle slags samfund, også hemmelige, og aldri fant jeg hvad jeg søkte.

Veldig desillusjonering og skuffelse, intens utilfredshet tok igjen overhånd i mig. Jeg ønsket å rive det slør til side som skjulte Gud — sannheten.

Igjen kastet tilbake på mig selv, vendte jeg mig nu innover i mitt eget indre, bange for spott.

Nettop på den tid, for ca. seksten måneder siden, var det at Krishnamurtis bok *Frigjort Liv* og hans internasjonale tidsskrift for første gang tiltrakk sig min oppmerksomhet. Jeg leste dem i ensomhet og studerte det budskap de inneholdt, et budskap som hadde en mektig virkning på mig. Plutselig følte jeg fra dypet av mitt vesen, med en visshet som ikke levnet noen som helst tvil i mitt sinn, at Krishnamurtis ord var flammende liv, intens lykke strømmet gjennom mig, selve luften syntes å hviske: Jeg er opstandelsen og det evige liv.

Dette er hvad jeg har søkt hele mitt liv — noe dynamisk, ikke teorier; noe praktisk som kan anvendes her og nu i den verden vi lever i; noe inneni oss, som er oss nærmere enn lem-
mene på vårt eget legeme.

I dagevis varte denne indre fred og stillhet, som jeg i min uvidenhet trodde vilde vare evig. Men snart forstod jeg jo at jeg bare hadde fått et glimt, og at kampen for frigjørelse i virkelig-
heten bare så vidt hadde begynt.

Ett er sikkert — der fører ingen vei tilbake. Jeg begynte nu å prøve å omsette hans budskap i mitt eget daglige liv, så langt min evne rakk. Gang på gang kommer jeg til kort, men tar
lykkefylt fatt igjen med fornyet styrke. For mig ser jeg alltid treet på fjelltoppen¹, kongelig i sin styrke og sin ensomhet — mitt tre er ennu bare i sin vorden.

Selv på dette tidlige tidspunkt sporer jeg en styrkens og lykkens kraft i mitt eget daglige liv, mangt og meget forandrer sig nu hurtig, en ny og lykkelig tingenes orden holder på å inn-
trede der hvor der tidligere hersket kaos. Jeg er kringsatt av sorger og vanskeligheter, men jeg føler dem ikke lenger, de har mistet evnen til å forårsake smerte, for nu ser jeg dem som de venner de i virkeligheten er. Fordommer synes å falle av en uten at man behøver å an-
strenge sig for det, og det som blir tilbake, er en dyp kjærlighet for og medfølelse med alt

¹ Et bilde brukt av Krishnamurti.

kjempende liv. Det er sant at man under anstrengelsen for å prøve å opdage Sannheten oplever en dyp ensomhet som må være forferdelig for det menneske som søker selskap og hygge. Men da jeg har vært ensom hele mitt liv, finner jeg ikke ensomheten vanskelig . . .

Krishnamurtis budskap vil bli en levende kraft i verden — man kan føle hvordan den gamle tingenes tilstand er i full oppløsning.

Dette har vært min erfaring, og det er alt jeg kan si for øieblikket.

Jeg har kanskje langt frem enda, men jeg er ikke bange for noen ting, hvad som kommer til mig . . skal jeg ta imot, for jeg vet at Livet ikke vil svikte mig.

Der må finnes individer hele verden over som er modne for Krishnamurtis budskap, som har sitt ansikt vendt mot Evigheten.»

Vi har i det foregående undersøkt en del besvarelser av de i den foreliggende enquête opstillede spørsmål, og de har alle sitt å fortelle om den gjennomgripende nyorientering som nu pågår i menneskesinnene.

Vi skal i det følgende, foruten et dagboksfragment, gjennomgå en skildring av et personlig samvær med Krishnamurti, nedskrevet for denne bok av et menneske som befinner sig midt ute i tilværelsens oprørte hav, på mange favnes dyp, og som kjemper for livet — et ytterst egenartet, subjektivt formet dokument

som, i all sin storlinjete sanndruhet, står helt for forfatterens egen regning, såvel hvad opfatning som terminologi angår.

Endelig skal vi til slutning søke å bringe på det rene hvorvidt de i denne sammenheng studerte fenomener også kan sies å være av noen virkelig almengyldig art og interesse, vi vil undersøke hvorvidt de må karakteriseres som et mer eller mindre forbigående fenomen, av verdi for en mer eller mindre omfattende spesialkrets bare, eller om de kan sies å utgjøre fundamentalt karakteristiske og centrale drag i menneskehetens samlede eksistens — et spørsmål som er av vesentlig betydning og som krever sitt svar.

I den ovenfor nevnte skildring av et tre dagers samvær med Krishnamurti heter det:

«Det var i 1929, ved Ommenleiren, at jeg hørte Krishnamurti for første gang og øieblikkelig forstod det var sant at han hadde funnet hvad han selv kaller «frigjørelse» . . . Hvad som slo mig mest, var den intensitet hvormed han prøvde å få oss til å forstå noe kostelig, underbart, og allikevel så umulig å beskrive med ord.

På den tiden kringsatte folk ham fremdeles med sine ørkesløse spørsmål om den tro de hadde næret gjennom så lang tid. Bare noen ganske få spørsmål blev rettet til ham angående det eksperiment som hvert menneske kan gjøre med sitt eget liv.

Og det var dette jeg besluttet mig til å gjøre,

da jeg forlot Holland igjen for å reise til orienten — jeg vilde eksperimentere med mig selv for å finne denne frigjørelse, denne sannhet, for å finne det jeg kalte Gud. Jeg tillegger ikke dette begrep noen bestemt form, for mig rummer det alt, den lykksalighet jeg føler når skjønnhet i musikk, poesi eller i naturen for et øieblikk åpner ens indre syn, når, for et eneste øieblikk, alt er ro og stillhet, og jeg selv blir som intet . . .

Min første erfaring under dette eksperiment var en plutselig intens kjærlighet til en dame av mitt bekjentskap, og hun elsket mig igjen. Jeg var lykkelig og forferdelig ulykkelig på samme tid, da forholdene umuliggjorde at vi noen gang kunde forenes . . . Plutselig mistet jeg min temmelig fremskutte stilling i forretningsverdenen, og jeg måtte gå igjennem påfristende rettsaker samtidig som jeg lærte hvad det vilde si å stå der uten arbeide.

Så reiste jeg til mitt hjemland og tilbragte noen måneder der uten å vite hvad jeg skulde gjøre, mens jeg hele tiden arbeidet intenst med mitt eksperiment.

Alle de erfaringer jeg her har antydnet, vilde ikke tidligere hatt noen større betydning — det hender jo millioner av mennesker — men for mig var de . . nu . . fulle av stoff for mitt eksperiment. Jeg led intenst, men litt efter litt begynte jeg å forstå hvad Krishnamurti mener når han sier: «Gjør ditt ønske til verdens ønske . . .»

Jeg opdaget snart at jeg ikke . . fullt ut . . kunde forstå Krishnamurtis budskap, som var foranledningen til mitt eksperiment, uten å møte ham personlig. Dette blev mitt livs vendepunkt.

Tidligere hadde jeg tenkt at jeg aldri vilde få noen chance til å møte ham, jeg trodde det var egoistisk å opsøke ham og plage ham, at jeg ikke var verdig til det, o. s. v. Men min sorg blev så stor, jeg var så fullstendig fortvilet at jeg simpelthen ikke overveide lenger, jeg skrev rett og slett et brev til ham og bad om en samtale med ham, som blev innvilget uten videre formaliteter . . og samtalen fant sted i London i november 1932 . . .

Jeg fant ham ventende i hallen, han førte meg selv inn i rummet og bad om undskyldning fordi han var sent ute. Han anbragte meg i en stor lenestol, og selv satte han sig på en lav stol nær meg, og da jeg sa: «Kan jeg få stille Dem et spørsmål?», svarte han: «Vær så god.»

Jeg var glad jeg hadde mine spørsmål nedskrevet, fordi en del av meg selv følte at det var selve Krishnamurtis nærvær, og ikke så meget de ord han sa, som hjalp meg. Jeg følte at hr. Krishnamurti, den muntre, gutteaktige, vennlige «Krishnaji»¹ vek plassen, og at noe annet talte til meg. Jeg følte at hans hele skikkelse var fylt av en intens kjærlighet og kraft

¹ En hyppig brukt, indisk forkortelse av navnet Krishnamurti.

som strømmet ut fra den, og — å, jeg kan ikke beskrive det, men det var Gud, det som for mig er Gud, skjønnhet, godhet, kjærlighet.

Jeg sa ham at jeg fulgte hans råd og alltid spurte mig selv hvorfor jeg gjorde de ting jeg gjorde og hvorfor jeg følte det jeg følte, men at jeg nu ikke lenger på noen måte var i stand til å handle.

Han svarte at det var ganske naturlig.

Jeg sa: «Jeg ønsker å bli en kunstner, en lærer eller en statsmann, men jeg kan ikke handle lenger, og jeg vet ikke hvad jeg skal gjøre.»

Han svarte: «Hør her, vil ikke det si å handle ut fra et motiv?»

Han forklarte at for å kunne bli fri for motiver, måtte man få en slik sinnets innstilling, at man ikke lenger kunde ha motiver. Det var akkurat som å klø sig i hodet — i det øieblikk en blir opmerksom på at man har denne særlige vanen, holder man op med den, fordi man er opmerksom på den selv.

«Ja,» svarte jeg, «men det tar tid.»

Hans svar var at i det øieblikk du legger merke til det, stanser det automatisk, inntil det blir dig umulig å gjøre det lenger og — «dette er hvad vi kaller «tid».»

Krishnamurti talte til «jeg»et i mig, ikke bare til den fysiske kropp han så foran sig.

For et eneste øieblikk blev jeg mig dette «jeg» bevisst, mens vi begge satt der, og han prøvde

å holde mig på det punkt. Han prøvde ikke bevisst å gjøre det, slikt skjer av sig selv.

Så spurte jeg om renhet i sinn, hjerte og kropp vilde gi mig kunnskap, og han smilte og sa: «Men renhet «er» kunnskap.»

En dame kom inn og sa at tiden for samtalen var forbi, men han bad om enda to minutter, og jeg sa at jeg var bestemt på å tenke dette igjennem.

Jeg reiste mig op og hilste ham . . — og så med ett var han på nytt Krishnamurti, tok mig i hånden og førte mig ut i hallen, hvor seksten andre mennesker ventet på å få treffe ham.

Næste dag reiste vi alle til Paris.

En venn av mig presenterte mig for to andre av Krishnamurtis venner, og det falt sig slik at vi kom til å reise i følge . . .

På toget til Paris var han næsten utkjørt. Han var trett, trett, og man kunde merke hvordan togarmen plaget ham. Men han fikk sove litt, og min venn som satt i hans kupé, fortalte mig hvordan han smilte da han igjen våknet og fant mr. Rajagopal og sine to andre venner sittende der. Man må selv ha erfart småhendelser som disse for å vite hvad de betyr. Han poserer aldri, allting er så naturlig og enkelt, og så er han så liketil, veldig likefrem og direkte mot sine venner.

Da vi stod på plattformen i Paris kom en reporter for å treffe ham, og med det samme følte jeg at Krishnamurti rystet av sig trett-

heten, og der stod han, storslagen, enkel og liketil, og svarte på de spørsmål som blev rettet til ham. Min første tanke var å stille mig ved siden av ham og hindre at han blev brydd nettop da, men man føler i slike øieblikk at han er hevet over alt og bare gir.

Hans foredrag i Paris var meget interessant og han behandlet sitt emne ut fra ennu et nytt synspunkt. Han prøvde å forklare hvad virkelig tenkning vil si. Man forstod at selve måten vi tenker og føler på, er fullstendig feilaktig, og at vi har å begynne fra grunnen av i alle ting, for å kunne finne ut hvad «Gud» er.

Den natten så jeg klart at for å finne sannheten måtte man gjøre sig fri for alle systemer, trosbekjennelser, samfund og tradisjoner. Noe holdt på å bryte sig vei i mig, og jeg må tilstå at jeg gråt som et barn der jeg lå og prøvde å falle i søvn.

Næste morgen skrev jeg et brev til Krishnamurti og sa ham at jeg var bestemt på å opdagde sannheten, at jeg ikke vilde gi mig, og at jeg håpet han vilde hjelpe mig. Da han var svært optatt i Paris, skrev jeg at jeg vilde følge ham til Genua og håpet at han vilde gi mig enda en samtale på toget, hvis han ikke var altfor trett.

En venn av mig bragte mig hans svar — han vilde gi mig en «riktig samtale», og har man selv hatt en med ham, vet man hvad det vil si.

Nuvel, toget forlot Paris 17,20, og 17,21 satt

Krishnamurti i min kupé og sa: «Takk for Deres brev.»

Da han så at jeg var temmelig trykket av situasjonen, kom han og satte sig ved siden av mig istedenfor vis à vis mig.

Og så, plutselig, kom det spørsmål jeg allerede i lang tid har arbeidet med. Jeg fortalte ham om en følelse av fortvilelse og frykt som jeg fant hos mig selv, men som jeg ikke kunde forklare mig. Jeg sa ham at jeg følte det som om noe nytt brøt sig vei i mig, og jeg kunde ikke holde det ut. Jeg sa at når en kvinne får et barn, så kommer det et øieblikk, da hun synes hun må gi sig over, da . . .

«Ja,» sa han, «da hun synes hun ikke kan orke det lenger.»

Han spurte mig om jeg alltid hadde hatt det slik, og da så han på mig, og hans vakre ansikt var fordreiet av frykt — av frykt for å være indiskret, og i slike øieblikk er han selv sky, for han ser ting som vi hele tiden ønsker å skjule — og så sa han:

«Det er vel ikke penger?»

«Nei,» svarte jeg, men så kom den, det jeg tror måtte kalles en *virkelig* bekjennelse, ikke en bekjennelse av den absurde ting som tradisjonell opfatning kaller «synd», men en sjels bekjennelse som ser sig selv i et kort sekund. Og jeg så at jeg alltid hadde hatt en skrekk for livsutkommet, for å bli fattig, for en fremtid jeg ikke kjente og . . . å, for en redsel å se tilbake

på hele sitt liv og finne at jeg alltid hadde vært «bange» . . .

Det er hvad jeg kaller «å læge».

Derfor kaller jeg Krishnamurti den store læge.

Derfor vet jeg at han er Kristus, som også læget menneskesjelene.

Siden jeg har fått full klarhet over hvad min sykdom bestod i — denne min sjels tåpelige misforståelse, den ufornuftige frykt som hadde sin rot i min egen egoisme — er også min fysiske helbred meget forbedret. Da jeg ikke lenger lider av frykt, er noen forferdelige astmatiske anfall helt ophørt . . . men kroppens sundhet er det aller minste ved saken!

Å, prøv å lese mellom linjene, for jeg kan ikke beskrive dette. Men det betyr så uendelig meget for mig at jeg skulde ønske at alle dere som kjemper og kjemper, vilde gå til ham og finne den lægedom han kan gi. Han er Kristus, han er den Frigjorte og den Oplyste, så gå til ham hvis dere har det ondt, og når du ber, da vil han gi.

Jeg stillet også andre spørsmål, og han stanset ikke op ved et eneste punkt, men bare gav sine direkte svar og ventet så på neste spørsmål.

Så til slutt sa han: «Flere spørsmål?»

Og jeg sa: «Nei, sir,» og der var ikke fler spørsmål, alt var enkelt.

Så sang han en av disse vidunderlige gammel-

indiske sanger, og der hersket ro og en lykkelig følelse av opvåknen.

Vi tilbragte resten av kvelden sammen med venner, kupéen var pakkfull, og vi diskuterte politikk, skole spørsmål og all verdens ting, inntil hans venner fikk ham til å ta sig hvil for natten . . .

Livet er nu for mig fullt av nyopdagelser, frydefullt, det er godt å leve, tross all lidelse. Etterat jeg har . . . møtt Krishnamurti og forstått hvem han er . . . vet jeg at livet har en mening og at vi kan nå frem til den skjulte skjønnhet, jeg alltid har drømt om, denne sødme, denne lykksalighet. Og jeg vet at når dette kar — som er mitt legeme — er blitt lutret, da vil et strålende lys skinne gjennom det, og jeg dør, dør, stykke for stykke, hver dag.

Jeg speider efter et stille sted hvor jeg kan tenke det hele igjennem. Siden dengang har jeg erfart dødsfrykt, og ut av all denne redsel blev den født, forvissningen om at selv om «jeg» dør, så fortsetter Livet — Gud ER.

Jeg så i en drøm Krishnamurti komme til mig og rekke ut sin hånd og reise mig op fra det sted hvor jeg hadde sittet i uminnelige tider og grublet over problemer som ikke har den aller minste betydning.

Og jeg kjemper videre, selv om det bare er med opbydelsen av all min kraft at jeg kan bære denne kamp. Der er øieblikk da kvalen næsten ikke er til å holde ut, men der er andre øieblikk

da der er stillhet og en strålende klarhet — underbar, lysende og alt gjennemtrengende.

I slike øieblikk samler jeg styrke til å gå videre, og når jeg finner mig nedsenket i fortvilelse, da henter jeg alltid opmuntring i tanken på hvor fryktelig det må være for Krishnamurti å eie denne sannhet — og så ikke finne mennesker som er villige til å la sig læge.

Han er alltid der, nu, i dette øieblikk, iklædd kjød og blod, og venter på at vi skal komme.

Vel, jeg kommer, Krishnamurti, og det er det.»

Det nettop citerte dokument bringer oss ansikt til ansikt med en side av Krishnamurtis vesen og virksomhet som vi ikke møter til hverdags, og bare i meget sjeldne glimt i hans produksjon — Krishnamurti som den alt forstående, myndige og medynksfulle sjelelæge, som hos dem han belbreder og reiser til nytt liv, vekker en følelse, for dyp for ord.

Og prøver man allikevel å bruke ord, blir det — nu, som hver gang før — med naturnødvendighet ord som tilhører den gamle, tilvante religiøse forestillingskrets, de gamle, oparbeidede følelsesbaner, det kan ikke være anderledes. *Det nye liv man er fylt av, mangler gyldig, spontan utløsning i gyldige ord og uttrykk . . .* hvis det da i det hele lar sig uttrykkel!

Nettop her ligger faren for Krishnamurtis klare, enkle, konsekvente forkynnelse, *Krishnamurti som på det bestemteste fraber sig efterfølgere og disipler, enn si noen art av tilbedelse:*

Den kan komme til å forfuskes i den almene bevissthet, til en begynnelse gjennom et rett og slett vill-ledende ordvalg fra deres side som taler om ham eller som prøver å bære hans budskap ut til menneskene — det ligger snublende nær.

Og er utglidningen først begynt, går den videre: Der dannes religion, der utformes trossetninger, der bygges templer . . hvor skarer av andektige søker trøst og hjelp — *utenfor* sig selv.

Den gamle, håpløse rundgang på nytt . . . millioner av svake sjeler som går trett av å søke inn til kildene i sitt eget vesens dyp, som går trett av det trofaste vakthold om hvert levende Nu . . . mens menneskene igjen håpløst sitter som fanger i sin egen «jeg»-bevissthets bur . . .

Det er denne tragedie Krishnamurti av all makt søker å hindre på nytt skal gjenta sig. *Han avslår på det aller bestemteste Messiasglorien og forlanger «ikke vår tro, men derimot en streng prøvelse av de idéer, han fremsetter — og en streng prøvelse av oss selv»*, som en tysk bok fremhever om ham.

Og til vår tids mennesker sier han:

Prøv ikke å bygge noe tempel omkring mig — jeg rummes så ikke i det allikevell!

Det er nødvendig i denne forbindelse klart å markere Krishnamurtis standpunkt her.

Om og om igjen vil han møte lidende, syke menneskesinn, om og om igjen vil hans blotte

nærvær med naturnødvendighet bringe dem lægedom, fordi alt vitalt Liv læger.

Vi skal til slutt gjennomgå et dagboksfragment, skrevet av en profesjonell forfatter som gjennom flere år med intens interesse har studert Krishnamurtis forkynnelse og selv har eksperimentert med den i sitt eget liv.

Resultatet er en rekke fine, avklarede dagboksblad, som belyser vårt emne fra nye synspunkter, og som var ledsaget av disse innledende bemerkninger:

«Følgende dagboksfragment representerer forsøk på å gi uttrykk for «glimt» jeg har oplevd for et par år siden. De er tatt rett ut fra min dagbok, jeg har ingen forandringer foretatt, selv om de idag ikke i hver enkelt detalj stemmer med min nuværende opfatning av tingene:

«Vi trenger . . i virkeligheten . . ingen utvikling. Vårt vesen inneholder alt . . .

Vi trenger bare utfoldelse, enkelhet, dette at vi åpner oss for sannheten som vil kaste nytt lys over, som vil forandre alle ting.

— — —
Det viktigste av alt er dette å tilintetgjøre «jeg»et, «jeg»bevisstheten, egoismen.

— — —
Vi kan være absolutt sikre på fullkommen erkjennelse, opplysning (complete enlightenment),

fordi vi ser muligheten for oss, og fordi vi i oss føler en uslukkelig tørst etter den. Mennesket når nødvendigvis det, hans innerste, fundamentale vesen er innstillet på.

— — —

Frigjørelse vil si forløsning, menneskets fullkomne løsgjørelse fra sig selv og sitt adskilte «jeg». Hvis adskilthetens illusjon forsvant, da var vi i samme nu ett med livet, og da vilde vi ikke være noe som helst i oss selv, men alt i og for livet, vi vilde la oss fylles av liv og vite vi var forenet med allskapningen. Da vilde vi også vite hvilket arbeide vi hadde å utrette i livets veldige, uavsladelige vekst.

— — —

Jeg har oplevd fred som en tilstand av lykke og glede som ikke kan fremtvinges gjennom ens egne handlinger, men som overvelder et menneske ganske uventet og tilsynelatende uten grunn. I slike øieblikk nærer man godvilje overfor alle vesener, og man føler det som om man favnet Livet idet man presser en bunt ugress mot sitt bryst.

— — —

(For omkring et år siden blev følgende skrevet:)

Jeg har vært lykkelig og fredfull et par dager, uten noen uro eller frykt.

Jeg har levd i nuet med hele mitt vesen, og jeg har følt at mitt liv var fullkomment. Jeg følte enhet og kjærlighet. Jeg kunde nu forstå

at det var mulig å elske alle mennesker like meget, og at mennesket kan føle sig som alle andre menneskers bror.

I begynnelsen vet man slett ikke hvor denne nye gleden kommer fra. Man blir sig bare den lykke man føler, bevisst uten å ha gjort den ringeste anstrengelse for å oppleve den. Først etterpå kan man analysere arten av denne glede — den skyldes at alle ens «egne» ønsker, selv de aller svakeste, forsvinner helt, at all frykt forsvinner totalt, at man helt fordyper sig i det foreliggende arbeid.

Dette innebærer ingen som helst moralsk anstrengelse for å «være god» eller for å «hjelp andre», *det er rett og slett en ny bevissthets-tilstand, som viser sig å være den naturligste og letteste av verden.* Ens sinn er på engang fullt våken for alle impulser, ikke hensunken i noen art av «meditasjon».

I denne tilstand føler man kontakt med uendeligheten . . . » —

Vi ser her hvordan det 20de århundres mennesker først med undren, siden som den selvfølgeligste sak av verden, glimtvis står ansikt til ansikt med en ny form for menneskelig eksistens, med en helt ny innstilling som åpner hittil uanede horisonter og som, nettop takket være en eliminering av «jag»-bevisstheten, også samtidig eliminerer enhver smerte og lidelse.

En og annen vil kanskje lese de her citerte menneskelige dokumenter, og fremstillingen for øvrig, med et stille forbehold:

Det er godt og vel nok med denne, som det synes, på engang vakre og praktiske forestillingsverden om frigjørelse fra «jag»-bevissthetet med derpå følgende følelse av befrielse og lykke.

Men hvem garanterer for at man her ikke står overfor en slags selvsuggestion?

Hvem garanterer at man her virkelig har å gjøre med centrale realiteter i den menneskelige tilværelse, at man her, når alt kommer til alt, ikke opererer med helt og holdent subjektive forestillinger og begreper, uten reell aktualitet for menneskeheten for øvrig?

Til disse naturlige og berettigede spørsmål er å svare at selve de førstehånds erfaringer Krishnamurti fremsetter, idet han taler om den fullkomne frigjørelse han hevder å ha nådd, på ingen måte er et ukjent fenomen i historien, ennsi religionshistorien — gjennom årtusener har der, som bekjent, fra tid til annen fremtrådt individer som har gitt uttrykk for den selv samme levende erfaring av hel og full personlig frigjørelse, av identitet med «Sannheten» og «Livet», med allskapningen, erfaringer som i tidens løp er blitt utkrystallisert til religioner.

Et ennu meget større antall individer har i historiens løp fra tid til annen gitt, delvis ekstatiske, uttrykk for glimt av en for dem helt ny

tilværelse som har fylt dem med en følelse av intens henrykkelse og befrielse. For dem som ønsker noe nøiere å sette sig inn i dette sistnevnte fenomen, vil professor William James' bok *Religiøse erfaringer* gi en fylde av klar orientering og sikre data.

Det interessante er at denne dokumentasjon på ingen måte kan sies å være avsluttet, tvert om, tør man si, har de her antydende realiteter nettop i det tyvende århundre fått en overordentlig allsidig ny belysning gjennom en rekke nye menneskelige dokumenter — langt utenfor deres krets, som står i direkte kontakt med Krishnamurtis livsorientering.

Blandt dem inntar, synes det, J. Anker Larsens bok *For åben Dør* noe av en særstilling på grunn av dens store spontanitet, dens gjennomførte ekthet og dens klassiske knapphet.

Boken må leses og oppleves — det er vel anvendt tid, fordi den åpner et for de fleste nutidsmennesker helt ukjent perspektiv.

Det vil føre for vidt i denne sammenheng å citere boken selv, her skal bare i aller største korthet nevnes selve forordet, hvor den fremragende danske forsker professor *Vilh. Grønbech* i et klart og konsist forord skisserer selve forutsetningene for Anker Larsens merkelige beretning om erfaringer, som psykologene, i mangel av et bedre ord betegner med adjektivet «mystiske».

Man opererer, som bekjent, idag i stadig videre kretser med begrepene «okkultisme» og «mysticisme».

Krishnamurti forkaster energisk denne distinksjon som kunstig, Livet er ett, og tilværelsens realiteter tilgjengelige for enhver som eier et tilstrekkelig utholdende ønske om å komme i kontakt med dem.

Også professor Grønbech finner sig beføiet til nærmere å presisere hvad han legger i ordet «mystiker»:

I den almindelige opfatning er en mystiker «en vag ånd som foretrekker sine egne drømmer og syner for dagens klare virkelighet.»

Men saken er den, hevder professor Grønbech, at man slett ikke kjenner de virkelige mystikere, men bare deres epigoner og eftersnakkere. For de sanne mystikere er alt annet enn fantastaster — ofte har de vært kjølige, klare hoder, som kunde tenke en tanke ut til dens logiske endepunkt så godt som noen i sin samtid.

Det eiendommelige ved dem er, fortsetter professor Grønbech, *at de har et helt annet syn på verden enn vi dagligdagse mennesker.*¹

Vi lever i en stykkevis mangfoldighet, mens mystikerens blikk alltid trenger gjennom mangfoldigheten inn til en helhet.

Han ser tvers igjennem alle ting og oplever i dem alle det samme; men dette ene er for ham

¹ Som det følgende fremhevet her.

så dypt og fullt at det inneholder en hel verdens rikdom og mere til.

Professor Grønbech fortsetter med disse overordentlig karakteristiske ord:

«Øieblikket rummer for ham en uendelighet av begivenheter, så at han kan si at i det enkelte Nu gjennombeves han av alt som er til, og alt som ikke er til, av alt som kan tenkes, og alt som ikke kan tenkes.

Han kjenner ikke en tid som ruller avsted som en strøm og bærer hendelser frem på sin rygg. Livet er evig, et uavbrutt Nu, som aldri uttømmer sig . . .

Øieblikket har en uforgjengelig friskhet som om det alltid var nyfødt. Det står stille og rinner i usvekket kraft og skjønnhet ut av sitt eget indre.»

En klarere og pregnantere karakteristikk av en vesentlig side av Krishnamurtis forkynnelse — konsentrasjonen i Nuet — kan neppe tenkes. Og den blev formet i 1926, året før Krishnamurti hadde sitt avgjørende åndelige gjennombrudd.

«Så veldig er denne evighet,» fortsetter professor Grønbech, «at han — mystikeren — om den må bruke de aller sterkeste ord. Ingen ting av hvad man kan tenke sig av lyst og fryd . . kan kalles fryd i sammenligning med det som oppleves i denne evige fødsel . . . I hans verden er der egentlig hverken fryd eller smerte, hverken glede eller sorg, men et tredje, høit over begge.

. . . Han kjenner hverken frykt eller uro . . . Saligheten er så full og hel, at der ikke kan finnes noe mere utenfor den. Den opplevelse som fyller ham . . rekker til verdens ende, og derfor kan han si om sig selv at han er i evigheten, i Guds rike, at han er Gud og Gud er ham, at han er verden, og verden er ham. Alle mål, all utstrekning forsvinner, så der ikke finnes noe stort og noe smått, men bare det ubevegelige, uutgrundelige liv . . .»

Årsaken til denne lykkefølelse forklarer professor Grønbech slik:

«Mystikeren har opgitt sitt jeg . . og *derav* kommer hans trygghet og salighet — således sier han selv . . . Han behøver ikke møisommelig å holde fast på sitt jeg, for han har funnet noe langt bredere og mektigere som opfanger ham . . . *Der er et Liv* i ham som bærer ham sikkert fremad mot det som skal åpenbares på ham.

Slik talér mystikerne, i hovedsaken ens til alle tider. Så stor er overensstemmelsen mellom dem, at de ofte kommer til å bruke samme ord og bilder. Dette gjelder inderen som levde tusen år før vår tidsregning og munken i Europas sene middelalder . . og ennu fødes der ord . . som umiddelbart leder tanken hen på de gamle skrifter . . .»

Og dette kommer av, fremholder professor Grønbech, at de har en opplevelse til felles, *de lever på en erfaring som i sig selv er like så klar og presis som en hvilken som helst empirisk*

iakttagelse . . en erfaring som slett ingen plass gir for drømmerier eller fantasier.

Denne erfaring står i en bare *tilsynelatende* motsetning til det daglige livs vidnesbyrd og den sunde sans. Forskjellen kommer ikke av at mystikeren lever i en annen verden — *han ser bare livet fra en annen side.*

Han forneker aldri videnskapen og den sunde sans, men sier bare at det er mere til enn det stykkevise og mangfoldigheten. —

Efter denne almene orientering — der, som vi ser, har en overordentlig aktualitet i tilknytning til den livsorientering vi her studerer — går professor Grønbech over til å introdusere den foreliggende bok av Anker Larsen.

«Nu kommer der en mann som selv har funnet inn til den annen virkelighet . . .

Han har sett og følt at den ikke, som mange har trodd, er et privilegium for store, sterke ånder. Den kan finnes ubemerket i de enfoldige, som stille lever i evigheten . . og handler så umiddelbart i dens kraft, at de aldri blir opmerksom på at der er noe merkelig ved deres opplevelser . . .

Her kommer en mann som har forstått, at evigheten kan trives nedenunder de daglige interesser og gjøremål og være i mennesket en alltid strømmende kilde som holder livet friskt.»

Vi har sett nok til å konstatere at professor Grønbech i sin hele redegjørelse indirekte klar-

legger det faktum at *Krishnamurtis livsorientering befinner sig midt i historiens livsstrøm, og at den dreier sig, ikke om subjektive påstande, men om fundamentale realiteter i tilværelsen.*

Den danske forsker slutter sin introduksjon med følgende uttalelse:

«De mennesker som har denne evighet i sig får en ro og skjønnhet over sitt liv av samme art som den som gir treets stamme og krone deres trygge frodighet og deres trygge ro.»

Krishnamurtis budskap til verden er nettopp dette at alle mennesker, uten undtagelse, har denne evighet i sig, selv om ikke alle enda gjør bruk av den, eller makter å gi uttrykk for den, at denne evighet, før eller senere, etter hvert som den enkelte frir sig fra sin egen «jeg»-bevissthets begrensning, i hvert eneste individ vil slå ut i hele sin fylde — likeså naturlig og selvfølgelig som at frøet vokser op til et skyggefullt tre, som at knoppen folder sig ut til blomst.

Det vil si:

Hele prosessen bunner i sin innerste grunn i en naturprosess som i sitt resultat totalt eliminerer lidelsens problem.

KRISHNAMURTI OG SAMTIDEN

Vi har i de to foregående avsnitt undersøkt i dens vesentligste omriss den livsorientering Krishnamurti setter inn under den nuværende fundamentale krise, vi har studert dens konsekvenser for enkelte menneskelige problemer og vi har gjennom en serie menneskelige dokumenter søkt å vinne overblikk over hvordan denne livsorientering idag slår rot i levende menneskesinn hele verden over. Tilbake står i aller største korthet å konstatere hvordan denne livsorientering er blitt mottatt av samtiden.

Hvilke vurderinger foreligger?

På hvilke livsområder har den pågående nyorientering gjort sig sterkest gjeldende?

Kan den sies allerede på dette tidspunkt å danne noe virksomt ferment i tidens kulturliv, hvor det gjelder diskusjon og løsning av moderne samfundsproblemer eller hvor det gjelder tidens forskning og tenkning?

De her reiste spørsmål omspinner et overordentlig vidt felt og kan i denne forbindelse og innenfor nærværende oversikts ramme besvares bare helt antydningssvis og i aller største knapphet.

Dessuten, hvor det gjelder *samtidige* fenomener, må det være helt klart at ingen fremstilling her kan være tilnærmelsesvis uttømmende, idet først en eftertid kan ha det fulle overblikk over samtlige faktorer i en given tids epokes kulturliv og med virkelig sikkerhet vurdere betydningen av og den innbyrdes sammenheng mellom de enkelte faktorer.

Det eneste en forsker av *samtidens* historie kan gjøre, det er å søke å gripe i enkelte vesentlige konturer en rekke av *samtidens symptomatiske* fenomener og kjensgjerninger, av så stor betydning at de, sett i sammenheng, markerer den foreliggende situasjon og fører til en viss grad av klarhet, ikke bare over våre nærmest foreliggende oppgaver, men over selve den retning utviklingen synes å ta — en til alle tider uomgjengelig nødvendig orientering.

Men innen den her givne ramme og med de her antydde reservasjoner finner vi et allerede på dette tidspunkt forbausende stort materiale til vår disposisjon, et materiale som setter oss i stand til i alt vesentlig å finne svar på de ovenfor stillede spørsmål — svar som man nok uten noen overdrivelse tør si kaster et overraskende nytt lys over den foreliggende verdenskrise.

Vi møter, ikke bare en almen konstatering av denne gjennomgripende krise i menneskehetens historie, men tillike direkte forsøk på å skissere grunnlaget for en fundamentalt ny tenkning, forskning og samfundsvidenskap.

Her inntar det filosofiske verk *La comédie psychologique* av den franske tenker og forfatter *Carlo Suarés* en særstilling, som et storstilet forsøk på å levere et omfattende overblikk over stillingen idag, på å ta mål av menneskehetens nærmest foreliggende oppgaver — alt under stadig vurdering av og hyppig polemikk mot tidens i øieblikket mest fremskredne tenkning, også den russiske.

Carlo Suarés selv er kommunist, av en ytterst eiendommelig støpning, idet han i sine filosofiske verker er i full gang med en radikal omtydning av kommunismens innhold og mål — som en kultur uten «jag»-bevissthet, befridd for enhver selvisk tendens, og dermed for ethvert maktmisbruk.

Fenomenet er i sig selv av stor interesse under den foreliggende situasjon, og der er, som vi skal se, ting som tyder på at det kan få betydning i dagens praktiske politikk — hvor stor kan alene fremtiden avgjøre.

Og en ting er det nødvendig straks klart og bestemt å understreke, for å undgå enhver misforståelse, og det er det faktum at *Krishnamurti* så vel i teori som i praksis ingen som helst tilknytning har til tidens politiske partier eller strømninger, han tar, som vi vil se, intet som helst parti i noen retning, han beskjefstiger sig utelukkende med tilværelsens fundamentale realiteter, ikke med tidsbundne fenomener.

SAMTIDENS VURDERING AV KRISHNAMURTI

Krishnamurtis forkynnelse . . bærer storhetens stempel. Den trer inn i rekken av de budskap menneskeheten hittil har mottatt fra sine store lærere.

Krishnamurti er sitt budskap, kort og godt. Han tilhører en menneskehet som har sprengt «jeg»ets skall.¹

Mens tidligere års vurdering av Krishnamurti og hans gjerning begrenset sig til en rekke leilighetsvise offentlige foredrag, til avis- og tidskriftartikler og, en meget sjelden gang, til et og annet kapitel i en nyutkommen bok, finner vi at der i løpet av de siste år — ved siden av de ovenfor nevnte Krishnamurtis artikler og avhandlinger, som fremdeles offentliggjøres i stigende antall — holder på å gro frem hvad

¹ De her citerte vurderinger er, den første av englenderen E. A. Wodehouse, professor i filosofi ved Bombay universitet, den annen av den franske tenker og forfatter Carlo Suarés.

man kan kalle en begynnende Krishnamurti-litteratur i bokform.

Blandt de allerede utkomne bøker om Krishnamurti kan, foruten bind I av nærværende serie «Bidrag til den moderne nyorienterings historie», *Glimt av en ny idéverden*, nevnes den franske forfatter Carlo Suarés' bok, *Krishnamurti*, som sammen med en engelsk og en tysk vurdering vil utgjøre vårt studiemateriale i nærværende kapitel.

Sammenlignet med disse tre sistnevnte dyptgående og hver for sig karakteristiske undersøkelser av Krishnamurtis livsgjerning blir enhver studie av mindre format av helt underordnet betydning.

Så vel den engelske som den franske og tyske vurdering av Krishnamurti søker, hver på sin vis, å bestemme hans plass og funksjon under den nuværende verdensomspennende krise, ja i relasjon til menneskehetens liv som helhet, og gjør det ut fra et omfattende og konsekvent grunnsyn.

Alle disse tre stort anlagte studier utdyper og belyser hinannen gjensidig på en meget interessant måte — skjønt skrevet fullstendig uavhengig av hverandre.

Tilsammen markerer de klart og sterkt samtidens begynnende vurdering av Krishnamurti og hans innsats.

Den eldste av disse avhandlinger, skrevet av englenderen *E. A. Wodehouse*, professor i filosofi ved Bombay universitet, India, daterer sig fra vinteren 1930—31, før Krishnamurti sommeren 1931 i Ommen, Holland, avgjørende hadde utformet sin orientering om det menneskelige «jag» som en illusjon og som årsaken til og subjektet i all lidelse.

Artikkelserien — av forfatteren planlagt som en rekke på tolv artikler — er ennå uavsluttet, står der som en torso, idet hittil bare tre artikler er offentliggjort, mens den fjerde velvillig er stillet til disposisjon for nærværende fremstilling. Men til tross for dette — og til tross for at forfatteren dengang han utformet artiklene, i flere tilfeller brukte en helt annen terminologi enn den han utvilsomt vilde bruke nå med sin idag økede innsikt i Krishnamurtis hele forkynnelse — viser det sig at den engelske forsker har trengt så dypt inn i sitt emne at hans arbeidsresultater på flere punkter tør få blivende betydning.

Det spørsmål professor Wodehouse søker å besvare, er dette: Hva er det *store* og *nye* i Krishnamurtis budskap?

Hvad er hans spesielle og vesentlige innsats i mennesketilværelsen på vår klode?

Selv er forfatteren sig fullt ut bevisst i sin besvarelse å ha berørt ytterpunktene bare, av et stort og vanskelig emne, uttaler han, men hans sterke, intuitive følelse av at man her stod

overfor det epokeskapende, uten at han var i stand til i øieblikket klart og logisk å presisere hvori dette epokeskapende bestod, drev ham til å foreta denne undersøkelse.

De resultater han kommer til, er av så stor og central interesse at de bør studeres i sin helhet — her kan de bare antydes i enkelte vesentlige hovedlinjer.

Utgangspunktet for denne undersøkelse — som professor Wodehouse har gitt titelen *Mennesket, Naturen, Virkeligheten i Krishnamurtis lære* — er følgende:

Ethvert menneske er sig bevisst som en levende enhet, omgitt på alle sider av en uhyre manifestasjonsplan som igjen synes å være avhengig av en «høieste virkelighet» som står over det alt sammen. Forstod man denne virkelighet, vilde den forklare, ikke bare selve manifestasjonens mening og mål, men også målet og meningen for den enkelte som en del av helheten.

Med andre ord: En altomfattende sannhet vilde forbinde de tre ting: mennesket, naturen, virkeligheten i den her nevnte rekkefølge som deler av en organisk sammenheng — en virkelig naturfilosofi vilde være skapt, som vilde forklare mennesket ut fra naturen selv, slik at han blev et ledd i, og dermed fikk betydning for naturens eget liv, og det således at naturens egen utfoldelsesprosess vilde falle sammen med hans egen stigende selverkjennelse, hans stigende bevissthet om sig selv.

På dette ene vesentlige punkt har alle religioner og livsforklaringer sviktet til idag, de har avskåret mennesket fra naturen, gjort ham hjemløs i tilværelsen.

I stedetfor å stille de tre faktorer mennesket-naturen-virkeligheten i en fri og levende organisk sammenheng med hverandre, har de prøvd å forbinde mennesket *direkte* med den «høieste virkelighet», ved å fremstille sammenhengen slik at menneskets åndelige selverkjenning nåes *i motstrid* med naturen, at det virkelige liv er å søke, *ikke* i den manifesterte tingenes orden, men i urvirkeligheten utenfor, *hinsides* den manifesterte verden — kort sagt, de har avskaffet naturens orden som mellemeledd mellom mennesket og virkeligheten.

Alle religioner til idag har forkynt salighet *på tross av*, *ikke gjennom* naturen, de har sammenknyttet mennesket og virkeligheten, men holdt naturen utenfor: Tilværelsen i form og stoff er et fangenskap, selve manifestasjonen en byrde.

Og alle religioner til idag kan deles i to grupper, hvorav den ene forkynner nøytralisering av livets byrde, mens den annen fremholder flukt fra livets byrde — de har næret dyp mistillit til ethvert «her» og «nu», og i stedet koncentrert oppmerksomheten og aspirasjonen om fremtidige håp, om et «der» og et «senerehen».

Følgen har vært: Mennesket har vært hjemløs i naturen, naturen innebar en fornektelse av all åndelig lykke.

Der foreligger i virkeligheten en tredje mulighet, fremholder professor Wodehouse:

Det absolutte liv finnes i all dets renhet og frihet *her* og *nu*. Mennesket betegner en fortsettelse og fullbyrdelse av naturens liv. På grunn av — ikke til tross for — manifestasjonen kan den høieste lykke nåes.

I så fall inntok naturen sin plass som formidler mellom den «høieste virkelighet» og mennesket — idet han fullbyrdet sin egen åndelige frigjørelse, fullbyrdet han dermed naturens hensikt med ham.

Naturen vilde bli menneskets hjem — for første gang i det menneskelige åndslivs historie.

Men det er nettopp dette Krishnamurtis innsats har medført.

Her står vi overfor det nye i Krishnamurtis filosofi: *Han har satt naturen eller manifestasjonen i høisetet som mellemeledd mellom virkeligheten og mennesket.*

Krishnamurti har funnet en løsning som viser oss herligheten, lykken i de ting som omgir oss; han viser oss hvordan det absolutte liv *kan* finnes i all sin renhet innenfor all manifestasjon: *I* og *gjennom* livsbetingelser i form og stoff finnes frigjørelse. Her gjelder det ikke frihet *fra* manifestasjon, men en frigjørelse som leder direkte *inn* i den manifesterte verden.

Kort: I Krishnamurtis lære løper alle tilværelsens strømmer i *samme retning*.

Vi står foran et levende, organisk hele.

Det spørsmål reiser sig: Hvordan er denne forandring foregått?

Professor Wodehouse fremholder at hvad Krishnamurti gjør, er dette:

Han rekonstruerer hele vår opfatning av manifestasjonen.

Der er visse krav som må stilles til en slik rekonstruksjon, om vårt problem virkelig skal løses: Manifestasjonen må ikke innebære noen «begrensning». Urforbindelsen mellom den høyeste virkelighet og tilværelsen må gjenoprettes. Det absolutte må intet miste ved å manifestere sig.

Dette kan bare skje derigjennem at vi oppfatter den høyeste virkelighet som *dynamisk*, ikke lenger statisk, ikke lenger som «ren være», men som «ren skapen».

Det er på dette punkt Krishnamurti gjør sin innsats.

Krishnamurtis lære gjenopbygger universet på et fundamentalt skaperprinsipp:

Liv, eller virkelighet, uttaler han, må ikke tenkes som ren være — det er ren virksomhet. Bakenfor alt må vi tenke oss, ikke et stillhetens hav, men evig bevegelse, og denne bevegelse er selve skapervirksomheten. Skapen er liv. Å være er å skape. Ta bort skapervirksomheten, og Livet selv ophører å være.

Vi ser det, fremholder professor Wodehouse: Ombytningen av begrepet «statisk virkelighet» med begrepet «dynamisk virkelighet» har med

ett slag frigjort hele manifestasjonens univers fra den byrde det hittil har stønnet under, det har forandret hele manifestasjonens struktur.

Vi ser nu et univers av fullkomne enkeltting, som, hver av dem, representerer noe absolutt, et univers, hvor man ikke kan fastslå noen «forhold», uten det enkle mellom tingen og livet som skapte den, og mellom tingene innbyrdes, som runnet av samme rot.

Sett fra Livets synspunkt finnes bare tingens egenart, livet opererer ikke med begreper som «hensikt», «formål», «verdi». *Livet skaper, fordi det er skaperkraft — derfor er naturen der.* —

Dette er universet.

Enn mennesket? Hva er dets rolle i sammenhengen mennesket-naturen-virkeligheten?

Sammenfattet i få ord kan vi uttrykke det slik:

«Mennesket er i den organiske syntese mennesket-naturen-virkeligheten det levende instrument gjennom hvilket Liv-som-skaperkraft, idet det våkner til bevissthet om sig selv, når frem til selve virkeliggjørelsen av sig selv i den skapende fortolkning av sitt eget verk.»

Overordentlig interessant, og i full kontakt med de følgende vurderinger, og med Krishnamurtis egen forkynnelse, fremholder professor Wodehouse at denne Livets skapende fortolkning foregår — og må etter hvert fullbyrde sig — gjennom hvert enkelt individ:

Hver enkelt må, i sin tur, tjene som brennpunkt for Livets veldige selvopdagelsesprosess.

Og målet er dette: at det levende, skapende prinsipp innen hvert individ skal arbeide med absolutt, uanstrengt fullkommenhet i hvert enkelt nu, det vil si at hvert enkelt individ blir ett med Livet, at hele hans vesen blir forvandlet til ren skapende virksomhet — Liv og natur går op i hverandre, blir en organisk enhet.

Og, fremhever professor Wodehouse, selve virkeliggjørelsen forløper forskjellig for hvert individ. Hver ener i tilværelsen representerer et nytt centrum for den skapende prosess. Denne uavladelige nyskapen skjer, ikke bare kvantitativt, men kvalitativt, gjennom frembringelse av fullkommen nye arter — et viktig punkt som vi vil møte på nytt så vel i den følgende franske som tyske vurdering.

Hvert menneskelig vesens oppgave blir derfor å *gjenskape* det ham omgivende univers, slik at det gir uttrykk for sin egen levende betydning, inntil han kommer dit at han kan forstå og føle universet i all dets renhet og fylde, slik det fremtrer for Livet selv — da er han Livet.

Et slikt menneske ofrer sin egenart til Livet i samme grad som Livet gir ham av sin universalitet.

Det det derfor gjelder om er, ikke væren, men virken, skapen — i hverdagslivet, i hvert givet *nu*.

Da først begynner det *virkelige* liv: *Menne-*

sket er ikke virkelig menneske, før i det øieblikk han er ett med livet.

I en fjerde artikkel, som enda foreligger i manuskript, bare, leder professor Wodehouse fremstillingen op til et vitalt punkt i Krishnamurtis livsorientering — *Nuet*, som han belyser på en ny og overraskende måte.

Innledningvis fremhever forfatteren at just som Livet når frihet gjennom å skape fullkommenhet, just slik når mennesket sin frihet gjennom å fullkommengjøre sin egen fortolkning av universet.

Derfor ser vi at frihet, eller frigjørelse, er evnen til å se og føle alle ting i deres absolutte verdi for Livet. —

I og med hvad som er utviklet ovenfor, står vi idag overfor en ny naturfilosofi, en ny opfatning av forholdet mellom mennesket og naturen. Og vi finner at i og med selve den ting — gjennom mennesket — å *forstå* og *vurdere*, gjenskaper naturen sitt eget verk.

Efter hvert som opdagelses- (og vurderings)-prosessen skrider frem, ser man et uendelig *enkelt* univers, hvor hver gjenstand er absolutt . . og hvor hvert moment derfor gir en *fullkommen egenartet erfaring*, således at man helt koncentrerer sig om hvert atomisk nu.

Alle relasjoner faller bort.

Mennesket trer ut under åpen himmel, han ser tingene i lyset av hvad de *virkelig* er — og fylles med lykke, salighet.

Endelig står Virkeligheten ansikt til ansikt med sig selv.

Såvidt professor Wodehouse som i disse artikler har klarlagt visse centrale kjensgjerninger som før eller senere måtte bringes for dagen og som på en rekke punkter underbygger og forklarer Krishnamurtis for mange helt forutsetningsløse nutidsmennesker overraskende, ja ved første blick uforståelige forkynnelse.

Franskmannen *Carlo Suarés* — kjent som forfatter av de to særpregede bøker *Sur un orgue de barbarie* og *La nouvelle création* og de to filosofiske verker *La comédie métaphysique* og *La comédie psychologique*, som bringer en rikdom av nye synspunkter — søker i sin bok *Krishnamurti* (Paris 1932) å gi en samlet fremstilling av Krishnamurtis forkynnelse, slik den har utfoldet sig fra år til år, samtidig som han prøver å bestemme dens plass og funksjon i menneskehetens samlede tilværelse. Bokens hele fremstilling er preget av problemet om «jeg»et som illusjon.

Det ligger utenfor rammen av denne fremstilling å gi et sammenhengende referat av boken, dette verdifulle og dyptgående arbeide bør studeres av alle Krishnamurti-interesserte. Her skal bare refereres enkelte springende punkter, av særlig betydning hvor det gjelder

å gi en karakteristikk av samtidens vurdering av Krishnamurti:

Mens Krishnamurtis budskap ved hans første fremtreden, etter hans avgjørende indre gjennombrudd, formet sig som en enkel og direkte appell til menneskene om å ta del i et «frigjort» liv, samler Krishnamurti sig idag klart og konsist om psykologiske problemer. Nu besvarer dette budskap de spørsmål som den menneskelige bevissthet stiller sig angående sin virkelige funksjon: *Bevissthetens funksjon er i sin innerste grunn denne, sier han, å tilintetgjøre illusjonen om «jeg»et, å fri individet fra «jeg»bevisstheten.*

La oss for fullt ut å forstå Krishnamurtis budskap, gjøre oss det klart at i forhistoriske tider, i tiden før «jeg»bevisstheten» opstod, hadde klanens individer enda ikke fridd sig fra gruppebevisstheten ved dette utsagn: «Jeg er mig selv!» Den gang var hele samfundets struktur bygget på gruppebevisstheten.

Historisk tid inntrådte i og med bekreftelsen av «jeg»et som realitet. Alle senere historiske civilisasjoner er basert på denne illusjon.

I det følgende åpner Suarés et veldig utsyn over situasjonen idag:

Idag står den menneskelige natur overfor det neste skritt. Bevisstheten må, idet den overskrider den individuelle bevissthets stadium, frigjøre sig fra «jeg»et og alle dets gjerninger,

det vil si fra fortidens samtlige verdier — som man frir sig fra en ond drøm.

Og akkurat som overgangen fra gruppebevisstheten til den individuelle bevissthet markeres av gigantiske revolusjoner, symbolisert i sagnene om Gudenes kamp mot titanene, således markerer verdens konvulsiviske kamper idag overgangen fra «jeg»bevisstheten til en befrielse for denne «jeg»bevissthet, en befrielse som i sin klarhet og fullkommenhet vil muligjøre det man kan kalle et virkelig menneskelig stadium. Og denne frigjørelse består i en kamp mellom det Menneskelige og gudene. Vår nåværende civilisasjons fryktelige krise er en av fasene i dette det Menneskeliges gjennombrudd, i denne forandring i den menneskelige naturs hele tilstand, som naturen anstrenger sig for å få i stand. De forferdelige kriger og revolusjoner vi ser, og de som nu er under forberedelse, sikter alle på den ene ting å utrydde den mange-tusenårige mare under hvilken menneskene, isolert i sitt eget «jeg», forgjeves har søkt å komme til klarhet over sin egen eksistensberettigelse og sitt eget innerste vesen.

Og denne periode er fryktelig, fordi «jeg»et er blitt fryktelig i all sin forferdelse og skrekk, forfulgt som det er, opsporet og avsløret med alle sine motsetninger og dermed i alle sine gjerninger. «Jeg»et reiser sig til motverge i utallige skarer, for å prøve å drukne det Men-

neskelige i blod, Livet som veller frem fra alle kanter.

«Jeg»et, denne illusjon, vil ikke la sig tilintetgjøre. Det klynger sig til sin drøm, sine religioner, sitt hierarkiserte univers, sine heroiske og moralske idealer, til alt som kan bestyrke dets egocentricitet, til alt som kan holde det i live i all dets umenneskelighet.

I ganske enkle ordelag sønderriver Krishnamurti — hvis hele tenkning er rolig og klar og født av kjærlighet — ubevissthetens slør. —

Om Krishnamurti uttaler Suarés:

«Krishnamurti har levd sitt budskap, han lever det alltid. De som kjenner ham, konstaterer: Dette menneske er fullstendig frigjort fra ethvert «jeg». Hos ham er ikke personligheten der lenger. Derfor blir han også uuttgrundelig.»

Suarés understreker at det i hans bok ikke dreier sig om å behandle en personlighet, som ikke er der, det dreier sig her om å fremstille et budskap — et budskap som må *leves* for overhodet å forståes. Den som nærmer sig dette budskap utenfra, uten å trenge helt inn i det, uten å ta del i det, vil aldri kunne fatte det.

Men lever man dette budskap, da gjenskaper det sig selv i oss, da fortærer, tilintetgjør det hele vår fortid, også menneskeslektens fortid. Det sammenfatter hele denne fortid — som kan lignedes med en drøm — i nuet, som betegner en oppvåknen.

Det samler i ett eneste punkt menneskets mangetusenårige søken med hensyn til dets eget og selve universets innerste vesen.

Så vel fra et socialt som fra et individuelt synspunkt er dette budskap fullkomment i sig selv. Det legger grunnvollen for en ny civilisasjon som omsider fortjener navnet *menne-*
skelig:

«En virkelig civilisasjons oppgave er den å la mennesket utfolde sig fritt og frigjøre sig for «jeg»følelsen,» fremholder Krishnamurti.

Vår nuværende civilisasjon, basert på illusjonen om «jeg»et foregir å utvikle individet, fortsetter Suarés. *Men for individet består all virkelig utvikling i dette ene: å fri sig for «jeg»et.* «Jeg»et, ufullkomment i sitt vesens grunn, kan aldri bli fullkomment . . . Så langt fra å søke Evigheten, ligger «jeg»et stadig i kamp mot Nuet, Evigheten i individets indre. All dets lidelse skyldes denne motstand mot Evigheten. Men derimot hvis «jeg»et holdt op med sin motstand, hvis det gav sig inn under individets indre dynamikk, da vilde det i sig frigjøre en eksplosiv kraft som vilde sprengre selve dette «jeg».

Akkurat som et eggeskall, inneslutter «jeg»et i sig et upersonlig liv som, for å fødes, må sprengre skallet.

Enhver civilisasjon, basert på «jeg»ets realitet, anstrenger sig for å bevare alle disse skall til skade for det iboende, upersonlige liv hvis

ene formål det er å slippe ut av skallet — derav alle deres uforsonlige motsetninger . . . Og «jeg»et er en mester i å maskere denne egoistiske kamp. Alt som det kaller skjønt, godt, sant, dets moral, religion, barmhjertighet, dets idealer, dets tro, dyd, dets fremskritt, dets kjærlighet, alt som det anroper og påkaller, alt det bestreber sig for — det er alt sammen maskerte utslag av dets egocentriske tørst etter forlenget, varig liv, etter å vokse og tilta.

Krishnamurti — som avdekker alle disse komedier som «jeg»et utspiller i sin kamp mot Evigheten — godtar ikke en eneste verdi som, under hvilken form, eller innen hvilken civilisasjon det være vil, tjener dette ønske hos «jeg»et om å føle sig virkelig. Og dette innebærer også at Krishnamurti, sammen med forskjellig annen slags tro, forkaster troen på et kosmisk «Jeg», på en universell «jeg»bevissthet, en finalitet. Men disse forestillinger er i virkeligheten ikke noe annet enn «jeg»ets utspekulerte måte som det bruker for å overbevise sig selv om sin egen illusoriske realitet. Hvad alle de «idealer» angår, som «jeg»et klynger sig til, så er de i virkeligheten ikke annet enn tilfluktssteder det søker å skaffe sig: «Dere skaper et ideal, når dere er bange for deres egen egoisme,» sier Krishnamurti.

Alle «jeg»betonede civilisasjoner er basert på menneskenes gjensidige utbytning av hverandre — materielt og åndelig, begge arter av ut-

bytning er to aspekter av den ene og samme erklæring: «Jeg er et jeg.» Så lenge vi ønsker å bli beskyttet, frelst, i egenskap av et «jeg», er det *vi selv* alene som skaper så vel den materielle som den åndelige utbytter, de forskjellige hierarkier og autoriteter . . .

Vi ser hvordan det individuelle og det sociale problem hos Krishnamurti er så intimt forbundet at de smelter sammen til ett og samme problem. —

Finnes der noen vei som leder fra den isolerte «jeg»-bevissthet frem til frigjørelse?

Det er denne vei Krishnamurti klarlegger, hevder Suarés, — *og den går gjennom individets stadig økende bevissthet om sig selv*. Når denne bevissthet er nådd i hele sin fylde — eksisterer den ikke lenger!

Hvordan er et slikt frigjort menneskes univers? Og hvordan er han selv? Hvordan er Krishnamurti?

Tusener kan svare på det, som er kommet i personlig kontakt med ham, de svarer at han er forbausende *menneskelig*, enkel, likefrem . . . Han *er* selve sitt budskap kort og godt.

I hans nærhet får alle *ord* en sekundær betydning. Det mest overbevisende svar på alle spørsmål angående sannsynligheten av hans budskap, det er Krishnamurti selv.

Det dreier sig her ikke om å forstå noen som helst slags læresetninger, *det dreier sig om å forstå sig selv, uten hjelp av noen slagen vei*,

selv ikke Krishnamurtis. Og selv må man gjøre anstrengelsen.

Dette er, hevder Suarés, det virkeligste av alt — ingen myte, for hvis man eksperimenterer med, hvis man lever denne frigjørelse fra «jeg»et, så vil det vise sig å bære meget påtagelige frukter.

Og skulde det være så usannsynlig, når alt kom til alt, om der ut av det kaos vi idag lever i, fremgår en ny opfatning av det vi forstår med begrepet «menneskelig?»

I sin almindelighet vil det å forstå en idé si det samme som å forbinde den med idéer man allerede har.

Men her dreier det sig aldeles ikke om ideer, men om en ny tilstand hos mennesket, en tilstand, forskjellig fra alt man hittil har pleid å tenke sig. *Å forstå, det vil i denne forbindelse si selv å trenge inn i denne nye tilstand.* Krishnamurtis budskap forteller oss at denne tilstand eksisterer, og at det står til oss selv å opdage den.

Hvad selve dette budskap angår, fortsetter Suarés, hevder Krishnamurti — så paradoksalt det enn lyder — med absolutt bestemthet at individet uten «jeg»-bevissthet er det eneste normale, og at enhver kan nå denne tilstand, helt uansett hvilket utviklingstrin den enkelte befinner sig på, Krishnamurti ser, med andre ord, ingen avstand mellom individet og dets innerste vesen, alt som heter tid, utvikling,

intellektuelle eller moralske stadier, bønner eller tro har ingenting med dette å gjøre, de hjelper oss ikke til kontakt med Nuet, Livet, Sannheten.

Det nytter ikke her å gå utenom de vanskeligheter Krishnamurtis budskap frembyr — fra vårt synspunkt — vi må se dem rett i øinene.

Og det merkelige er *at eksperimenterer vi med dette budskap i vårt eget liv, finner vi en realitet bak det.*

For å forstå denne realitet, la oss enda engang leve oss inn i forhistoriske tider, da individene enda ikke var våknet til bevissthet om sig selv:

I tusener av år levde de slik, som barn som enda ikke er sig bevisst å være et «jeg», disse klanmennesker, med en slags vag gruppebevissthet. Taler vi med et barn om «jeg»et og «jeg»bevisstheten, før dette er blitt sig bevisst som et «jeg», forstår det slett ikke hvad vi mener.

Og vi vet at barnets opvåknen til «jeg»bevissthet ikke sjelden er ledsaget av et intenst sjelelig sjokk — Jean-Paul forteller om et slikt sjokk fra sin egen barndom, om det øieblikk da hans «jeg»bevissthet blev født.

La oss nu tenke oss en menneskehet som aldri har hatt denne «jeg»opplevelse, og la oss tenke oss at der blandt denne skare av pre-individualiserte vesener er et individ hos hvem individualiseringen fullbyrder sig.

Hvad vil et slikt individ gjøre?

Jo, han vilde forkynne at den eneste naturlige og normale ting for et menneske, det var å ha et «jeg», og at hvert eneste menneske burde foreta den anstrengelsen å koncentrere sig om sig selv, for å vekke til live denne «jeg»-bevissthetens gnist.

Hans samtidige vilde lytte til ham uten å forstå et eneste ord.

De prøvde å forstå, å leve sig inn i, å fornemme en fascinerende sannhet som enda ikke var der, men som burde være der. Instinktivt følte de at dette menneske hadde rett, at den menneskehet han talte om var langt sannere, virkeligere, mer bevisst enn den daværende menneskehet . . .

Og best som de syntes de forstod, så forstod de allikevel ingenting, best som de syntes de skimtet en virkelighet, var virkeligheten borte mellom hendene på dem.

Og hvert individ prøvde så godt han kunde å omskrive den sannheten han hørte om i sin egen gruppebevissthets sprog — nettopp der hvor den *ikke* fantes.

Og bæreren av dette budskap, han som forkynnte denne nye menneskelige tilstand, kunde slett ikke finne ord som gav uttrykk for denne tilstand, fordi alle de ordene som eksisterte til da, de refererte sig til den foregående tilstand, som han hadde forlatt.

Så gav han sig til å oppløse de ordene som

hadde vært til da, han gav sig til å løse dem fra deres forbindelse med det psykologiske univers som hadde gitt dem liv, han hadde bare ett eneste mål: å føre sine tilhørere, *til tross for* de ord han brukte, like inn i en personlig opplevelse av den nye virkelighet — som med ett slag var blitt den eneste virkelig menneskelige tilstand midt iblandt en menneskehet som nu var blitt «før-menneskelig».

Hvor dette individ har forekommet sin samtid paradoksalt! Og allikevel, *idag* forstår vi alle sammen at det var han som hadde rett, at disse forhistoriske, enda ikke individualiserte mennesker ennå ikke var virkelig menneskelige, mens, på den annen side, denne fortidens vismann i våre øine var det virkelige, det helt normale menneske.

Det er langs disse linjer man løser det tilsynelatende paradoksale i Krishnamurtis hele stilling idag — *han tilhører rett og slett en menneskehet som har sprengt «jag»ets skall.*

For ham er denne tilstand den eneste naturlige og normale. For ham er alt som hører «jag»et til før-menneskelig. *Alt hvad mennesker, som enda befinner sig i denne tilstand har frembragt, all deres visdom, deres tusenårige tradisjoner, deres civilisasjoner, er viet til undergang, for det er basert på «jag»et.*

Krishnamurti selv tilhører ingen hittil kjente kategorier av mennesker, han er hverken dikter, filosof eller religionsstifter, skjønt man all-

tid tidligere grunnet religioner på mennesker som ham.

Endelig setter hans lysende klare appell — berøvet ethvert mystisk, religiøst eller metafysisk anstrøk — oss i stand til å gripe den virkelighet som menneskene gjennom årtusener forgjeves har søkt å fatte i all dens absolutte enkelhet.

Og som for Jean-Paul opdagelsen av hans eget jeg kom som et lyn i ånden, således kommer Krishnamurtis budskap som en åbenbaring for alle dem som ikke lenger kan holde ut den angsten og sjelekvalen å være innesperret i sitt eget «jeg»s ubevisste, uansvarlige skall, for dem begynner «jeg»et å slå revner, inntil hele bygningen styrter sammen, slik at hele deres vesen gjennomrystes.

Og fatter man først at det som eksisterer omkring oss er basert på den absurde tro på «jeg»ets realitet, fatter man at menneskehetens største filosofer og lærde til idag aldri har makttet å fri sig helt fra myten om «jeg»et — ja da begynner man å skimte selve rekkevidden av Krishnamurtis budskap, da forstår man hvorfor det er så vanskelig å gripe arten av dette budskap.

Vi befinner oss enda i den aller første demring av en absolutt ny æra, fridd for alle myter.¹

¹ I sitt verk *La comédie mythologique*, Carnets, Paris 1931, angir Suarés hvad han mener med begrepet myte: alt som har med menneskets ubevisste og underbevisste liv, med dets «jeg», å gjøre.

Denne gang fødes den endelig til jorden, en menneskehet som ikke mer lar sig overmanne av det ubevisste. Endelig ser vi for oss et slikt menneske, ser hvor likefrem og enkelt han uttrykker sig, hvor lysende klar han er, hvor våken han er for den minste detalj i det daglige liv. Man finner ham på gaten, blandt menneskemassene. Enhver kan forstå ham, fremforalt de hvis «jeg» ikke er forhekset av utallige privilegier og enhvervelser, intellektuelle, materielle eller moralske.

Og det er innen hver og en av oss at Sannheten kan komme til å velle frem. Ingen er Sannhetens forvalter, for Sannheten lar sig ikke forvalte eller overføre fra det ene til det annet individ.

Krishnamurti henvender sig til alle, og hans budskap er gjennemsiktig klart for alle dem som i all enkelhet ønsker å fri sig fra sig selv og fri menneskene fra all utbytning.

Efter denne vurdering tar Carlo Suarés en nødvendig og bestemt reservasjon:

Ovenstående bemerkninger om arten av Krishnamurtis budskap er bare ment som en aller første orientering, en hurtig oversikt.

Man vilde begå en stor feiltagelse om man prøvde å plasere og katalogisere dette budskap i sammenheng med den menneskelige bevissthets forskjellige etapper.

Eksemplet om de forhistoriske mennesker blev brukt utelukkende for å markere at det

her dreiet sig om et nytt menneskelig stadium, en ny opfatning av den menneskelige natur, og på ingen måte om et filosofisk eller religiøst system.

Og mens ethvert stadium vi kan tenke oss alle, i en eller annen form, er bevissthetsstadier, fremholder derimot Krishnamurti at enhver bevissthetsform betegner en begrensning og at den sannhet han taler om, innebærer en frigjørelse fra enhver art av bevissthet, at den er noe absolutt.

Det fra sin «jeg»-bevissthet frigjorte menneske inngår i det universelle Liv, han er dette Liv i skapende virksomhet, han er selve fullbyrdelsen av det samlede Liv, selve fullendelsen av all tid.

Krishnamurti viser ikke hen til noen etappe, men til noe absolutt, og dette absolutte representerer ikke noen avslutning, men en stadig fornyelse.

Han fremsetter ikke et budskap som tar sikte på å vise menneskene noen vei, man kan ikke engang si at han er forut for dem, for i den Virkelighet han taler om, forekommer der hverken «tid» eller «utvikling», de er ord uten mening. Å ville plasere ham som ledd i en eller annen utviklingskjede, det vil si det samme som å forvise ham til en eller annen fremtid, og det vil igjen si å forkaste hans budskap. Krishnamurti hevder — det må klart forståes — at den

Sannhet han taler om, ikke er relativ, men absolutt.

Og ett er sikkert: Man har full rett til å la være å lytte til ham, men man har ingen rett til å forvanske hans tanker, å henføre dem til tidsbestemte og relative verdier for derigjennem å gjøre ham lettere forståelig, fortolke og forklare ham.

I den følgende fremstilling påviser Suarés et steds meget interessant hvordan Krishnamurti i hele sin sprogbruk «gjendøper» ordene, hvordan han gir dem nye betydninger, hvordan deres betydning stadig skifter, kort sagt, hvordan ordene for ham ikke lenger er statiske, men dynamiske, han søker å lade ordene med den fulle betydning av sin egen erfaring — altsammen kjensgjerninger som enhver Krishnamurti-forsker er fortrolig med og som enhver som ønsker å fordype sig i hans livsorientering må være fullt forberedt på.

Suarés påpeker også den betydningsfulle kjensgjerning at *tusener av mennesker idag, iallfall intellektuelt, er klar over at «jeg»et er en uvirkelighet og står villige til å studere den beste måte å fri sig på.*

Hvad Krishnamurti selv angår, så kan man, siden hans gjennombrudd i 1927, på ingen måte tale om noen «utvikling» — helheten utvikles ikke.

Men hvad hans *fremstillingsteknikk* angår,

så har han behøvd fire år til å utfolde den: Først i 1931 møter vi hans budskap fullt og klart utformet. Og fra 1932 møter vi her en ny fase, i formgivningen av hans aforismer, hvor han i en linje eller to åpner perspektiver, nok til å fylle bindsterke verker.

Suarés påviser konsekvent hvordan vår tids kulturførere og forskere i en eller annen form, tross alt, tjener eller inngår forbund med «jeg»et og «jeg»bevisstheten.

Det gjelder, hevder han, psykoanalysen og individualpsykologien, som i sin nuværende form er gjenstand for hans skarpe kritikk, det gjelder Ramakrishna og Gandhi, idet de begge faller i den store feiltagelse å gjøre sig til talsmann for religionenes enhet. For Krishnamurti løser dette problem sig på en helt annen måte: alle religioner skyldes «jeg»bevisstheten, de beror på en villfarelse, og en bukett villfarelser kan aldri komme til å utgjøre en sannhet . . .

Det virkelig vesentlige oplever man bare gjennom direkte erfaring i det daglige liv — mer behøves ikke.

Det som ikke er vesentlig er unyttig, og det som er unyttig, er direkte skadelig, hevder Krishnamurti.

Man kan si at Krishnamurti med overordentlig klarhet tar stilling til det ham omgivende miljø — han forkynner en total «non-cooperation» med alle verdier innen alle civilisasjoner

basert på «jeg»et og dets begjær. Man ser, fortsetter Suarés, hvor totalt forskjellig *denne non-cooperation* er fra Ghandhis, som bare forkynner den likeoverfor en enkelt gruppe av utbyttere, englenderne, mens han synes å mene at hele det indiske folk får avfinne sig med all annen utbytning.

Krishnamurti forutsetter en ganske annen radikal forholdsregel: At man frir sig fra sin medskyldighet i den pågående utbytning ved å rykke op med rot i sitt eget indre selve årsaken til denne utbytning — «jeg»et.

Dette understrekes gang på gang — med stor klarhet hvor det gjelder den sociale utbytning, som vi senere skal se, og Suarés hevder, at det virkelige bevis på vår virkeliggjørelse av disse ting består i denne ene ting: *vårt arbeide på — oss selv.*

Også samtidens videnskap er, som antydnet, basert på og intimt knyttet til «jeg»bevisstheten. Suarés ser frem til en videnskap, frembragt av en civilisasjon uten «jeg»bevissthet, med veldige nye perspektiver for forskning og praktisk livsførsel.

I hel overensstemmelse med professor Wodehouse hevder Suarés, at først når mennesket identifiserer sig med naturens egen prosess, fullt ut forstår og erkjenner de foreliggende kjensgjerninger, er muligheten til stede for hel og full frigjørelse fra «jeg»et.

Under selv denne prosess flyttes tyngde-

punktet fra det fysiologiske til det psykologiske.

Mennesket blir selv medskapende i naturprosessen . . . som «jeg»et hele tiden hemmet.

Igjen åpner Suarés nye perspektiver for fremtidig forskning som, hevder han, eksakt vil undersøke hvordan individet reabsorberer sitt eget «jeg» og gjenskaper sig fundamentalt.

Det dreier sig her bokstavelig om frembringen av en ny menneskeart, *hvis videreutvikling forskyves fra det fysiologiske til det psykologiske område* — en betydningsfull kjensgjerning.

Og oppgaven for en sann civilisasjon vil bli denne å hjelpe mennesket til å nå frem til ren, skapende handling.

Et helt nytt liv åpner sig, hvor erkjennelse og handling er identiske.

Å søke sannheten vil da si: Ikke lenger å fabrikere «jeg»et.

Satsen: ««Jeg»et — en illusjon» er i virkeligheten et oprørsskrik, et hærskrik.

Suarés bok former sig mot slutningen som en sterk appell til alle som vil en ny og bedre verden å studere Krishnamurtis budskap, som er realisabelt for enhver, som har vilje til å leve det, dypt forankret som det er i selve naturen — vi mennesker *kan* selv påskynde befrielsesprosessen!

Det er nu mulig å vise at «jeg»ets oppløsning innebærer en full utfoldelse av de menneske-

lige individer, hvorved de trer inn i en tilstand av stadig skapende glede; at denne oppløsning vil si en syntese av kjærlighet og fornuft, og at denne syntese er langt virkeligere enn noe som helst som individer, fengslet innenfor sitt eget «jeg», hittil har kunnet ane; at denne oppløsning av «jeg»-bevisstheten innebærer en konsentrasjon — i form av en naturprosess — om alt som lever og er til; at denne tilstand virkelig eksisterer og at vi alle *kan* nå den . . .

Dette er da, ifølge Suarés, den landevinning Krishnamurtis budskap representerer for vår tids menneskehet ikke bare under den krise den nu gjennomlever, men i absolutt forstand.

Man kan hevde, ansikt til ansikt med vurderinger som dem vi nettop har gjennomgått av professor Wodehouse og Carlo Suarés, at de representerer helt og holdent individuelle, frittstående opfatninger og standpunkter, som man nettop av den grunn ikke kan og bør tillegge for stor vekt. En svale eller to gjør ingen sommer.

Hvor det gjelder å danne sig en virkelig vel underbygget forestilling om Krishnamurti i hans forhold til samtiden, blir spørsmålet dette:

Hvordan forholder Krishnamurtis hele forkynnelse sig til det fundamentalt nye verdensbillede som demrer idag, takket være de siste års revolusjonerende videnskapelige forskning?

Kan man si at denne forkynnelse står i en levende, organisk forbindelse med mennesketilværelsen av idag, kan man ved nærmere undersøkelse finne at den inntar en virkelig central plass innenfor de nu aksepterte kjensgjæringer om tilværelsen i sin helhet?

På disse spørsmål gir en tysk artikkelserie, *Krishnamurtis stilling i det moderne videnskapelige verdensbillede* av den lærde tyske lektor *Ada Schmidt-Beil* et interessant og uttømmende svar, som ikke bare stiller Krishnamurtis livsorientering i centrum av moderne liv, men som tillike med en rekke videnskapelige kjensgjæringer underbygger så vel Wodehouse' som Suarés' påstand om at vi står overfor et avgjørende vendepunkt i menneskehetens historie, at vi faktisk befinner oss midt i overgangen fra én mennesketype til en annen.

Forfatteren — som gjennom førstehånds studier har orientert sig grundig og allsidig i moderne forskningsresultater og som for sitt personlige vedkommende, likesom Suarés, er kommet til det resultat at Krishnamurti tilhører en helt og holdent ny mennesketype, mennesket uten «jag»-bevissthet — gir innledningsvis et omriss av den foreliggende situasjon, klart og konsist:

Menneskeheten begynner idag langsomt å legge et bestemt utviklingstrin bak sig. Derigjennom blir den sig sin hele stilling til jordkloden og til verdensrummet bevisst på en an-

nen måte enn hittil. Ifølge denne totalt forandrede bevissthetssituasjon holder den på å våkne — som et barn våkner — av et drømmeliv den har ført til idag, og står der, forskrekket, ansikt til ansikt med den kjensgjerning at den finner sig helt gjennomlyst av Livets sol, som tilsynelatende ubarmhjertig, trenger inn i de dunkleste kroker av dens hele jordtilværelse.

Med støtte i «individualpsykologien» gir forfatteren et interessant utsyn over hvordan så vel menneskeindividet som kollektivindividet *menneskeheten* reagerer overfor «nye nødvendigheter», nevner den nølende holdning de innatar, hvordan de i en slags «heksedans» blir stående foran det trin de burde legge bak sig, hvordan de lar sig besette av angst for å slippe å foreta sig noe, og lammes i sin handlekraft. I sitt begrepsbestemte sprog taler da menneskene om at en «krise» er forhånden . . mens de på alle vis prøver å undgå å ta noen avgjørelse til gunst for det nye som ligger foran dem.

Den moderne videnskapelige psykologi oppdeeler sin samlede erkjennelse i en rekke systemer, fortsetter den tyske forfatter. Men ethvert system rummer, i og med at det er et system, sin begrensning. Den grunnleggende forskjell mellom enhver blott og bar videnskapelig erkjennelse og Krishnamurtis består deri at han har gjort sig fri fra ethvert systems grenser, fordi han virkeliggjør livets hele totalitet ut fra sitt

eget innerste. Det er denne kjensgjerning som gjør ham vanskelig å forstå for almenheten, som først litt etter litt vil vokse op til hans erkjennelse — og det nøiaktig i den mann den selv virkeliggjør sitt eget (iboende) Liv, helt innenfra og utad. Og — *i samme grad som den fatter den videnskapelige forsknings resultater i deres sammenheng.* —

Denne siste uttalelse av den tyske forfatter er av betydelig interesse, den klarlegger på en gang den opfatning som ledet til at nærværende artikkelserie blev skrevet, og den kjensgjerning som er dens konklusjon — den nemlig at samtidens videnskapelige forskning på en eminent måte viser sig å underbygge, punkt for punkt, Krishnamurtis hele livsorientering, av den enkle grunn at den er forankret i tilværelsens realiteter.

Forfatteren gjennomgår derefter en rekke spesialresultater innen moderne psykologisk forskning som alle viser sig å underbygge uttalelser av Krishnamurti, f. eks. den viktige lov om de forskjellige trinvis utviklinger som mennesket må gjennomgå innenfor en bestemt periodisk rytme i hans liv — en lov som synes gå igjen i tilværelsen for øvrig, og den lov at menneskets utvikling ligger i menneskets egen hånd.

Fremfor alt belyser Krishnamurti den nuværende «jeg»-bevisste menneskehets stadium og klarlegger det med vidunderlig riktighet og i

full samklang med moderne videnskapelig erkjennelse, fremholder den tyske forfatter.

Således hevder den på eksperimentell erfaring hvilende «individualpsykologi» at overbetoning av «jeg»-et, mangelen på samfølelse, er en av hovedårsakene til moderne menneskers angsttilstande, som ligger til grunn for vår tids nevrotiske innstilling — et faktum som henfører vår tids krise til et helt sjelelig område . . .

Den moderne psykologi klarlegger for oss at vi må komme dit hen at vi overvinner det «jeg»-begrensede stadium, den viser oss veien til denne frigjørelse fra det personlige . . . den leder oss til et nytt utviklingstrin, til et nytt virkelighetsbegrep som den betegner som «den nye saklighet».

Ennu viser ikke den nuværende videnskap hen til det omfattende virkelighetsbegrep som Krishnamurti har, derfor er den også bare «videnskap», hvor den logiske forstand — altså en del, og ikke helheten — er enerådende. Men den viser oss allikevel, praktisk og brukbart, veien inn i det uutforskede land som Krishnamurti allerede er i stand til å fremstille for oss i dets totalitet . . .

Den moderne psykologi, fremholder forfatteren, gir oss allerede på dens nuværende stadium, håp om at det vil lykkes menneskeheten, selv om det vil skje langsomt, å realisere livets totalitet slik den allerede har fått uttrykk i og gjennom Krishnamurti.

Og hvad de øvrige forskningsområder angår, så hevder den nye vei sig kraftfullt også der — så vel innenfor moderne filosofi, slik den tar sig uttrykk i verdilæren, som innen moderne biologi, naturvidenskap, sociologi, ja til og med i paleontologi og i geologi *gjør der sig gjeldende en ny trang efter fundamentalt nye erkjennelsesstadier*, kjensgjerninger som i nærværende artikkelserie vil bli gjenstand for nærmere undersøkelse. —

I sin videre fremstilling gir forfatteren et koncentrert overblikk over filosofisk tenkning til idag, fremfor alt over dens langsomt fremadskridende problemstillinger:

Platos idélære lot oss skimte jordelivet som et utsnitt av den kosmiske væren, men hverken den greske eller den kristne verdensopfatning hevet sig noen gang op over tilværelsens dualitet.

Krishnamurtis filosofiske innsats består fremfor alt i den kjensgjerning, hevder forfatteren, i full overensstemmelse med professor Wodehouse, at han har ophevet denne dualisme i begrepet «virkelighet» — livet er for ham en likevektstilstand mellem fornuft og kjærlighet — og at han har gitt almenbegrepet «virkelighet» et nytt, klart og distinkt innhold.

Det nye bevissthetstrin som bryter frem i våre dager, har funnet en filosofisk overgangsform i den *positivistiske* tenkning, som nektet

å fremkomme med noe utsagn om virkelighet, som ikke lot sig eksperimentelt bevise, man forsmådde krykker og støtter hvor det gjalt å tilkjempe sig en verdensopfatning.

Et næste skritt representerer verdifilosofien, som heller ikke gjør krav på å være en i sig selv avsluttet, statisk filosofi, dens «åpne verdisystem» levner tvert om plass for kulturens videreutfoldelse, det vil si for livet selv — et interessant og karakteristisk utslag av dens dynamiske karakter.

Denne moderne verdilære forutsetter og forlanger, når alt kommer til alt, en ny mennesketype, fremholder den tyske forfatter, våken, fullt ansvarlig, uten overbetoning av personligheten, intens i sitt arbeide, intens i sin hvile, uten anstrøk av nutidsmenneskenes jag.

En nærmere undersøkelse viser at Krishnamurti på vesentlige punkter har ført tenkningen videre fremover, han har tenkt tanker til bunns, ikke minst hvor det gjelder livets fenomener, han vet, hevder forfatteren, av egen erfaring at «livet er sterkere enn all form» — formen som til idag og delvis enda må sies å være hovedgjenstanden for videnskapelig undersøkelse og erkjennelse.

Sammenligner man den moderne psykologi og verdifilosofis anskuelser og videnskapelige innsikt med Krishnamurtis fremstilling, så finner man at de ikke står i motsetning til hinannen, men tvert om representerer et felles

grunnlag, som en ny menneskelig bevissthet holder på å vokse frem av. —

Det viser sig på dette punkt en bestemt og karakteristisk forskjell i den franske og den tyske forfatters opfatning, idet Carlo Suarés, som vi har sett, gjør bestemt front mot psykoanalysen og individualpsykologien, som, hevder han, fremmer og tjener «jeg»-bevisstheten.

Det er et spørsmål om ikke Suarés i sin bedømmelse stiller sig vel negativ, om han ikke overser vesentlige sider i moderne psykologi, som — efter hvad der er antydnet i det foregående — uomtvistelig baner veien, ikke bare for en dypere forståelse av hvad Krishnamurti har å bringe, men for en stigende befrielse fra «jeg»ets tyranni, og dermed fra «jeg»-bevisstheten selv. Også den tyske forsker dr. med. Fritz Künkels verker peker avgjort i denne retning. Det nye og for vår undersøkelse overordentlig interessante ved moderne videnskap, er nettopp dette, at den, til tross for at den i større eller mindre grad mangler en klar, *prinsipiell* innstilling til «jeg»et som problem, allikevel, som vi skal se, på en rekke forskningsområder søker sig fremover langs linjer, parallelle med Krishnamurtis livsorientering.

Også på *biologiens* område, fortsetter den tyske forfatter, er man idag nådd frem til i høi grad klarleggende resultater som underbygger Krishnamurtis opfatning fra helt nye sider — og det til tross for at den biologiske viden-

skap enda så å si befinner sig i begynnelsen av sin løpebane.

Moderne biologi samler sig, takket være fremforalt Hans Driesch's forskning, om organismens innerste liv og struktur.

Vi finner at en organisme er et system hvis totalkrefter ikke er underordnet mekaniske lover, men står under innflydelse av det levende liv selv . . . og den moderne biologi viser at innenfor enhver organisme finnes der virksomme krefter som på hvert punkt rummer og tilsikter totaliteten, ikke delen.

(Det klassiske eksempel her er sjøpinnsvisnet.)

Med andre ord: Livet selv anerkjenner, hvor det gjelder biologiske formers intimstruktur, hverken prinsipper eller dogmer (organdeler), men tilsikter i hvert givet tilfelle at organismen selv skaper eller erstatter de organer det selv har bruk for, således at totaliteten opnåes — *hele Livet er til stede på ethvert punkt.*

Hermed er en streng kausalitetslov sprenget — den levende organisme har valgfrihet.

Skulde man nu prøve å oversette disse biologiske kjensgjerninger, underbygget av en rekke interessante eksperimenter, i Krishnamurtis sprog, da klarlegger de muligheten av at *det måtte ligge innenfor de enkelte individers rekkevidde å kunne frembringe av individet tilsiktede forandringer innenfor selve personlighetens egen struktur og derigjennem nå resul-*

tater som ikke var begrenset av en streng kausalsammenheng.

Men ikke bare det — der gis også andre biologiske kjensgjerninger som videre underbygger sammenligningen med Krishnamurti (og, kan man legge til, som viser en interessant tilknytning til visse punkter av professor Wodehouse's fremstilling):

Moderne biologi trekker en klar skillelinje mellom det mekaniske og det organiske. En blott og bar addisjon av deler vil aldri gi helheten.

Helheten tar, takket være visse immanente krefter, form som en levende, synlig organisme, som styres og ledes av selve livets formskapende kraft, det vil si av livet selv, som gjennom en involusjonsprosess tar bolig i organismen. Selvsagt kan dette samme liv under den påfølgende evolusjonsprosess optre epigenetisk, suverent nyskapende, hvor det gjelder nye livsformer og bevissthetstrin.

Med rette skjelner Krishnamurti mellom livet selv og de *former* dette liv gir sig. Formene — viser biologien — betegner mekaniske prosesser, organismens funksjoner gjennom dens enkelte deler, ikke selve det organiske som sådant.

Den moderne biologi har videre klarlagt en intim forbindelse mellom arten av vår bevissthet og vår biologiske hjerneutvikling. Det viser sig at hjernen som bærer av livets intensjoner har vært i virksomhet i et relativt meget

kort tidsrum. Der må ha vært tider, da en begynnende utvikling av den store hjerne efter hvert *fortrengte en form for menneskelig eksistens, som ikke var basert på en våken bevissthet, slik vi nu kjenner den, eller på en individuell personlighet, et «jag», men som var karakterisert av en sterk naturbundethet og av en slags ikke-individuell bevissthet, som kan betegnes som artsbevissthet . . .*

Når nu denne biologiske erkjennelse klarlegger at der må ha vært en tid, da der — på grunn av den store hjernes manglende utvikling — ikke fantes noen bevisst personlighet, det vil si noe intellektuelt utviklet ego, da tør vi dra den slutning at der under livets utviklingsprosess må forefinnes en begynnelse, og derfor også en slutt, på personlighetens eksistensform.

Sikkert er det, at det, under den livets veldige krise vi nu gjennomlever, viser sig at de synspunkter som har stått ved makt til idag, ikke strekker til på noen vis, og at man også innen *den videnskapelige forsknings verden* holder på å våkne til bevissthet om *at livet krever nye utfoldelsesstadier av menneskene, fordi de nuværende stadier har utspillet sin rolle.* Og først nu lykkes det oss klart å sammenfatte disse fortidens stadier i deres sammenheng. Det er også først når en bestemt vei er vandret til ende at det er mulig å vinne fullt overblikk over den.

Og det er dette nye livstrin Krishnamurti beskriver for oss — for denne virkelighet kan bare beskrives, ikke forklares, den må oppleves, erfares, om man fullt ut vil kjenne den. Selv må hver enkelt tilkjempe sig forståelse av det som nu står for døren . . .

I sin siste artikkel gir forfatteren et omriss av grunnsituasjonen innen moderne fysikk, sosiologi, paleontologi og geologi, for til slutning å trekke de endelige forbindelseslinjer mellom Krishnamurtis livsorientering og moderne forskning.

Den fysiske forskning godkjenner nu kausalitetsloven «med modifikasjoner», idet man i den ser en «veiviser som den videnskapelige forskning trenger for å nå til fruktbare resultater» (Max Planck).

I denne forbindelse er det av interesse å minne om at Krishnamurti i sine mange utsagn om fortid, nutid og fremtid tar stilling til tidsbegrepet på en helt ny måte, mens den moderne fysikk på sin side også formidler et helt forandret tidsbegrep.

Det blir ikke uttrykkelig nevnt innen fysisk tenkning, men det gir sig av sig selv, hevder den tyske forfatter, at all *erkjennelse* i høi grad er avhengig av selve utviklingstrinet av den menneskelige bevissthet. Først på et visst utviklingstrin blir det mulig å gripe og fatte visse relasjoner — selv om de naturligvis foreligger slik vi idag ser dem, også *før* vi blir i stand til

å erkjenne dem. På samme vis ligger en rekke kjensgjerninger der, rede for et nytt menneskestadium, uten at vi vet om dem og uten at vi ennå makter å forstå dem.

Med den nye naturvidenskapelige erkjennelse følger også oppgivelsen av de *absolutte* naturlover, således at også moderne fysikk kaster nytt lys over selve tilværelsens og livets dynamikk.

Men ikke bare det, vi finner også at begrepene materie, masse og deres forhold til energi er fullstendig forandret, således at vår oppfatning av virkeligheten er helt revidert. Einstein har gjennom sine eksperimenter klarlagt at problemet om energiens beståen og massens beståen er ett og det samme, at energi kan gå over til masse og masse til energi — alt etter det medium de funksjonerer gjennom.

Sluttsummen blir den, formet av Planck, at alle fysikalske målinger bare formidler visse «budskap» om tingen selv. «At den virkelige (reale) verden lyder visse, for oss ubegripelige, lover, må fysikeren gå ut fra.»

Arbeidsresultater som disse har noe å si oss om det menneskestadium som henger sammen med «jeg»et og dets hele grunnsituasjon.

Hvad *kjemien* angår, skal vi for dens vedkommende bare fastslå at den nu ikke lenger arbeider med tre aggregatformer, men taler om en fjerde som den kaller «materiestråling». På nytt underbygges, hevdes det, gjennom kjensgjerningen: en nyopdaget materiens til-

stand hvad som tidligere er fremholdt om høiere fysiske utviklingstrin med påfølgende endret bevissthetstilstand. —

Går vi nu over til *historieforskning* og *sociologi*, så forlater vi den inntil nu benevnte eksakte naturvidenskap — som idag, matematikken innbefattet, medgir at dens eksakthet bare opererer med tilnærmelsesverdier — og begir oss på nytt inn på det organiske livs område, hvor vi, filosofisk sett, umiddelbart må arbeide med verdi-begreper.

Nettop hvor det gjelder disse videnskaper er det interessant å se besvart det av Krishnamurti oftere belyste spørsmål, om der gis en fremadskridende utvikling.

Det viser sig da at sociologien fremdeles sitter fast i en ensidig kausalt betonet opfatning av trinvis utvikling, mens en mer omfattende historiebetraktning ved hjelp av en morfologisk metode, slik Spengler for første gang har bragt den i anvendelse, åpner fullstendig nye perspektiver. Morfologi er formlære, det dreier sig her om store, sammenhengende kulturers egenartede forløp og skjebne. Og kulturer er organismer, helheter, ifølge denne nye opfatning, som ikke i første rekke beror på de kausalt foreliggende hendelser, men på den langt mer dyptgående, omfattende virkelighet som ligger til grunn for disse kulturorganismer . . man ser, så å si, i enkeltkulturene på samme tid levende, egenartede enkeltsjeler.

Sett fra dette synspunkt blir historien en eneste, uavsluttelig fornyelse av livet selv, en tidløs vorden, som under forskjellige aspekter trer inn i den våkne bevissthets lys.

Med en ytterst interessant parallell til professor Wodehouse fortsetter forfatteren:

«Den . . . tillegger (hittil) utolkede kjensgjæringer deres fulle betydning¹» — slik er den nye historiebetraktning engang blitt karakterisert, en historiebetraktning som formidler begrepet «Liv» i dets totalitet, som det innen historieforskningen til idag ennå aldri er blitt gjort.

Riktignok står vi her overfor den aller første begynnelse, bare, til en ny videnskapelig opfatning, men også her skimter vi en ny livsfølelse og en ny tidsfølelses morgenrøde.

Ansikt til ansikt med de to næste forskningsområder gjelder det å bli klar over selve arten av den nye metodiske erkjennelse, som karakteriseres gjennom det faktum at en ensidig kausal betraktning nu ikke lenger anvendes. . . selv om kausaliteten ikke vil mangle i den nye måte å tenke på. Men den nye forskningsmetode vil i alle sine resultater stadig mer og mer nærme sig det begrep Krishnamurti anvender for å betegne tilværelsens helhet, tingenes totalitet, idet han taler om Livet som sådant.

På det naturvidenskapelige forskningsområde vil den nye tenkemåte i stadig stigende

¹ «Sinngebung des Sinnlosen.»

grad ytre sig derigjennem at man ikke mer vil fastslå naturlovene som absolutte prinsipper, og at man vil betone at all naturvidenskapelig erkjennelse bare representerer tilnærmelsesverdier. Herigjennem vil det opnåes som Krishnamurti mener når han hevder at Livet er en tidløs vorden, en uavladelig spontan forandring, og derfor ikke kan hvile på ubøielige prinsipper, på dogmer og systemer . . .

Hvad åndsvidenskapen angår, gjelder det fremfor alt å fastslå hvilke verdier det er som er forbundet med de forhåndenværende enkelte utviklingstrin, hvordan Livet anskuer sig selv på de enkelte stadier og hvad det innebærer å ha nådd bevissthetens siste stadium, da individet våkner til bevissthet om sig selv. Det er på dette siste punkt Krishnamurtis livsorientering griper inn.

Ved siden av disse to arter av videnskapelig forskning vil der finnes en tredje art — nemlig en rekke grensevidenskaper som befinner sig på overgangen mellom naturvidenskap og åndsvidenskap, og som derfor i sig rummer begges egenart.

Til disse grensevidenskaper hører så vel paleontologi, slik Daqué har utformet den, og åndsgeologi (Geistesgeologie), slik vi kjenner den fra Herman Wirths forskning.

Daqué viser oss, takket være en ny måte å tenke på, *at utfoldelsen av de forskjellige bevissthetstrin hos menneskene biologisk-habi-*

tuelt står i den aller nøieste sammenheng med utviklingen av livsformene i det store og hele. I naturtilstanden hadde mennesket som regel stor likhet med dyreformene. Men denne rent ytre likhet er for Daqué bare en lignelse — for den indre verden som er det egentlige Liv, og som består ved egen kraft og som virkelig gjør sig helt innenfra.

I Daqués forskningsresultater, her bare antydning, ser vi for oss, uttaler forfatteren, Krishnamurtis forkynnelse av virkeliggjørelsen av ens eget innerste, av fullkommenheten, av livets enhet, omsatt i den paleontologiske forsknings sprog.

Daqué er, gjennom sin planethistoriske forskning, kommet til det resultat, som han stadig på nytt viser hen til, at ethvert fenomen er uttrykk for noe indre og kun lar sig forstå og gripe ut fra dette indre.

Krishnamurti-kjennere kan komplettere Daqué's utsagn fra Krishnamurtis skrifter, fremholder den tyske forfatter, idet disse utsagn frembyr så sterke paralleller med Krishnamurti at man ofte har vanskelig for å avgjøre hvem det er som taler. Og dette gjelder, vel å merke, en naturvidenskapelig forsker, trent i eksakt videnskapelig tenkning, en mann som på ingen måte opgir på ethvert videnskapelig område å gripe virkeligheten som totalitet, som Livet selv, å ta disse totalitetsbegrep med inn i selve sin videnskapelige argumentasjon. —

Går vi nu over til *geologien*, og dermed over til Herman Wirths undersøkelser, da interesserer det oss særlig i denne forbindelse hvad han har å berette om frykt og angst i sammenheng med menneskenes forskjellige livs- og bevissthetstrin, ting som helt stemmer med hvad Krishnamurti alltid på nytt fremholder.

Wirth fremhever at der har eksistert livsstadier — selv om de tilhørte naturstadiet —, da menneskene må ha vært fri for angst og frykt. Wirth uttaler: «Det er for det første mulig å betrakte verden og tilværelsen som et kosmisk styret spill av krefter, hvori det menneskelige jeg er innbefattet, ikke bare gjennom reflekser og som tilskuer, som mikrokosmos, *men tillike skapende, bevisst medbevegende og medfrembringende.*

Sett fra dette synspunkt taper livet karakteren av det skjebnebestemt uundgåelige, mennesket føler sig som et levende ledd av det hele . . .»

Slik må, efter Wirths opfatning, det arktisk-atlantidiske menneske ha levd. Her blir altså livet — akkurat som hos Krishnamurti — oplevd og forstått innenfra, i dets totalitet, fremholder den tyske forfatter.

Hermann Wirths hele forskning går i sin innerste grunn ut på igjen å plasere den menneskelige bevissthet i livets fulle virkelighet, å løse mennesket fra dets altfor store intellektuelle bundethet, å fri ham fra enhver livs-

frykt, å løse ham fra en altfor begrenset tenkings dogmer, og dermed er parallellene med Krishnamurti gitt. —

I sitt avsluttende overblikk uttaler den tyske forfatter:

«Denne helt skissemessige betraktning av den moderne videnskaps spesielle forskningsområder . . klarlegger . . at de alle prøver å nå frem til en erkjennelse, å skape et verdensbillede, helt frigjort fra gamle overleveringer og gamle forestillinger. Ennu står videnskapen midt i selve denne prosess, men på ethvert område konstaterer man at dens formulering (av problemer og forskningsresultater) hver gang på nytt viser i den selvsamme retning som Krishnamurtis egen formulering. Bare med en bestemt forskjell.

Hos Krishnamurti betegner denne samlede utviklingsprosess et allerede tilbakelagt stadium. *Men — det bør vi allerede på dette tidspunkt anse som bevist — langsomt og sikkert, naturligvis alltid innenfor de gitte muligheters ramme, innenfor et periodisk avsnitts samfunnsmessig bestemte bevissthet, vil videnskapen på sin vei innenfor de enkelte forskningsområder komme til i store linjer å følge Krishnamurtis erkjennelse og underbygge den gjennem spesialfremstillinger.* Kanskje kreves der århundrer for denne prosess, det har lite å si.

Innen fysikken er vi f. eks. kommet så langt at det absolutte tidsbegrep må sies å være over-

vunnet. Så meget desto fastere holder vi på rumbegrepet, selv om vi ikke lenger anser det for absolutt. Krishnamurti har allerede latt begge begreper, så vel rummets som tidens, bak sig.

Innenfor menneskehetens nuværende bevissthetstrin har de færreste ennå fullt bevisst nådd «jordelivets høieste lykke — personlighet», (Goethe), mens Krishnamurti, gjennom å overvinne «jag»-bevisstheten, allerede har omformet den på et høiere livsstadium.

Tiden, livet, menneskene er fylt av welt-schmerz og livsfrykt. Menneskene søker og danner fremdeles åndelige organisasjoner av frykt for ensomhet og altfor intens anstrengelse. Krishnamurti opløser organisasjoner og føler sig befridd i sin store indre ensomhet, som for ham er livets fullendelse, og som har lært ham at man ikke kan organisere sannheten. Organisasjoner tjener bare tekniske funksjoner.

«Vi finner,» fortsetter den tyske forfatter, «ved nærmere undersøkelse, som nevnt innledningsvis, at der i menneskehetens historie kan påvises store rytmiske perioder . . .

Ved hver begynnelse av en slik stor rytme møter vi betydelige personligheter som viser retningen og hvis utviklingsgang menneskeheten må gjennomløpe, om den skapende vil forme sin egen tilværelse.

I overensstemmelse hermed . . . *står vi idag*

som menneskehet ved et slikt nytt avsnitt, ja vi står midt i selve overgangen til det nye.

Og da synes det, idet man sammenligner Krishnamurtis livsorientering med forskjellige tilløp innen den videnskapelige forskning, slik det ovenfor er gjort, som om der i og med Krishnamurti er satt inn i tilværelsen en slik type som med ett slag har levendegjort og klarlagt for oss selve retningslinjen for en kommende menneskehet. Dermed har han fullbyrdet det hvad alle — som ennu ikke, lik han, (alle-rede) har virkeliggjort sig selv — efter ham kommer til å fullbyrde og må fullbyrde. Han har tatt op sitt fulle ansvar, fordi det er den eneste vei Livet og utviklingen kjenner.»

Dette er, i aller største korthet, noen karakteristiske eksempler på samtidens vurdering av Krishnamurti og hans innsats.

De rummer, som vi ser, en rekke slående paralleller i opfatningen av den foreliggende verdens- og menneskehetskrise, og de her citerte forfattere samstemmer alle i den tilsynelatende paradoksale konklusjon at Krishnamurti i sitt forhold til den øvrige menneskehet representerer en fundamentalt ny mennesketype.

KRISHNAMURTI OG VÅR TIDS SAMFUNDSPROBLEMER

Det er av den største viktighet at dere går til problemets rot.

Krishnamurti.

Så står da Krishnamurti der — etter sitt eget vidnesbyrd og ifølge samtidens vurdering det fullt frigjorte individ, individet uten «jag»-bevissthet — ansikt til ansikt med vår tids menneskehet.

Han ferdes midt iblandt oss i alle fire verdensdeler under et stadig reiseliv, man kan møte ham på gatene i våre storbyer, på ekspress-togene, på oceandamperne og i aeroplanene, han kjenner vår civilisasjon til bunns, like hjemme i Vestens som i Østens miljø.

Han møter tusener på tusener av vår tids mennesker.

De føler at der fra denne enkle, likefremme mann utgår en uforklarlig kraft, og de spør ham, om og om igjen:

«Hvem er du?»

Opfylt av alle slags forestillinger og rykter som har svirret omkring dette menneske gjennom årtier, legger noen til:

«Er du den store lærer verden venter på?» mens andre, ut fra sine særegne forutsetninger, retter dette spørsmål til ham: «Er du den gjenkomne Kristus?»

Krishnamurti svarer:

«Jeg mener at alle lærere i verden er gått op i, blitt forenet med det Liv som er målet for alt liv . . .

Livet er evig, og når et vesen etter mange århundrers forløp går op i og fullbyrder dette Liv, da er det hans lykke, hans fryd å forklare dette grenseløse Liv for dem som enda ikke er nådd frem til det.

Om du kaller dette vesen Verdenslæreren, Buddha, Kristus eller med et annet navn, det har ingen ting å si. Å gi vann til dem som tørster, åpne de blindes øine, kalle de bundne ut av deres fengsler og gi lys til dem som sitter i de skygger de selv har skapt sig — det er hans fryd, som er gått inn til Livet. Og om det vann som slukker tørsten kommer fra det ene eller det annet kar . . . det er av meget liten betydning . . .

Drikk vannet hvis vannet er rent. Jeg sier dig at jeg eier dette rene vann. Jeg har denne balsam som rensar, som læger storlig. Og du spør mig: Hvem er du? Jeg er alle ting, fordi jeg er Livet.»

Krishnamurti utdyper dette utsagn og under-

streker klart og sterkt det rent upersonlige aspekt i sin hele virksomhet i et spontant svar på følgende spørsmål:

«Ditt nærvær i verden, gir det oss en hjelp som vi ellers ikke vilde fått? Vær så vennlig å forklare det.»

Krishnamurti svarer:

«Er solen til hjelp for sæden? Er en klar tenker til hjelp for dem omkring sig, som lever i en forvirret tankeverden? For et spørsmål å stille! Er regnet velgjørende for tørstig jord, for avsvidde marker?»

Hvis du er tilfreds, hvis du er uten higen, hvis du stagnerer, da kan ingen hjelpe dig. Hvis du er utilfreds, hvis du er ivrig etter å forstå, interessert, energisk i denne interesse, da kan allting hjelpe dig, jeg selv innbefattet.»

Hvordan ser da Krishnamurti på det samfund han finner sig omgitt av?

Spredt rundt omkring i hans taler og svar på spørsmål finner vi en rekke utsagn som klart belyser hans opfatning, ikke bare av samfundsforholdene av idag, men av det ennå meget viktigere spørsmål om individets og samfundets gjensidige forhold.

Denne opfatning har han koncentrert i disse to satser:

«Verdens problem er det individuelle problem.

Det individuelle problem er verdens problem.»
Forholder dette sig så, blir konsekvensene

uoverskuelige, for da blir vår tids mennesker, uten undtagelse, medansvarlige i kaoset av idag.

Krishnamurti uttaler dette med rene ord, idet han går like til ondets rot:

«Hvorfor finnes der krig? Fordi individene nærer følelser som står i rak motsetning til kjærligheten — hat, misunnelse, begjær etter å eie. Hvis man som individ holder op å være gjerrig, maktlysten og eksklusiv, da er ikke krigen der lenger.

Hvorfor finnes der prostitusjon? Fordi hver og en rummer lidenskap.

På samme vis har vi fattigdom på grunn av begjær etter vinning.

Det er individene som har skapt den forferdelige mekanisme (som samfundet er idag). Hver og en har bidradd til det, og denne mekanisme lar sig ikke momentant ødelegge. *Men man behøver ikke lenger å være med på å skape den . . .*

Og for i det hele å få hitført noen forandring i verden, må man se det faktum i øinene at man selv er en bidragende årsak til hvad som skjer, at man er medansvarlig for sorgen, for eksploateringen, for grusomhetene, for lidelsen.»

Individenes oppgave ansikt til ansikt med samfundsproblemene blir i første rekke denne *selv* ikke lenger være medskyldig, den består i at «man ser til at man selv er fri fra alt som øker det onde».

Krishnamurti mener bokstavelig hvad han sier: Bli *«fri fra alt som øker det onde»*.

Her nytter ingen halve forholdsregler, ikke det å være et på overflaten bra og respektabelt menneske:

«Din overfladiske godhet er uten verd, hvis der er grusomhet i ditt hjerte og sinn, hvis du har begjær etter å eie . . . Hvis dere lever virkelig upersonlig, uten å være bundet eller betinget av noe som helst, da vilde utbytning opphøre . . .»

Men fordi menneskene ikke er våknet op til personlig ansvar, fordi de ikke går til trofast vakthold for å rykke det onde op med rot fra sitt eget hjertedyp, derfor vokser også det onde dem over hodet, de blir slaver av det samfundsmaskineri de selv har skapt.

Det det gjelder om er å være «fri for tradisjonell vanetenkning som fører til tankeløs handling. Du må være . . ikke slave, men . . herre over dine omgivelser, de ytre og selvskapte (det betyr ikke at du må ride dine private kjepphester).»

Dette forutsetter en meget sjelden ting . . «stor energi i all din tenkning, og stor fasthet og målbevissthet».

Men saken er den at «de fleste av oss foretrekker å drive med strømmen, og vår nåværende civilisasjon tilskynder oss til å bli en tann på hjulet i dens veldige maskineri, basert på grusomhet, dyriskhet, krig og korrupsjon».

Her må individene våkne op, ta standpunkt:

«Se dig omkring, og du vil se at . . vår civilisasjon av idag . . ikke hjelper mennesket. Den vir-

ker snarere lammende, drepende på menneskes tilværelse ved å mekanisere den. Civilisasjonen av idag gir ikke mennesket omgivelser som det kan vokse i og hvor det kan føle sig fritt . . .

Det er . . . i virkeligheten hvert menneskes oppgave . . . å så en ny sæd. Ethvert individ bærer i sig selv denne evne til å skape nytt liv. Derfor legger jeg slik vekt på individualiteten og anser det for så betydningsfullt at individet har mot til å rive sig løs fra institusjonenes bur . . . Fornyelsen kan aldri komme fra de former som forfaller . . . Individene må hevde sin individualitet og tre ut av buret.

Bare på den måten kan menneskene så fremtidens sæd og muliggjøre et nytt følelsesliv og en ny tankens orientering. Derfor har individuell anstrengelse en slik veldig betydning.

Individet er, gjennom sin individualitet, samfundets frelser.»

Derfor vil aldri massebevegelser føre frem, hverken på det ene eller annet område. Veien går gjennom de enkelte individer. Inndelinger og skranker opererer med imaginære realiteter.

«Det virkelige formål for enhver regjering, for all oppdragelse, for all tenkning, det er å utrydde de opkonstruerte benevnelser, opdelingene i rik og fattig, kommunist og konservativ.»

Og når Krishnamurti opfordres til å ta standpunkt i dagens politikk, som i et spørsmål som

dette: «Vil du, som en Indias sønn, si oss din mening angående det indiske problem?» — da sier han kraftig og klart ifra:

«Jeg har før forklart at for mig er politikk bare en gren på et tre, og jeg befatter mig med treets røtter. Når alle sørger for roten, kilden (i sitt eget indre), vil der ikke lenger trenges noen formaning, eller noe forsøk på å reformere andre. Når en slik tilstand eksisterer, vil mennesket være virkelig lykkelig, fordi han vil behandle alle sine medmennesker likt. Enten det er et indisk problem eller et engelsk problem, eller et européisk problem, *vil du se på det fra det heles synspunkt*, ikke fra delens. Nu ser man bare på et problem fra symptomets synspunkt, ikke fra det underliggende prinsipp synspunkt.

Personlig har jeg ingen nasjonalitet. Jeg har et engelsk pass, men dette er for å tillate mig å passere forskjellige menneskeskapte grenser.

Jeg taler om det Liv som er i alle land, hinsides alle grenser og innskrenkninger. Ethvert menneske må være fritt, ikke behersket av en annen, hverken åndelig eller politisk, hverken gjennom penger eller gjennom makt. Den ene kan ikke herske over de mange, eller den ene over den annen.

Dette er alt hvad jeg kan svare på dette spørsmål.»

Den nuværende samfundsordning viser sig helt forkastelig — den er naturstridig.

Krishnamurti bruker her, som så ofte ellers, et bilde fra naturen:

«Se på et tre, og du vil se at dets kraft er skjult i roten, og at dets svakhet, det spinkle liv, de spede blomster, den ømtålelige frukt er å finne øverst på treet — det sterke bærer og oppholder det svake.

I vår tids civilisasjon er det omvendte tilfelle. De sterke er øverst, de svake nederst, autoriteten behersker den uvidende. Derfor må der gis lover for godt og ondt. Man må ha en moral.

Men den som vil være fri — og det er mitt livs glede, mitt mål, å gjøre menneskene fri — må forandre forholdene innenfor den moderne civilisasjon og vende tilbake til naturen og til livet. Dette betyr ikke kaos. Tvert om . . . Denne . . . frigjørelse betyr at der inntreer en vidunderlig orden etter århundrer kaos.»

Som det nu er, er vår moderne civilisasjon totalt ute av likevekt, den er usund, syk.

Men . . . «det er unaturlig å ha en hel verden full av syke mennesker, hvis velbefinnende er avhengig av læger».¹

Krishnamurti fortsetter:

«Hvad er viktigst: å tilveiebringe de betingelser som gjør det mulig for mennesker å være friske og eie nok i sig selv — eller utelukkende å ta hensyn til de syke?

¹ Konferer i denne forbindelse de lægejournaler som for tiden offentliggjøres i populærvidenskapelige psykologiske verker, talende vidnesbyrd om nødtilstanden i vår tid.

Efter min opfatning er det langt viktigere å forhindre sykdom, så menneskene kan komme til å leve et naturlig, likevektig, sunt, harmonisk liv . . . Derfor gjelder det å forebygge at menneskene blir syke, at de stoler på andre, på åndelige læger, det gjelder å få dem til å stole på sig selv, ha nok i sig selv, til alltid å være våkne, så de ustanselig kan tilpasse sig . . .

. . . Se på alt dette ut fra hvordan det burde være, og ikke ut fra det som er. Usunde vilkår krever unaturlige læger. Alle læger er . . . når alt kommer til alt . . . unaturlige. Se ikke på livet ut fra dette unaturlige standpunkt, men ut fra selvhjulpenhetens, selvtillitens og naturlighetens sunde synspunkt.»

År for år har Krishnamurti i sine taler og svar på spørsmål trent moderne samfunnsproblemer nærmere og nærmere inn på livet, inntil han nylig i en radiotale i Amerika gav følgende klassisk klare og uttømmende svar, hvor han i få ord sammentrenger essensen av sitt budskap på samfundslivets område:

Spørsmålet lyder:

«Hele verden gjennomgår nu et meget vanskelig stadium. Der råder en akutt økonomisk krise mellom nasjonene, under en mørk politisk himmel. Hva mener du er årsaken eller årsakene til disse tilstander, og hvilket hjelpemiddel har du å foreslå?»

Krishnamurti: «Ved et mirakel ønsker dere å finne en løsning på deres økonomiske vanske-

ligheter. Gjennem århundrer har dere bygget op et system, basert på konkurranse og selvishet. Nu må dere bestrebe dere, ikke på å erstatte ett system med et annet, *men på en fullstendig nyorientering av deres eget sinn og hjerte*. Dere har satt op utallige autoriteter, religiøse lærere, guder, for deres tilbedelse. Individuelt, på tenkningens område, er dere blitt som lam; men i strevet for deres livsophold er dere blitt som glubende ulver.

Det er av den største viktighet at dere går til problemets rot. Det vil si at dere på tenkningens og følelsens område ikke må stille op andre som førere, men dere må her stå helt selvstendige, helt alene; men hvor det gjelder arbeidslivet derimot, der må dere sammen planlegge alt for å kunne leve. *Der er det at det virkelige hjelpemiddel ligger*. Det er ved at individualiteten gir sig uttrykk på sitt rettmessige sted at dere kan finne den frigjorthet som er sannhet. *Og i virkeliggjørelsen av denne sannhet vil dere finne en løsning på deres sociale og økonomiske problemer*. Ved bare å ta dig av grenen på treet vil du ikke gjøre ende på dine vanskeligheter; men hvis du derimot nærer røttene på en riktig måte, vil grenene være friske og fulle av kraft. *Arbeid derfor på å forandre hjerte og sinn individuelt, og disse problemer vil da løse sig av sig selv*.

Den nuværende civilisasjon er basert på griskhet og individuell kappestrid. Den kan

ikke vare alltid, fordi den ikke har noen indre verdi. Individet, som selv har skapt og nu lar sig beherske av denne civilisasjon, er bare opptatt med å erhverve og hope op, og det er hans eneste spore. Det vil si, individet forsøker å uttrykke sin ærgjerrighet og å nå den forønskede sociale posisjon ved å samle rikdom og makt. Derfor har han satt op sociale skiller murer og gradasjoner, og en slik civilisasjon som er basert på brutal selviskhet, må til slutt gå til grunne. Det er bare et tidsspørsmål. *Så lenge som dere har denne opfatning av individualiteten, som bare går ut på selviskhet og griskhet, kan ingen civilisasjon, ikke noe byggverk som er reist på den, vare, heller ikke kan den frigjøre sinnet fra sorg.*

Helt til nu har dere vært slaver, det vil si, dere har fulgt andre, dere har efterlignet, dere har stillet op åndelige autoriteter, og deres sinn har vært bundet av tradisjon. Uansett fra hvilket land dere er, så er der overalt en stadig anpassning efter tradisjoner. I tankens og følelsens verden har dere, som individer, bare tilpasset dere, mens dere i handlingens verden fullstendig har levd for dere selv, idet dere selvisk har strevd for deres egen sikkerhet. Som jeg har sagt, gir jeg dere ikke noe universal middel. Men jeg hevder at bare da *når dere forstår individualitetens riktige funksjon, finnes der en vei ut av dette kaos.* Efter min opfatning har individualiteten sin berettigelse og

kan gi sig uttrykk bare i tankens verden, ikke i den verden hvor vi kjemper for vår eksistens. Det vil si, du må tenke intenst, selvstendig, upåvirket av tradisjon, av vane, eller av frykt for andres mening. Men for å tilveiebringe de tilstrekkelige livsfornødenheter, må dere stå sammen, arbeide og virke i fellesskap. Det vil si, dere må bli fri fra denne idéen om nasjonalitet, flagg og grenser. Derved vil dere helt naturlig løse det økonomiske problem, fordi dere da vil arbeide ut fra et menneskelig synspunkt, ikke ut fra særskilte, egne nasjonale fordommer.»

Hvilken gjenklang i samtiden vinner denne Krishnamurtis samfundsorientering?

Man kan her tale også om en indirekte gjenklang — fra mennesker som har følt de nye idéer ligge i luften, og som spontant og suverént oversetter dem i sitt eget sprog.

Det gjelder her — som fremhevet i bind I av nærværende serie — at selve atmosfæren er ladet med de nye tanker, at man knapt kan ta en avis, et tidsskrift eller en moderne bok i hånden uten å støte på dem i en eller annen form.

Det spørsmål vi for nærværende binds vedkommende må innskrenke oss til å søke besvart, er dette:

Hvilken direkte gjenklang i samtiden vinner Krishnamurtis samfundsorientering?

Der er tidligere (i bind I av nærværende serie) redegjort for den varme tilslutning til Krishna-

murtis syn fra en av det engelske arbeiderpartis veteraner og førere, tidligere minister i Mac Donalds regjering, *George Lansbury*.

Vi vet også at de store arbeidende masser begynner å vie Krishnamurtis forkynnelse en stigende oppmerksomhet — vel fordi de instinktivt begynner å føle at alle andre veier i virkeligheten er stengt. (Se bl. a. beretningen om hans tale for «The People's Forum» i Montreal, Canada, tidsskriftet *Nyorientering*, 1933, nr. 5—6.)

Vi finner også at offentlige foredrag om Krishnamurtis samfunnsidéer vekker sterk interesse. Således talte den franske forfatter Ludovic Réhault nylig, under stor tilslutning i en rekke byer, så vel i Belgia som i Frankrike, om *Krishnamurti og det sociale problem*.

Men det uten sammenligning mest interessante og vektige vidnesbyrd om Krishnamurtis betydning for den vidtgående sociale nyorientering som nu pågår, er Carlo Suarés verk *La comédie psychologique* som utkom få måneder etter hans nylig citerte bok *Krishnamurti*.

Her ser vi en samfunnsopfatning bryte frem og ta sig form i dagens praktiske politikk som på det intimeste er forbundet med de kjensgjerninger Krishnamurti gjør sig til talsmann for, og det ikke bare direkte, gjennom Carlo Suarés' effektive, fullt bevisste personlige innsats, men indirekte, gjennom en rekke franske tenkeres og kunstneres gradvise forståelse av den virke-

lige årsakssammenheng hvor det gjelder «jeg»et og «jeg»bevisstheten, slik Krishnamurti gir den — uten at de har direkte kjennskap til Krishnamurti og hans standpunkt.

At tiden allerede nu er moden for en mer almen tilslutning til de prinsipielle punkter i Krishnamurtis budskap, kommer som en overraskelse. Begivenhetene synes å utvikle sig med stormskritt, et faktum majoriteten av menneskene ennu ikke er opmerksom på. Blandt mindre vel orienterte møter man den aller største skepsis med hensyn til de perspektiver Krishnamurtis livsorientering åpner — som rimelig er.

En innvending man ofte hører når talen er om Krishnamurtis forkynnelse av «jeg»et som en illusjon, som menneskene kan og må gjøre sig av med, er denne:

«Det er mulig han har rett i denne påstand, og at han derfor også har rett, når han hevder at vår nuværende civilisasjon er bygget på denne illusjon om «jeg»et og derfor befinner sig i en blindgate som den ikke kan komme ut av uten ved å befri sig for dette jeg.

Men hvem vil forstå ham?

Er det noen som helst mulighet for at en slik opfatning kan bli allemanns eie, at den kan medføre en avgjørende vending i menneskehetens historie, slik at menneskene for alvor tar fatt på den gigantiske opgaven å fri sig fra sitt eget jeg?

Har disse forestillinger — selv om de er aldri

så sanne — noen som helst chance blandt nu levende mennesker?

Er de ikke på forhånd dømt til å gå under?»

Ansikt til ansikt med spørsmål som disse er det ovenfor nevnte verk av Carlo Suarés, *Den psykologiske komedie*, av den aller største interesse, fremfor alt fortalen og det innledende avsnitt *Nu* (À Présent), med undertitel: *Den revolusjonære tenknings foreliggende oppgaver*.

Carlo Suarés viser sig å være revolusjonær kommunist — og det av en meget usedvanlig art.

Det viser sig, som nevnt, at han står midt oppe i en radikal omvurdering, ikke bare av begrepene «revolusjon» og «kommunisme», men også av selve kommunismens innhold, metoder og mål, en omvurdering som er av den største interesse, ansikt til ansikt med det faktum at landenes intelligens idag, fremfor alt ungdommen, i stadig voksende skarer flokkes om kommunismens fane, ferdig som de er med våre nuværende abnorme samfundsforhold.

For å undgå enhver misforståelse presiserer Suarés uttrykkelig at Krishnamurti selv ikke beskjeftiger sig med noen art av politikk, heller ikke tar han på noe vis standpunkt for eller mot noe som helst, f. eks. av politisk natur — han arbeider, ikke med detaljer, men med en eneste ting: menneskenes grunninnstilling til selve tilværelsen.

Krishnamurti vender sig til alle, den revolusjon han taler om, er menneskets revolusjon mot

sitt eget «jeg». Fullbyrdes først *den*, vil ethvert problem løse sig selv,

Det er «jeg»et — og «jeg»et alene — som, i siste instans, er det skjær vår nuværende civilisasjon strandeder på.

I sin fortale klarlegger Suarés sitt eget personlige standpunkt:

Han krever så vel en ytre som en indre revolusjon. Forholdene er slik at de kan ikke fortsette.

Hvad den indre revolusjon angår, mener han med den denne ene ting: å rykke individualismen, «jeg»et, op med rot.

Det *virkelige* menneske har ikke noe «jeg», er befridd for sin «jeg»bevissthet — dette Krishnamurtis utsagn kan ingen revolusjonær la ligge under den voldsomme revolusjon som nu står for døren, hevder Suarés, *han vil svikte revolusjonen i samme grad som han ringeakter det . . .* Han vil være *menneskelig*, d. v. s. revolusjonær, i samme grad som han ikke har noe «jeg». Og om han kaller sig revolusjonær samtidig med at han enda er grovt individualistisk, vil hans handlinger bare skape forvirring og kaos, selv om han kan utenat, aldri så godt, den historiske materialismes teori.

Krishnamurtis ord om at det virkelige menneske ikke har noe «jeg», gjør det, prinsipielt sett, av med enhver utbytning av andre under enhver form, og det engang for alle. Dette utsagn

— og det alene — rummer i sig Revolusjonen i hele dens fylde: ødeleggelsen av «jeg»et gjennom utviklingen av det helt og fullt menneskelige individ.

I det følgende går Suarés sitt problem ennu tettere inn på livet: Vi som ser hen til et samfund uten utbytning av andre av noen art, vi har heller ikke noen som helst gyldig grunn til å utsette til senere iverksettelsen av vår egen indre revolusjon. Vi har ingen rett til å innbille oss, at en ytre begivenhet (Suarés sikter her til den ytre revolusjon) vil tvinge oss til å rykke vårt eget «jeg» op med rot. *Vi må øieblikkelig begynne med oss selv, så vi kan være med om å bygge op den nye tingenes orden.*

Den bygger sig ikke selv.

Heller ikke bygger den sig, om vi holder fast på å være oss selv, ufullkomne mennesker, under foregivende av at det virkelige menneske ikke kan fremstå uten i et klasseløst samfund.

Krishnamurti taler heller ikke, fremhever Suarés, om et fullt og helt menneske som skal fremstå så og så mange år efter verdensrevolusjonen.

Han bare klarlegger det faktum at enhver bevegelse, enhver organisasjon, enhver handling som tar sikte på å forandre denne verden, som er basert på utbytning av andre, i virkeligheten ikke kan endre den, *med mindre de ledes av mennesker som fra sitt eget indre, og det med*

rot, har rykket op individualismens årsak, som er «jeg»et.

Suarés hevder — i full overensstemmelse med Krishnamurti — at vi alle, uten undtagelse, er skyld i de nuværende samfundsforhold, både utbytterne og de som lar sig utbytte.

Og en for en må menneskene arbeide sig ut av sin egen «jeg»bevissthet, og det er på dette ene punkt at Krishnamurti setter inn hele sin kraft.

Fra et marxistisk synspunkt kan man si til ham, fortsetter Suarés: «La oss helt vende opp ned på dette samfund, basert på eksploatering av andre, derved at proletariatet kommer til makten. Og av denne forandring vil der resultere en radikal forandring av menneskene selv.»

«La gå,» vilde Krishnamurti svare. «Gjør det hvis dere tror dere bør gjøre det, og hvis dere kan gjøre det.

Men *hvem* skal gjøre dette?

En ennu ubevisst masse, egoistisk, en masse av slaver?

Sikkert ikke.

Og dere selv . . . dere som selv utgjør massen, dere er, hver enkelt, ute av stand til å gi slipp på deres egne små synsmåter, deres innbyrdes trette, deres sjalusi. Og om dere kan, hvor mange akter å gjøre det fullt og helt?

Dere vandrer ut for å forandre verden. Dere er for eksempel marxister, men deres eget «jeg» holder sig skadesløst på annen måte, dere er utbyttere, akkurat som alle andre. Men hvad

tjener det da til at dere kaller dere revolusjonære?»

En dag stillet jeg et spørsmål til Krishnamurti angående det å begå voldshandlinger, forteller Suarés.

«Hvordan bedømmer du voldshandlinger?»

«Jeg bedømmer dem ikke,» svarte han mig. «Å dømme andre er å fornekte friheten. Det som er av betydning, er å fri sig fra årsaken til all individualisme, og å vite at målet for enhver virkelig civilisasjon, det er å muliggjøre for mennesket å fri sig fra denne årsak — som er «jeg»bevisstheten, den isolerte individuelle bevissthet.

Jeg sier at en slik civilisasjon bare kan skapes av mennesker som fatter denne frigjørelse, og det er grunnen til at jeg legger så stor vekt på individet.

Så lenge menneskene innbiller sig å være et «jeg», er de ufullkomne, abnorme, usunde, og deres såkalte handlinger er bare reaksjoner som skaper kaos.

Dersom du vil fastslå betydningen av en social bevegelse eller av en individuell handling, finn ut om denne bevegelse eller denne handling befordrer denne frigjørelse, og da kan du etter vilje og evne handle i overensstemmelse med det resultat du kommer til.

Men be ikke mig om å dømme, heller ikke om å sanksjonere, heller ikke om å si dig hvem som er for og hvem som er imot denne frigjørelse. For det er i din egen evne til å finne

tingenes virkelige verdi at din egen frigjørelse ligger, derfor også din effektivitet.»

Suarés — som gjennom hele det følgende verk for sitt vedkommende insisterer på nødvendigheten av en så vel ytre som indre revolusjon — presiserer til slutt ennå engang:

«Det som er av betydning, efter min opfatning, det er slett ikke . . . å være eller si sig å være «marxist» i ordets almindelige betydning.

Marxismen er et instrument, et middel, som i et «undermenneskelig» menneskes hender er uten verd. Det som er av betydning, det er å være virkelig menneskelig, det vil si, ikke lenger være et «jeg». I det øieblikk man ikke lenger er det, får det instrument man gjør bruk av, en underordnet betydning.» —

Her møter vi altså en overbevist, aktiv kommunist — for som sådan fremtrer Suarés gjennom hele boken — som setter individets frigjørelse fra «jeg»-bevisstheten over alt annet og som et uundværlig hovedmoment i den kommende revolusjon.

Hvis nu Suarés stod helt alene blandt samtidens kommunister, vilde dette enkelte tilfelle — hvor interessant det enn er som et tidenes tegn — være uten større betydning.

Men det viser sig at denne ytterst markerte opfatning av det menneskelige «jeg» som en illusjon, som hvert individ hurtigst mulig må gjøre sig fri for, den deles av en rekke samtidige

franske kommunister, tenkere, kunstnere, forfattere, som alle har sluttet sig til det program som fremlegges i innledningsavsnittet *A Présent* i *La comédie psychologique*, og som redegjør for «Den revolusjonære tenknings foreliggende oppgaver».

Ja, de ikke bare deler denne opfatning av det menneskelige «jeg» — disse franske kommunister har selv vært med å utforme, ikke bare programmets detaljer, men selve dets grunnlinjer, som skylder den franske tenker *Réné Daumal* sin tilblivelse.

Og dette, vel å merke, *ikke* som resultat av studium av Krishnamurti, som de aller fleste overhodet ikke vet noe om, ja som de protesterer mot å bli slått sammen med, nettop fordi de ikke kjenner noe til ham.

Med andre ord: *Det menneskelige «jeg»s fundament er allerede i utviklingens medfør underminert i moderne tenkeres bevissthet.*

Det er erklært åpen krig (se programmet), det står for tur til å forsvinne.

Vi er vidne til den aller første begynnelse av en verdensbevegelse — en bevisst, planmessig orientering likeoverfor det menneskelige «jeg» — en bevegelse som Krishnamurti i sin person legemliggjør, og hvis bærende tanke ingen har fremsatt så klart eller begrunnet så uttømmende, så til bunns prinsipielt, som han har det.

Et avgjørende vendepunkt i menneskehetens historie er hermed innvarslet.

KRISHNAMURTI OG SAMTIDENS KULTURLIV

Hvem er det som er civilisert? Hverken den som eier store besiddelser eller den som lever i dyp fattigdom. Civilisert er han som er hinsides rikdom og fattigdom, som ikke er bundet av omstendighetene, som ikke bestikkes av begjær, og i hvem godhetens og skjønnhetens kilder aldri uttørres.

Krishnamurti.

«Den moderne civilisasjon vil si individualitetens hjerteløse kresenhet.

Dens filosofer trekker sig inn i sin egen avstengte verden.

Dens kunst er bare livaktig skildring» — slik karakteriserer Krishnamurti i en av sine aforismer vår tids kulturliv, basert på «jeg»bevissheten.

Hvilke relasjoner kan påvises mellom Krishnamurti og samtidens kulturliv i dets ytterst varierende bevissthetsstadier?

Emnet er veldig og kan her, som i tidligere

kapitler, behandles helt skissemessig bare, og belyses gjennom et og annet særlig karakteristisk symptomatisk eksempel — ikke alene fordi en bredere behandling vilde sprengte rammen for nærværende oversikt, men også fordi de eksempler som her frembyr sig, kan forfleres i det uendelige av enhver våken iakttagelse av den pågående gjennomgripende nyorientering. For det tør vi nok med absolutt visshet fastslå: Utviklingen bærer idag i en retning som gjør det til et tidsspørsmål bare, når menneskeheten i stigende erkjennelse og forståelse vil akseptere og i sitt eget liv eksperimentere med de tilværelsens realiteter Krishnamurti forkynner.

Den skarpe, *prinsipielle* motsetning som enkelte Krishnamurti-forskere ser mellom Krishnamurti og hans samtid, eksisterer i virkeligheten ikke.

Forskjellen synes, som tidligere fremhevet, å være den at Krishnamurti fullt ut har realisert hvad samtiden nu, mer eller mindre ubevisst, begynner å strekke sig efter, at han klart og prinsipielt formulerer hvad samtiden begynner å stove sig frem til på kulturlivets forskjellige felter.

De par år som har gått siden første bind av nærværende serie «Bidrag til den moderne nyorienterings historie» blev offentliggjort, har fullt ut bekreftet den kjensgjerning, som der sterkt blev fremhevet, at vår tids centralproblem er

den menneskelige bevissthets problem, det er om dette problem moderne forskning nu koncentrerer sig for videre fremstøt i menneskelig erkjennelse og handling.

Noen ganske få eksempler vil belyse dette betydningsfulle faktum.

I en interessant tidsskriftartikkel fra 1931 sammenfatter den amerikanske filosof professor Harry Overstreet, New York, tenkningens forskjellige stadier. Artikkelen som er skrevet samtidig med professor Wodehouse's ovenfor citerte artikkelserie (vinteren 1930—31), frembyr en rekke slående paralleller med den engelske tenkers hele grunnsyn:

Der var en tid da filosofien lyttet til fysikerne med deres tyngde- og gravitasjonslover — og så universet som en strengt lovbundet maskin.

Derefter lyttet de til biologene — og så for sig en verdensorganisme.

Mens filosofene tidligere tenkte sig et univers så ubrytelig årsaksbestemt at ikke noe nytt i virkeligheten kunde skje, så tenker de sig idag et univers som uavladelig frembringer nye realiteter ut fra sine iboende ubegrensede muligheter.

Mens de tidligere beskrev et univers som blindt lød mekaniske lover, beskriver de nu en verden som er skapende, virksom i hver eneste liten del.

Kort sagt, de har passert fra et dødt univers til et levende univers, fra en avsluttet verden til en som hele tiden utfolder sig i et mer og mer hensiktssvarende liv.

Hovedvekten legges ikke lenger, som i materialismen, på orden, ubøielig lovmessighet . . materien er blitt dematerialisert, den er nu energi, hvad man nu enn legger i det begrep . . mens den nye tenkning legger vekt på spontanitet, skaperkraft, initiativ.

Hvad blir det næste?

Hittil har mennesket studert fenomenene utenom sig.

Nu begynner han å rette oppmerksomheten mot — sig selv.

Nu — endelig — holder *videnskapen om mennesket* på å skapes i og gjennom moderne psykologi.

Det næste vil bli at filosofene lytter til psykologene, vi skimter allerede det stadium. —

Denne uttalelse fra professor Overstreet kan underbygges gjennom et par karakteristiske utsagn fra samtidige tenkere og diktere:

«Det eneste faste holdepunkt i tilværelsen er vår egen bevissthet,» fremholder den engelske tenker og astronom professor Arthur Stanley Eddington.

««Jeg»-bevisstheten . . er . . erkjennelsens nøkkel,» hevder den franske tenker og forfatter Carlo Suares.

Og en dikter som Charles Morgan viser i sin

berømte bok *Kilden* hen til en menneskets selvfordypelse som vil åpne op for ham sinnets rike kilder.

Professor Overstreet fortsetter, med næsten det samme ordvalg som Suarés: «Psykologien, utforskningen av menneskesinnet, befinner sig enda i sin barndom, den har nettop begynt sitt forskerarbeide. Men den klarhet den har bragt, er allerede betydelig. *Hvad få tenker på, er at denne klarhet kan komme til å strekke sig langt utover selve menneskelivets problemer. Psykologien kan komme til å gi oss vår viktigste nøkkel til selve universet . . .*»

Det er, så å si, gjennom menneskesinnet at naturen blir bevisst om sig selv og kan gi sig artikulerte uttrykk, heter det videre. Menneskesinnet er naturens siste og rikeste frembringelse, og et nærmere studium av det, av dets dybder og ennu ukjente høider, åpner ubegrensede muligheter.

Fremtiden ligger foran oss. —

Så vidt professor Overstreet.

Det kunde være fristende i denne forbindelse mer inngående å citere en annen kjent amerikansk forsker, professor ved Columbia universitet dr. med. Haven Emerson, som i et foredrag på den 1ste internasjonale Kongress for Mentalhygiene fremla et storstilet arbeidsprogram for offentlig mentalforsorg.

Et eneste citat får imidlertid være nok, det koncentrerer med all ønskelig tydelighet den

offentlige forsorg, ja vår tids sociale problemer, om et hovedproblem — bevissthetens.

Her gjelder det fremfor alt, hevder professoren, at den offentlige forsorg tar op et *forebyggende* arbeide, for med bevissthetens sykdommer gjelder det at de aller fleste av dem kunde vært forhindret gjennom kyndig hjelp, mens de, allerede forhånden, frembyr det aller laveste procenttall av helbredelser.

Professor Emerson nevner blandt annet den i denne forbindelse meget betydningsfulle kjensgjerning at god helbred ofte beror mer på det indre enn på det ytre miljø, således at den «ofte avhenger mer av en *forandret innstilling like overfor våre medmennesker* enn av forandring av føde, bolig, arbeide eller livsledsager».

Her står vi ved vår tids kanskje største problem:

Nødvendigheten av en forandret innstilling menneske og menneske imellem, et problem som igjen beror på menneskets egen innstilling like overfor sig selv og tilværelsen.

Her, på dette centrale, kritiske punkt, er det at Krishnamurti, som vi har sett, gjør sin innsats med en livsorientering, bygget på egen erfaring, som går like til problemets rot og løser det ut fra et gjennomført prinsipielt grunnlag:

Det menneskelige «jeg» er en illusjon. Det menneskelige individ har — i og med det ham i sin hele fylde og potensialitet iboende liv —

midlet i sin egen hånd til å fri sig fra denne illusjon, og dermed fra all lidelse.

Vil mennesket bruke dette middel?

Vi finner at moderne forskning er i ferd med å svare på dette spørsmål, idet den allerede på dette tidspunkt underbygger og belyser muligheten, ja nødvendigheten av en ny mennesketype, en menneskehet uten «jag»-bevissthet.

Dette er det perspektiv som åpner sig idag ansikt til ansikt med vår tids oprevne menneskehet og disharmoniske kulturliv.

Det neste spørsmål blir:

Hvilken gjenklang kan spores i samtidens kulturelle liv av Krishnamurtis hele livsorientering?

For diktningens vedkommende finner vi at dikterne — enkelte nyskapende blandt dem — ikke lenger nøier sig med å gi «livaktig skildring», de deltar i tidens søken efter sannere og mer frigjort liv, der demrer for dem en stadig mer omfattende forestilling om tilværelsen som et sig evig fornyende Liv, den samme forestilling som vår tids mest fremskredne tenkere og forskere arbeider med, og som vi finner utformet i hele sin fylde i Krishnamurtis forkynelse.

Et typisk eksempel på en slik moderne dikter er lyrikeren Stein Backe, hvis nylig utkomne diktsamling *Det levende Livet* bærer bud om en helt ny art av diktning, en diktning som må og vil komme, og som uten noe som helst hen-

syn til hittil gjeldende estetikk eller til faren for monotonitet og gjentakelser er intenst optatt av menneskesinnets «dybder og ennu ukjente høi-der», en diktning som suverént er sig selv, som tjener, ikke «kunsten», men livet.

Her er en diktning som veller frem i samklang med og under direkte inspirasjon av Krishnamurtis livsorientering:

Prøv ikke å kvele din lengsel og sorg
under dynger av fordom og dom —
lukk op for det levende livet i hjertet
som veller med evig ny flom.

Det gjelder å løse tilværelsens bundne krefter, gjennom den enkeltes ansvar:

— Liv, la mig bli dypt til min grunn lysvåken, klar,
så jeg kan fri hvert et sekund riket vi har.

I diktet *Den skapende kraften* gjenspeiles Krishnamurtis forkynnelse, spontant og umiddelbart, i dikterens eget sinn, ut fra hans intense personlige opplevelse av den. Her skal første og siste vers citeres:

Den skapende kraften med talløse uttrykk
i stener, i planter, i dyr,
kan bare i mennesket fatte og forme
hvad alle dens uttrykk betyr.

— — —

Den skapende kraften som fengslet i former
er lik den urolige elv
kan først gjennom sannhet bli ett med sitt ophav
og trenge til bunns i sig selv.

I en ennu utrykt diktsamling lever denne dikter sig ennu dypere inn i sitt emne.

Kanskje har han aldri nådd høiere enn i disse enkle strofer, hvor appellen stilles til individet om å våkne op til selvbesinning:

En verden kan bare reises
av levende, skapende sinn,
og bare fordi det er dødt i ditt hjerte
er verden fattig og blind.

En verden kan bare fødes
når fortidens skranker får falle, —
og fordi det er smålig splid i *dig*
står alles hånd mot alle.

En verden kan bare reises
ved samklang av hjerte og sinn,
og bare fordi du har mistet dig selv
er verden så smertelig blind.

Den som åpner sig for livet i all dets fylde, oplever det selv i sitt eget hjertedyp, blir selv en forkynner av det, som i dette dikt om den «jegg»løse tilværelse:

Ikke den ringeste fordring,
nei ikke et eneste krav,
ikke ett ønske om gunst for en selv
kan det finnes på frihetens hav.

Bare en sikker forvissning — —
at gjennom hvert kryp og hvert fnugg
strømmer en evig fornyende kraft
lik en kilderen leskende dugg.

Livet er prisen for lykken,
ansvar er frihetens vei.
Selv må du finne den gnist som er alt,
og som *du* må gi liv gjennom *dig*.

Den som vil vinne sin lykke,
sitt hjertes og sinns harmoni
søker til kilden, til alle tings grunn.
Da skal himmel og jord stå ham bi!

Slik gjenopstår Krishnamurtis livsorientering i levende menneskesinn, som selv i sin tur forkynder den i all sin gjerning — det er livets egen vei, nu og alltid.

Ennu kunde det være mange navn å nevne, mange dikterverk å peke på, blandt dem et skuespill som *Atlantehavet* av lyrikeren og dramatikeren Nordahl Grieg, hvor han varmt og inntrengende taler livets sak i en mekaniisert, sensasjonsreden samtid. Eller et dikt som Frank *Townshend's Earth*, sett og formet ut fra et omfattende helhetssyn som forteller om den pågående nyorientering i sinnene.

Men der er fremdeles andre viktige områder i kulturlivet av idag som det i denne forbindelse er av vesentlig betydning å få belyst, fremfor alt hvor det gjelder moderne tenkning.

Også her kunde der nevnes navn og verker, som, med eller uten direkte inspirasjon fra Krishnamurtis forkynnelse, frembyr en rekke interessante tilknytninger til den, blandt dem

den engelske forfatter *Middelton Murreys* bok *God* og hans serie tidsskriftartikler i *Adelphi* om moderne religion, hvor han fremsetter en rekke synspunkter som gang på gang bringer tanken hen på Krishnamurti og hans budskap, vel uten at man her kan tale om noen direkte påvirkning.

Og det spørsmål som det først og fremst er av interesse å få besvart i denne sammenheng, det er spørsmålet om hvilken *direkte* gjenklang Krishnamurtis forkynnelse møter blandt moderne tenkere.

Det fremfor alle andre betydningsfulle arbeide som må nevnes her, det er franskmannen Carlo Suarés' store, tidligere citerte verk *La comédie psychologique* som — selv om man på flere punkter kanskje tar avstand fra forfatterens synspunkter for øvrig — er av den aller største interesse i denne forbindelse fordi den er et virkelig pionérverk hvor det gjelder en klar, prinsipiell opfatning av det menneskelige «jeg» som en illusjon som nu står for tur til å forsvinne.

Dette verk har sin helt særegne historie, som Suarés selv beretter i bokens forord, og som refereres her fordi den direkte berører de avsnitt som citeres i det følgende.

Suarés beretter at *La comédie psychologique* har vært lest, kommentert og utstyrt med en hel del usignerte bemerkninger av adskillige personer, før det fikk sin endelige form, og at

innledningen til boken er formet i fellesskap med disse personer.

Selve avhandlingen *Nu (A Présent, som er trykt foran La comédie psychologique med den ovenfor nevnte innledning)* er formet og akseptert som et arbeidsgrunnlag av et dusin franske skribenter og filosofer.

Det interessante og betydningsfulle ved dette program for «den revolusjonære tenknings foreliggende opgaver» ligger i det faktum at vi her står ansikt til ansikt med en direkte gjenklang av Krishnamurtis livsorientering (Suarés bidrag), i intim forbindelse med en innsats av andre fremskredne tenkere, som ikke kjenner Krishnamurti og står uhyre kritisk innstillet til hans barndoms og ungdoms miljø, men hvis hele tenkning har nådd et punkt, da de, som nevnt i foregående kapitel, uten videre innser at det menneskelige «jeg» har utspillet sin rolle i menneskelig kulturliv — et overordentlig karakteristisk tidenes tegn.

I sammenligning med dette ene faktum er det av helt underordnet betydning at disse franske tenkere stiller sig i et bestemt politisk partis tjeneste og på enkelte punkter noe kritikkløst, eller iallfall mindre vel begrunnet, bringer sitt parti-politiske program inn i den filosofiske utformning av sine idéer. Holder man sig imidlertid klart for øie den av Suarés fremsatte tolkning av begrepet kommunisme og revolusjon som en «jeg»løs kommunisme og en «jeg»

løs revolusjon, får det hele manifest først sin rette bakgrunn.

Efter i et kort avsnitt å ha klarlagt grunn-elementene i sin opfatning av den menneskelige bevissthet og den kommende revolusjon markerer disse franske tenkere sin stilling til moderne filosofi, psykologi, videnskap, religion, moral, kunst, litteratur, og sammenfatter til slutt hovedpunktene i en «intellektuell rød front», idet de imøtegår i en rekke detaljer den nylig fra kongressen i Kharkov utsendte appell «til alle verdens revolusjonære forfattere og kunstnere».

Hvad man savner i dette i flere retninger revolusjonerende program *som må karakteriseres som en utfordring til den bestående kultur og et hastig omriss av en kommende kultur på et radikalt nytt fundament — en kultur uten «jeg»-bevissthet* — det er bl. a. en klar definisjon av visse hyppig anvendte begreper som ««jeg»ets dialektikk», «den dialektiske materialisme», «den materialistiske dialektikk», o. s. v.

Vi skal se på de enkelte detaljer.

Manifestets *første avsnitt* fastslår at «en revolusjonær bevissthet» er en pleonasme — «bevissthet» og «revolusjon» er ett og det samme.

Enhver bevissthet opstår gjennom tvil, og tvilen gir sig i kast med enhver tro, ethvert dogme, enhver institusjon som gir sig av med

å organisere tanker og følelser. Bevisstheten avviser det individuelle, egocentriske «jeg» (i det flg. uttrykt med ordet «jeg»et), som altfor ofte med urette bærer navnet «bevissthet».

Derfor kan, uttaler disse franske kommunister, bevissthetens oppgave sies å være den samme som Revolusjonens oppgave:

«Bevissthetens oppgave: å fri mennesket for det individuelle jeg.

Revolusjonens oppgave: å fri samfundslivet for de individuelle jeg.

Bevissthetens oppgave: å ødelegge «jeg»et som i og for sig er en indre motsigelse.

Revolusjonens oppgave: å ødelegge de institusjoner som er skapt av den samme indre motsigelse.

Bevissthetens oppgave: å tilintetgjøre all (menneskelig) ubevissthet, som i virkeligheten representerer fortiden, ved å absorbere den.

Revolusjonens oppgave: å tilintetgjøre, ved å absorbere det, alt som er grunnnet på fortiden, det vil si det ubevisste.

Bevissthetens oppgave: å bringe op til bevissthetens overflate alle ubevissthetens dype lag.

Revolusjonens oppgave: å bringe til makten samfundets dype lag.

Bevissthetens oppgave: å frigjøre mennesket fra dets fortid for å sette det i stand til å holde fast ved nuet.

Revolusjonens oppgave: å sette helheten, massene (la collectivité) i stand til uten opphør å tilpasse de sociale former til nuet i en sig evig fornyende skaperakt.»

Egoismen, egocentriciteten er i like høi grad bevissthetens fiende som den er revolusjonens fiende, fortsetter programmet. I virkeligheten fødes et samfunds individuelle «jeg»er med ønsket om å besidde. De blir hurtig «opkjøpere» og så utbyttere. Og deres innstilling — som går ut på å utbytte andre og som selv godtar å la sig utbytte — medfører, gjenspeilet i individet, at et egocentrisk «jeg» opstår. —

Efter denne klarleggelse følger utfordringen til det bestående:

Vi kjemper mot «jeg»et og for revolusjonen . . .

Mot vår fortvilede civilisasjons filosofiske systemer, dens moral, dens psykologi, retter vi den revolusjonære kritikk . . .

Så følger manifestets annet avsnitt med overskriften:

II. *Almen filosofi.*

Innenfor filosofien retter vi den materialistiske dialektikkens våben mot *alle* hittil eksisterende filosofiske systemer . . .

Så vel mot den gamle idealisme som mot den «gamle» materialisme gjør den materialistiske dialektikk (den fane, det slagord, som disse franske tenkere og kommunister samlar sig om) bestemt front.

I det tredje avsnitt, *Psykologi*, skisseres i virkeligheten selve grunnplanen for Carlo Suarés' store verk, *La comédie psychologique*, hvor han søker å stille og løse de problemer som det store fellesprogram antyder på psykologiens område.

«Vi vil,» heter det, «kritikk av enhver frembringelse (kunst, filosofi) som bare er et skalteskjul for «jeg»et. *Å overskride det individuelle genis stadium er vår første plikt.* Leve «jeg»ets dialektikk.

Parallell med denne skildring vil vi vise den fullkomne forbindelse mellom menneskehetens økonomiske historie og «jeg»bevissthetens historie.

Hvad den *praktiske, eksperimentelle og terapeutiske psykologi* angår, krever vi:

Revisjon av psykoanalysen. At det ubevisste berøves enhver metafysisk karakter, gjennom en radikal kritikk av «jeg»bevisstheten, gjennom den materialistiske dialektikk . . .

Samtidige psykoanalytikerens «normale» menneske er i virkeligheten et monstrum . . .»

Fjerde avsnitt om en *videnskapenes filosofi* hevder bl. a. at videnskapen må komme derhen at det å vite og handle blir ett. Mennesket bør (for å tale med Marx) *forstå* verden idet han *forandrer* den.

Følgende linjer belyser karakteristisk den nye retnings innstilling på øieblikkets behov,

dens krav på momentan handle- og skaperkraft:

«De metafysiske spekulasjoners ufruktbare opfinnerkraft må helt og holdent kanaliseres i retning av de foreliggende tekniske behov . . .

Den virkelige videnskap vil ligge i selve utøvelsen, i selve den skapende opdagelse i hvert enkelt gitt øieblikk.»

Hvad den *videnskapelige opdragelse* angår, bør barnet i langt høiere grad lære selv å opdag, å opfinne, enn å sette sig inn i hvad som allerede er opdaget og opfunnet.

Barnet bør også lære rett livsførsel: alt arbeide må bli upersonlig. Menneskenes handlinger må ikke lenger skyldes individuelle reaksjoner, men være et resultat av hvert enkelt menneskes frie utfoldelse.

Manifestets næste punkt gjelder *religions- og moral-kritikk*.

De religiøse myters historie danner sammen med moralens historie en fullkommen parallell til «jegg»bevissthetens historie og således også til den økonomiske historie . . .

I manifestets avsnitt VII om *kunsten* trekkes der op i store linjer en kunstens historikk som deler den i:

Den pre-individualiserte kunst, det vil si den primitive kunst, og

den individualistiske kunst som alltid styrker, på en eller annen vis, den individuelle «jegg»bevissthet og får den til å vibrere. Der-

for er den en kunst, preget av utbytning, enten den underkaster sig denne utbytning eller gjør oprør mot den. (Det samfund må utsettes for kritikk, som omskaper en i særlig grad kollektiv kunst som teatrets, kinematografens og arkitekturens kunst, o. s. v., til en individualistisk kunst.)

Endelig har vi *den des-individualiserte kunst*

- 1) slik den må arte sig i en overgangstid, full av klassekamp,
- 2) slik den kunde være i et klasseløst samfund.

Denne kunst gir uttrykk for en «jeg»-bevissthet som fullbyrder sig i og med at den opløser sig i den nærværende, i nuets, virkelighet. Den burde være menneskene behjelpelig med å fri sig fra sin egen ubevissthet.

Hvad er så *litteraturens* foreliggende opgaver? heter det i avsnitt VIII.

Efter et mer alment program følger et ytterst interessant avsnitt om *poesien*:

«*Den eneste poesi som er verdig dette navn, vil — skrevet, sunget eller malet — strømme umiddelbart frem av en bevissthet som holder på å frigjøre sig fra sitt individuelle «jeg».* En slik poesi vil alltid, efter sitt vesen, være en motstander av alt som bidrar til å styrke illusjonen om den individuelle «jeg»-bevissthet. En slik poesi vil, formelt sett, alltid være helt uberegnelig, spontan, helt uavhengig av alle prinsipper, overtroiske regler og kunstneriske fordommer, den vil velle frem uten ophør. Vi

krever Kunstens uophørlige selvmord og Poesiens uophørlige fornyelse.

Endelig, i manifestets siste avsnitt, IX, trekkes konklusjonene og skisseres linjen for en intelligensens røde front, intimt forbundet med kravet om «jeg»ets absolutte tilintetgjørelse.

Det heter her bl. a.:

«Bevissthetens problem eksisterer. Det nytter ikke å undgå det eller å opsette det til senere.

Enhver som blir bevisst, enhver som gjør sig fri for ubevissthetens dødvekt ved å bringe den for dagen, finner derigjennem det eneste mulige middel til å løse bevissthetens problem.

Dette problem forblir uløselig bare for det menneske som tror blindt på sitt «jeg»s absolutte virkelighet.

«Jeg»et er en knute som man kan og bør løse.»

Manifestet slutter med noen interessante og karakteristiske bemerkninger til Kharkov-appellen, som før nevnt stilet «til verdens revolusjonære forfattere og kunstnere», som viser hvor fritt og kritisk disse franske tenkere stiller sig til de her reiste spørsmål. På flere punkter fører de Kharkovprogrammet videre, idet de på det kraftigste markerer den uoverstigelige avgrunn mellom det som var og det som kommer.

Manifestet hevder således i tilknytning til Kharkovappellen at dette å være revolusjonær ikke består i å godta uten videre en revolusjonær tankegang og revolusjonære formål, sam-

tidig med at man bekvemt forblir installert i sine små personligheter. Å være revolusjonær — *virkelig* å være det, ikke bare foregi å være det¹ — innebærer også, og det fremfor alt, en total *indre revolusjon*.

I tilknytning til appellens ord: «Proletariatet er den eneste bærer av alle de kulturelle verdier som menneskeheten har frembragt» uttaler manifestet: «Det dreier sig her, tydeligvis, om det bevisste og revolusjonære proletariat . . .»

«På denne måte,» fortsetter manifestet, «kan proletariatet fullbyrde sin historiske oppgave. Det må ikke — som det feilaktig kunde tro ifølge en passus i Kharkovappellen — gjøre et valg mellom fortidens verdier og bevare dem det kan gjøre bruk av . . .»

På dette tidspunkt *kan* den menneskelige natur gjøre et sprang, med full, klar bevissthet virkeliggjøre en «hastig mutasjon».

Proletariatet må overskride den bevissthets-tilstand som skapte fortidens verdier, og nå frem til en tilstand som innebærer selve fullbyrdelsen av hele fortiden . . .

Vi har å gi uttrykk for en ny landevinning i den menneskelige natur og for alle de verdier den rummer.²

Som det blinde «jeg»s verdier har gitt sig uttrykk i myten om gudene som beseiret titanene,

¹ *l'être*, et non le paraître.

² Fremhevet av forfatteren.

således vil de nye verdier — den virkelige kunnskaps verdier — skapes av det menneske som har frigjort sig fra sin «jeg»-bevissthet, som har overvunnet selve gudene.

Men dette kan ikke opnåes uten kraftige anstrengelser og en uhyre sterk konsentrasjon av samtlige viljer.

Men også det vil skje.»

Klarere kan det ikke markeres, det historiske vendepunkt, da opfatningen av «jeg»et som en illusjon og nødvendigheten av en radikal frigjørelse fra enhver «jeg»-bevissthet med uimotståelig makt bryter sig vei i en krets av fremskredne tenkere, og av dem fremsettes som *et praktisk menneskelig og politisk arbeidsprogram.*

Konsekvensene av et slikt program er uoverskuelige.

Står vi foran en indre fornyelse av den historiske kommunisme?

Vil den historiske kommunisme opta dette program: *«jeg»ets eliminering i sig, og dermed i en hittil utenkbar målestokk levendegjøre for verdensproletariatet den befriende sannhet om «jeg»et som illusjon og om veien ut av denne illusjon?*

Stiller disse fremskredne franske tenkere sig med klar bevissthet i en nu uomgjengelig nødvendig nyorienterings tjeneste? Er det derfor de går inn i en på forhånd gitt politisk form — kommunismen — for å omskape den innenfra,

og derigjennem dyktiggjøre den til i eminent forstand å bli en av bærerene av samtidens vitale livs- og fornyelses-kraft?

Efter offentliggjørelsen av dette program går Suarés over til innledningen til sitt store verk *La comédie psychologique*.

Efter å ha åpnet sin bok med Romain Rolands glødende appell fra høsten 1931 til verdens intelligens, stiller Suarés selve grunnproblemet for hele sin fremstilling, i tilknytning til Japans overfall på China samme høst:

«Kanonenes torden i China er bare preludiet til stormen som kommer.

Hvorfor finner vi — i det alvorligste øieblikk menneskeheten noen gang har oplevd, da massene har satt sig i bevegelse henimot sin endelige befrielse — øieblikket inne til å beskjeftige oss med bevissthetens funksjon?»

Svaret lyder, klart og konsist:

«Fordi bevisstheten er den kraft som ødelegger det egocentriske «jag» og alle dets gjerninger og alle dets avguder . . .»

«Denne bok,» uttaler Suarés, «er i virkeligheten . . mer en appell enn noe annet, den er . . en eneste opfordring til menneskene om å gjen-skape sig selv, frivillig å underkaste sig denne naturens egen dialektiske prosess, som frir dem fra deres eget jeg.»

Boken kan ta feil i detaljer, uttales det, men appellen er der. —

Det er av betydelig interesse å se, hvordan Suarés i sin videre fremstilling i store omriss skisserer den foreliggende oppgave, hvordan han markerer problemstillingen idag: så langt har menneskehetens tenkning nådd, disse problemer er ennå uløst.

Av ikke mindre interesse er det å iaktta hvordan han tar stilling til så vel samtidens som fortidens filosofiske systemer og filosofiske forskning, også den mest fremskredne sovjet-russiske tenkning, som ingenlunde undgår hans skarpe kritikk, mens han gjennom sin hele fremstilling kaster uavladelige streiflys ikke bare over historien og menneskehetens utviklingsgang til idag, men fremforalt over den foreliggende verdenssituasjon, over verdenskrisen idag.

Det er særlig disse utsyn som er av interesse i denne forbindelse — selve løsningen av bokens hovedoppgave: å belyse «jeg»ets opkomst og historie gjennom dets forskjellige etapper til det sluttelig oppløser sig selv, faller utenfor rammen av nærværende kapittel, den kan kun fyldestgjørende studeres i boken selv.

Suarés markerer klart, at når han tar opp til granskning fagfilosofens stilling til problemet subjekt-objekt, da er det ikke fordi dette problem i og for sig er av noen stor betydning, men *fordi det på det intimeste berører millioner av menneskeliv idag og millioner av men-*

neskeliv etter denne dag, som alle er ofre for sitt vampyr-subjekt, kilden til uophørlig utbytning. —

Med andre ord: Vi står her, ikke overfor en filosofi for filosofiens egen skyld, men overfor filosofi som *handling*, aktivt inngripende i historien.

I selve innledningen til avsnittet «jeg»ets dialektikk heter det:

«Vi har nådd en menneskelig krise, på en gang materiell og psykologisk, så dyptgående at den kan komme til å sprenges, ikke bare rammen for vår nuværende civilisasjon, men også vår hele opfatning av det man kaller den menneskelige kultur.

En slik total omveltning tvinger oss til å orientere oss hinsides de grenser, man har stanset op ved til idag.

Selv de revolusjonære filosofer har ikke maket å komme videre.»

Efter denne djerve uttalelse følger en flengende kritikk av tidens mest fremskredne russiske tenkere som Plekhanov og Boukharine.

Videre, efter i det foregående å ha markert sin stilling til den herskende filosofi, skisserer Suarés i store grunnlinjer sitt arbeidsprogram for den foreliggende bok:

Han vil søke å legge grunnvollen for en ny dialektisk psykologi — dynamisk og revolusjonær — som alene vil kunne løse erkjennelsens høieste problem.

Denne psykologi hevder at de grunnleggende spørsmål mennesket stiller sig selv ikke kan besvares uten gjennom *en forklaring* av selve årsaken til disse spørsmål, det vil si *av det vesen, den «jeg»-bevissthet som stiller spørsmålet.*

«Jeg»-bevisstheten blir således erkjennelsens nøkkel. Vi vil studere den som en funksjon av det miljø som skaper den, og dette miljø er dobbelt: på engang samfundet og naturen.

Naturen vil naturnødvendig komme til, etter å ha skapt et naturrike av individer som sier: «Jeg er mig selv», å skape et nytt naturrike av individer som ikke lenger har noen følelse av at «jeg er mig selv», men hvis følelse av å være isolerte individuelle vesener har tilintetgjort sig selv på grunn av et overmål av intensitet.

Denne «jeg»-bevissthetens sprekning er en ny tilstand som naturen stiler mot, en tilstand som vil overskride «jeg»-bevissthetens, en tilstand hvor utviklingen av det subjektive gjennom de før-menneskelige naturrike når dit hen at den kan løse sin egen indre motsetningskonflikt ved å fullbyrde sig, gå op i helheten.

Dette nye post-individualiserte naturrike er det som vi i det følgende vil kalle det virkelig «Menneskelige» i motsetning til de isolerte «jeg»ers naturrike, som vi overalt ser oss omgitt av, og som almindeligvis har vært kalt menneskelig, men som fra vårt synspunkt enda bare er undermenneskelig.

Alle våre historisk kjente civilisasjoner har vært basert på realiteten av «jeg»et i egenskap av individ og har derfor vært undermenneskelige.

I det følgende tar Suarés mål av de nærmest foreliggende filosofiske oppgaver under stadig polemikk mot samtidig tenkning:

Hvad den revolusjonære materialistiske *filosofi* angår, så har vi allerede konstatert at den til idag utelukkende beskjeftiger sig med begrensede problemer.

Den forklarer de årsaker, som i tid og rum frembringer sine historiske virkninger. Den forklarer likeledes at det menneskelige individ modifierer sig i overensstemmelse med produktionsmidlene og de økonomiske behov. Den forklarer hvorledes idéer, kunst, tenkning er fenomener som på engang veller frem fra selve den sociale struktur og i sin tur virker tilbake på den. Den viser således i hvilken grad individene er bestemt av det miljø de er fremgått av, og den erkjenner således at disse individer i stor utstrekning er ubevisste. Den oppstiller derfor som psykologisk mål for menneskene å overvinne den ubevisste side av sitt vesen, å befri sig for den ubevisste determinisme som til idag har formet dem.

Alt dette er fortreffelig.

Men la oss ærlig erkjenne at det ikke gir svar på alt.

Plekhanov og andre med ham har bedradd sig selv, fordi de ikke har kunnet komme

videre. De erklærer å ha løst problemer som de ikke engang har tangert.

Hvorfor eksisterer der et univers, med stjerner, soler, planeter, og rådville menneskelige vesener på en av disse planeter, som arbeider med spørsmålet om sin egen eksistensberettigelse uten å kunne løse det? . . .

Hvorfor er vi bevisste? Hvorfor stiller vi oss alltid spørsmål? *Hvorfor frembringer Naturen fortvilede spørsmål som ikke kan besvares?*

Ingen metafysikk eller filosofi har gitt tilfredsstillende svar på disse spørsmål, heller ikke den revolusjonære filosofi.

Det kan bare kunnskapen om «jag»-bevisstheten.

Til slutt resymerer Suarés en rekke konklusjoner som han tidligere har fremsatt i sin bok om Krishnamurti:

«Vi er trådt inn en periode hvor den menneskelige natur begynner å forvandle sig selv for å frembringe et nytt naturrike.¹

For i menneskehetens historie å finne en forvandling som i betydning står på høide med den som nu pågår, må vi søke tilbake i tiden like til historiens morgen, til «jag»-bevissthetens seier over det forhistoriske menneske, som enda ikke var tilstrekkelig individualisert til å plante sitt jeg innenfor en avgrenset personlighet . . . Da det fullt isolerte og individualiserte «jag» fremtrådte, da ødela det dermed

¹ Fremhevet av forfatteren.

den rådende primitive kommunistiske samfunnsorden til fordel for en patriarkalsk, autoritetsbestemt samfunnsorden, med hierarkier, klasser og herskende kaster.

Idag derimot er det hele denne årtusengamle civilisasjon, i alle dens historiske former, alle bygget på «jeg»-bevisstheten, som skal forsvinne, som allerede holder på å forsvinne med alle sine religioner og tradisjoner og hele sin kulturelle oppakning.

Hvor lang tid det enn vil ta før den menneskelige tidsalder effektivt vil triumfere over hele denne undermenneskelige fortid, så ser vi tilstrekkelig klart idag til å begynne å bygge hinsides og uavhengig av den døende æras ruiner.»

Hermed går Suarés over til sine spesialundersøkelser og spesialproblemer, som det i denne forbindelse vilde føre altfor vidt å gå nærmere inn på.

Vi har sett nok til å kunne konstatere at Krishnamurtis forkynnelse allerede på dette tidspunkt er et virksomt ferment i vår tids kulturelle liv, vi finner at samtidige tenkere med full bevissthet gjennomlever og iakttar den nuværende katastrofale krise med alle dens ubegrensede muligheter, og at man ikke bare innen den moderne forskning, men også innen moderne tenkning — i og med problemet om «jeg»et som en illusjon — idag står foran hittil uanede horisonter.

NYTT LIV

Jeg sier at for mig har lidelse og kamp ophørt.

Jeg sier at i og med at all anstren-
gelse, alt slit, all kamp, all lidelse
ophører, virkeliggjør du noe som er
skapende og hel lykke.

Krishnamurti.

Vi har i det foregående på enkelte vesentlige punkter undersøkt forholdet mellom Krishnamurtis forkynnelse og den pågående kulturkrise.

Hvilke kjensgjerninger har vi funnet?

Hvilken sammenheng stiger frem for oss?

Vi ser et menneske i vårt tyvende århundre, under den kanskje mest katastrofale overgangstid menneskeheten ennå har gjennomlevd, stille diagnosen for vår tids lidelser, idet han hevder at vår nuværende årtusengamle civilisasjon er bygget på en eneste illusjon, det menneskelige «jag», og at han taler av egen erfaring når han fremholder at man kan fri sig fra denne illusjon, årsaken til og subjektet i all lidelse i verden.

Omgitt av kjempende og fortvilede masser som under den nuværende hårde påkjenning ikke øiner noen mening i tilværelsen, hvorfor de lever og hvorfor de lider, tar Krishnamurti «jeg»ets bitreste konflikter og sorger inn i sin livsforståelse, han viser individene at «jeg»bevisstheten er et uomgjengelig nødvendig gjennomgangsstadium, han løfter det feilende — det sjalu, grusomme, egocentriske, ubalanserte, sjelssyke — menneske inn i sin ubegrensede medfølelse og sier til ham: dette er for dig veien til den fullkomne lykke du søker, han understreker «jeg»bevissthets absolutte forutsetning for den «jeg»løse tilværelse.

På denne måten lærer Krishnamurti menneskene av idag å ta det første skritt til frigjørelse ved fryktløst å se sin egen livssituasjon, sine egne problemer rett i øinene, og akseptere dem fullt og helt, idet han forklarer dem at man ikke på et eneste punkt kan løpe fra sin egen «jeg»bevissthet, man må tvers igjennom den. Først når menneskene til bunns har loddet sitt eget «jeg», med all dets primitive begjær, dets dyp av lidelse, først når denne «jeg»bevissthet gjennom koncentrert årvåkenhet i hvert nu er vokset fra gnist til flamme, og mennesket derigjennom har realisert sitt fulle ansvar, kommer det øieblikk da den fortærer sig selv.

Tilbake blir, når individet har befridd sig for

illusjonen om «jeg»et, *virkeligheten* selv — livet i all dets fylde og fullkommenhet, *den eneste absolutte sannhet som finnes*.

En sannhet som bor i dypet av hvert menneskes hjerte, en sannhet som, engang grepet og fattet, umiddelbart gir sig uttrykk gjennom momentan handling, her og nu, med all den befrielse som dermed følger, en lykkefylt befrielse som, hevder Krishnamurti, venter alle indvider, uten undtagelse.

Her står vi ved et hovedpunkt i Krishnamurtis forkynnelse.

Midt i det tyvende århundres kaos — dets krigsforberedelser, dets arbeidsløshet, dets individuelle og kollektive utbytning, dets blinde jag, dets overgrep, vold og hjelpeløse fortvilelse — lyder ord som disse:

«Mennesket har glemt at han er evig liv.»

I den følgende aforisme berører Krishnamurti menneskets tragedie: Skjønt arving til hele universet — allikevel, på grunn av sin «jeg»bevissthet, skilt fra det:

«I mennesket er hele universet, og allikevel er han adskilt fra det. Menneskets herlighet består i dette å forenes med helheten.»

Her og nu skal denne forening skje:

«Det er ved å leve at du når frem til det frigjorte, ubegrensede liv. Det er ved å leve i *denne verden* at du finner sannheten.»

Der er en eneste forutsetning for dette:

«For å leve i målbevissthetens lykke, må ditt liv ha sine røtter i det evige.»

Da når man den høieste erkjennelse:

«Hel og full visdom er det menneskes adelsmerke, som er ett med det evige liv.»

Ut fra sin egen indre fylde utbryter Krishna-murti:

«Velsignet er den som forstår livets veie!» og han sammenfatter enda engang sitt budskap til vår tids mennesker i ord som disse:

«Livet er ett, men dets uttrykk er mange. Menneskets herlighet består i dette å forenes med det liv som er udelelig, umålelig, fra evighet til evighet.»

Man kunde på forhånd tenke sig at en forkyndelse som denne, av en så fundamental art og rekkevidde — idet den i sine konsekvenser, levd og omsatt av individet, fullstendig eliminerer lidelsens problem — av samtiden vilde bli stemplet som en kimære, som helt og holdent utopisk, uten praktisk betydning for menneskene av idag.

Ikke desto mindre finner vi ved nærmere undersøkelse at den «jeg»løse tilværelse Krishna-murti taler om, og som forbløffer oss barn av det tyvende århundre ved sine veldige muligheter, i virkeligheten er dypt rotfestet i selve den menneskelige eksistens, og at den derfor vekker en stigende gjenklang i samtiden, utløser et fundamentalt behov.

Vi finner at individer, flere av dem epokeskappende skikkelser i menneskehetens historie, gang på gang i historiens løp, med hundrer, ja tusener av års mellomrum, bærer bud om nettopp denne tilværelse, da mennesket lever i en livets fylde hvori «jeg»-bevisstheten fullstendig utslettes.

Og ikke bare det.

Vi finner at likesom historien knesetter den «jeg»løse tilværelse som en allerede sporadisk forekommende form for menneskelig eksistens¹, således åpner moderne videnskap idag et likeså uventet som blendende perspektiv for mennesketilværelsen på vår klode, idet den gjennom sine aller siste forskningsresultater tilrettelegger muligheten for — ja, på enkelte forskningsfelt påviser nødvendigheten av — en totalt ny mennesketype², frigjort fra den nuværende menneskehets begrensning, fremfor alt fra «jeg»-bevisstheten, hvis farer og utvekster moderne psykologi allerede ivrig er i kast med.³

Vi synes virkelig, hvor forbausende det enn ved første blick kan forekomme, idag å stå overfor en utvilsom nødvendighet, den nemlig å fri oss fra «jeg»-bevisstheten. En bevissthet som — det forteller moderne sjeleforskning og mo-

¹ Kfr. professor Vilhelm Grønbechs ovenfor citerte innledning til *For åben Dør*.

² Kfr. lektor A. Schmidt Beils ovenfor citerte artikkelserie.

³ Kfr. fremfor alt dr. med. Fritz Künkels verker.

derne samfunnsforhold oss idag — innebærer en direkte trusel, ikke bare hvad individenes likevekt, deres hele legemlige og sjelelige sundhet og effektivitet angår, men for ethvert samkvem landene og nasjonene imellem, kort, for en fullt menneskeverdig, sund og harmonisk tilværelse her og nu.

Vi finner derfor at våre undersøkelser har ført oss til den konklusjon at Krishnamurtis forkynnelse, så langt fra å bevege sig i utopiens sfære, tvert om er fast forankret i tilværelsens realiteter, med bud til hvert eneste våkent, tenkende nutidsmenneske.

Ennu engang:

Over den gamle dødsdømte, kaotiske mennesketilværelse, så breddfull av blind, panisk lidelse, demrer idag et nytt liv.

Vi skimter den nye tids mennesketype, det fullt orienterte, målbevisste individ, med alle sine problemer koncentrert på det ene punkt hvor han råder marken alene og derfor suverént kan løse dem — i sin egen «jeg»-bevissthet. Der finner han roten til enhver opdukkende lidelse, enhver opdukkende konflikt.

Et slikt individ, som står helt på sin egen grunn, lever ut fra virkeligheten i sitt eget indre, uavhengig av alt og alle, helt koncentrert om hvert enkelt nu, intenst optatt av å eliminere den ene, store livsløgn, illusjonen over alle illu-

sjoner — «jeg»et — og fordi livets illusoriske byrder holder på å gli av ham, fylt av en alltid ny glede, en stadig på ny opvellende vitalitet.

Dette er det nye liv som åpner sig for vår tids mennesker, bundne, desorienterte, og derfor devitaliserte — en fylde av bokstavelig talt nytt Liv, som venter dem, hver eneste som vil ha det.

Det avhenger alene av hvert enkelt individ, om han vil gripe det og realisere det, det avhenger av hans egen innstilling, hvor absolutt forutsætningsløst og fordomsfritt han undersøker de foreliggende kjensgjerninger, hvor spontant han går til handling, kort, hvor iherdig han søker virkeligheten.

Hvert individ er selv vokteren ved sitt eget fengsels dør.

Selv har Krishnamurti skildret det menneske som har åpnet fengselets dør, han er fri som fuglen under himmelhvelvet, selv om han enda må bane sig sin vei gjennom kaoset av idag. Og: han når sitt mål med uavvendelig lovmesighet:

For det målbevisste menneske
gis der ikke forsagelse,
for han viker ikke av fra forståelsens vei
på grunn av forvirrende erfaringer,
stridende ønsker
eller bedrageriske tanker.

Han lenkebindes ikke av offerets frykt.
Det målbevisste menneske
kjenner ikke ødeleggende tidsspilde.

Jeg så en kveld
høit over en myldrende by
en fugl i hurtig flukt mot sitt fjerne hjem.

LITTERATURHENVISNINGER OG OPLYSNINGER

Den del av Krishnamurtis produksjon som har aktualitet i forbindelse med hans forkynnelse av idag, går så langt tilbake som til årene omkring hans indre gjennombrudd, i begynnelsen av 1927.

Fra disse senere år skriver sig to bind av hans taler, *Lykkens Kongerike* (1926) og *Frigjort Liv* (1928), diktsamlingene *The Search*, *The Immortal Friend*, *The Song of Life*, og en rekke taler, offentliggjort i brosjyreform, hvorav fremheves som grunnleggende *Hvem bringer Sannheten*.

Men den uten sammenligning viktigste kilde for studiet av Krishnamurti er det internasjonale *tidsskrift* for offentligjørelsen av Krishnamurtis taler, aforismer og svar på spørsmål, etter hvert som de fremkommer, et tidsskrift som har vært utgitt på norsk under titelen *Nyorientering* (Forlaget Gro-Tid, Box 34, Blommenholm), på engelsk *Star Bulletin*. De norske Krishnamurti-tidsskrift som citeres i det flg., er: *Stjernen* (1921—28), *Gro-tid* (1929), samt *Nyorientering* fra 1930—33.

Fra 1934 vil der hvert år offentligjøres en bok som resumerer Krishnamurtis taler og svar på spørsmål i det foreløpe år.

Side

13 og 19:	Nyorientering	1931 nr. 12, 1932 nr. 9—10.
22:	»	1932 nr. 1—2, 1931 nr. 12.
25:	»	1931 nr. 9, 1931 nr. 12.
27:	»	1932 nr. 7—8.
28:	»	1932 nr. 9—10.
29:	»	1931 nr. 12, 1932 nr. 1—2.

- Side
- 30: Nyorientering 1930 nr. 11, 1932 nr. 1—2.
- 31: » 1931 nr. 12.
- 34: » 1930 nr. 9.
- 35: » 1932 nr. 1—2.
- 36: » 1931 nr. 4, 1930 nr. 11, 1931 nr. 8.
- 37: » 1931 nr. 5, 1932 nr. 3—4.
- 38: » 1931 nr. 6, 1932 nr. 3—4 og nr. 9—10.
- 39: » 1932 nr. 3—4, 1931 nr. 1.
- 41: Gro-Tid 1929 nr. 9.
- 42: Nyorientering 1930 nr. 9, 1932 nr. 7—8, 1930 nr.
11, 1931 nr. 3.
- 43: » 1930 nr. 7, 1931 nr. 3.
- 44: » 1930 nr. 11, 1930 nr. 9 og nr. 11.
- 45: » 1932 nr. 7—8.
- 46: » 1930 nr. 9 og nr. 11.
- 47: » 1931 nr. 8, 1930 nr. 9.
- 48: » 1930 nr. 11, 1931 nr. 5.
- 50: » 1932 nr. 5—6 og 1931 nr. 5.
- 57: » 1931 nr. 3.
- 58: Frigjort Liv, s. 66.
- 59—60: Nyorientering 1932 nr. 3—4 og nr. 5—6.
- 61: » 1931 nr. 2—3, 1930 nr. 11.
- 62: » 1931 nr. 4.
- 63: » 1931 nr. 5.
- 65: » 1931 nr. 10.
- 66: » 1931 nr. 12 og nr. 8.
- 67: » 1930 nr. 11.
- 68: » 1930 nr. 8.
- 69: » 1930 nr. 11.
- 70: » 1932 nr. 5—6 og 1931 nr. 9.
- 72: » 1930 nr. 9.
- 73: » 1932 nr. 1—2 og 1931 nr. 8, 1931
nr. 1.
- 74: » 1930 nr. 11.
- 75: » 1931 nr. 4.
- 78: » 1930 nr. 10.

- Side
- 79—81: Nyorientering 1931 nr. 3.
 82: » 1933 nr. 3—4.
 83—86: » 1930 nr. 7.
 87: » 1930 nr. 10.
 88: » 1930 nr. 12.
 89—92: » 1932 nr. 3—4 og 1930 nr. 10.
 93—94: » 1930 nr. 8—9.
 95: » 1932 nr. 3—4.
 96: » 1930 nr. 7.
 98: » 1931 nr. 1.
 99: » 1930 nr. 12.
 100: » 1930 nr. 10.
 101: » 1930 nr. 7, 1931 nr. 3.
 102: » 1933 nr. 1—2.
- 156: Lilly Heber: *Glimt av en ny idéverden, Et bidrag til den moderne nyorienterings historie I*, Olaf Norli, Oslo, 1930.
- 157—158: E. A. Wodehouse: *Mennesket, Naturen, Virkeligheden i Krishnamurtis lære*, Nyorientering 1931, nr. 4, 5 og 8.
- 165: Carlo Suarés: *Krishnamurti*, Les éditions Adyar, Paris 1932. *La comédie métaphysique*, Carnets, Paris 1931. *La comédie psychologique*, José Corti, Paris 1932.
- 184: Ada Schmidt Beil: *Krishnamurtis Stellung im modern-wissenschaftlichen Weltbild*, *Der Stern*, nr. 4, 5 og 7—8, Berlin 1932.
- 204: Nyorientering 1933 nr. 5—6.
 205: Stjernen 1928 nr. 10.
 206: Nyorientering 1931 nr. 1.
 207: » 1930 nr. 9.
 208: » 1930 nr. 10 og 1931 nr. 9, 1930 nr. 8.
 209—210: » 1930 nr. 11.
 211: » 1931 nr. 9 og 4.
 212: » 1931 nr. 1, 1933 nr. 5—6.

Side

- 216: George Lansbury, se *Glimt av en ny idéverden*, s. 165 f.
- 216: Ludovic Réhault: *Krishnamurti et le problème social*, Paris 1932.
- 218: Carlo Suarés. De i dette og det følgende kapitel citerte avsnitt av *La comédie psychologique* refererer sig alle, dels til fortalen, *Avertissement* (s. 5—21), dels til programmet *A Présent* (s. 25—40), dels til innledningen til selve boken, *Introduction* (s. 43—55).
- 225: Nyorientering 1932 nr. 5—6 og 1933 nr. 5—6.
- 227: Professor Overstreet, tidsskriftet *Survey Graphic*, New York, januar 1931: *Why we are hungry for a philosophy*.
- 228: Professor A. S. Eddington, se *Glimt av en ny idéverden*, s. 202 f.
- 229: Dr. med. Haven Emerson, *Survey Graphic*, jan. 1931, *The mind in the breaking*.
- 231: Stein Backe: *Det levende Livet*, Aschehoug, Oslo 1932.
- 234: Nordahl Grieg: *Atlantehavet*, Gyldendal, Oslo 1932.
- 234: Frank Townshend: *Earth*, Knopf, New York.
- 235: Middleton Murrey: *God*, Jonathan Cape, London. Hans artikler finnes i det engelske tidsskrift *Adelphi*, 1930—31.
- 255: Nyorientering 1933 nr. 3—4 og 1932 nr. 7—8.
- 259: » 1930 nr. 9.

Depotbiblioteket

76g1 60 904

HEBER

KRISHNAMURTI

m
299.93
HEB